

This project is co-financed by the European Union through the Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme

AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI KAPRONCA-KÓRÖS MEGYÉBEN

KRISTINA SVRŽNJAK, SANDRA KANTAR, SILVIJE JERČINOVIĆ, DUŠANKA GAJDIĆ

KRIŽEVCI, FEBRUÁR 2014.

VISOKO GOSPODARSKO
UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Hungary-Croatia
IPA Cross-border Co-operation Programme

TARTALOM

1.	BEVEZETŐ	
1. 1.	Az ECOTOP projektben elvégzett kutatások célja	3
1. 2.	A kutatás módszertana és folyamata	4
1. 3.	Magyar - horvát határon átnyúló terület	5
2.	AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK ALAPJAI HORVÁTORSZÁGBAN	
2. 1.	Az ökoturizmus definíciója	8
2. 2.	A horvátországi turizmus fejlesztési stratégiája	9
2. 3.	A horvátországi ökoturizmus attrakciói és fejlesztési elemei	10
2. 3. 1.	Védett területek Horvátországban	12
3.	AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK ALAPJAI KAPRONCA-KÓRÖS MEGYÉBEN	
3. 1.	Különleges rezervátumok	16
3. 2.	Parkerdő	18
3. 3.	Jelentősebb (kiemelt) tájegységek	18
3. 4.	Természeti emlékek	19
3. 5.	Parkok építészeti emlékei (arborétumok)	19
3. 6.	Mura - Dráva Regionális Park	19
4.	AZ ÖKOTURIZMUS, MINT A VIDÉKI TURIZMUS EGYIK FORMÁJA	
4. 1.	Az ökoturizmus, mint a vidéki turizmus formája	21
4. 2.	Az öko-agrárturizmus, mint a vidéki turizmus formája	23
4. 3.	Az ökoturizmus fejlődésének törvényi keretei	24
5.	KUTATÁSI EREDMÉNYEK - KÉRDŐÍV	
5. 1.	A megkérdezettek alapadatai	25
5. 2.	Turističke navike ispitanika	26
5. 3.	Ökoturisztikai változók, grafikus ábrázolásban	27
6.	KUTATÁSI EREDMÉNYEK - INTERJÚK	
6. 1.	Esettanulmány - Đurđevac	28
6. 2.	Esettanulmányok - Kapronca	31
6. 3.	Esettanulmány - Kőrös	37
6. 4.	Az ökoturizmus, mint a megye fejlődésének motorja	43
7.	ÖSSZEZÉS	45
8.	SZAKIRODALOM	46
9.	MELLÉKLET	48

1. BEVEZETŐ

A turizmus a világon az egyik legdinamikusabban fejlődő iparág, és sok ország számára az egyik legfontosabb bevételi forrás. Mivel ez egy olyan iparág, amely elsősorban az emberi tényezőkön alapul, ezért a turizmus sok újabb üzleti lehetőséget hordoz magában, amelyek elősegíthetik az adott ország gazdasági fejlődését. Azonban, mint a gazdaság fejlődését gátló egyéb tényezők, a turizmus, mint iparág szintén okozhat problémákat. Ezek közé tartoznak a társadalmi egyenlőtlenségek, a kulturális örökség teljes elvesztése, a gazdasági függőség kialakulása kizárólag a turizmusnak köszönhetően, valamint a környezetszennyezés. Ezek a tényezők segítenek nekünk megérteni azt, hogy milyen hatása van a tömegturizmusnak, és miért van létjogosultsága egy »felelősséggel bíró« alternatív turizmusnak. A turizmusnak ezt az újabb és fenntarthatóbb formáját, amely kisebb mértékben van hatással a környezetre, különböző nevekkkel illetjük, mint például »turizmus a természetben«, »zöld turizmus«, »soft turizmus«, fenntartható turizmus, illetve »ökoturizmus«.

Az Ökoturizmus (engl. Ecotourism, ger. Eko-tourismus) a turizmus azon formája, amely esetében a hangsúly a vendégek ellátásán van egy olyan természeti környezetben, ahol nincs környezetszennyezés, különösen azokon a területeken, amelyek fokozottan védettek, mint például a nemzeti parkok (Vukonić, 2001.).

Az ökoturizmus megjelenésével párhuzamosan a turisztikai keresletben és a turisztikai kínálatban egyaránt megjelenik az öko tudatosság. Ezért az ökoturizmus nemcsak az ökológiailag egészséges turisztikai utazás fogalmát rejti magában, hanem egyfajta törekvés is, hogy a turizmus keretein belül végbemenjen a meglévő erőforrások megfelelő védelme. A Nemzetközi Ökoturisztikai Egyesület definíciója szerint az ökoturizmus a felelősségteljes emberek utazása olyan természeti területekre, ahol védik és óvják a természetet, valamint gondoskodnak a helyi lakosság jólétéről (Vukonić, 2001.).

Sajnos Horvátországban a turizmus ezen formája, a nyilatkozatokban megnyilvánult támogatásokon túl, relatíve fejletlen maradt, a népszerűsítéséhez szükséges valós támogatások pedig elmaradtak. A környezetvédelem intézményi háttere alacsony szinten van (különösen a védett területeken kívül), az ökoturizmus működéséhez nélkülözhetetlen szervezeti

elemek pedig, mint például a tiszta környezet a turisztikai desztinációk helyszínén, a turisztikai kínálat minőségének ellenőrzése, valamint az ökoturisztikai tevékenységek szervezetszerűsége (pl. kajakozás, madármegfigyelés, rafting, stb.), nem a megfelelő módon vannak kezelve.

Ennek ellenére Horvátországban az ökoturizmusnak óriási fejlődési potenciálja van, különösen a változatos tájegységek gazdag biológiai sokfélesége és aktív kulturális hagyományai miatt, amelyek alkalmasak kisebb volumenű turisztikai tevékenységek folytatására. Egyre több ember igényli a hiteles megtapasztalást, amely a helyi kultúrán és hagyományokon alapul. Ezek pedig összhangban vannak a természettel és környezettel, és egyfajta barátságos és személyre szabottabb szolgáltatást is kínálnak. Ebben az értelemben pedig Horvátország a külföldi turisták szemében kívánatos ökoturisztikai célpontként szerepel.

»Az ökoturizmus fejlesztési lehetőségei Kapronca-Körös megyében« címet viselő tanulmány bemutatja az ökoturisztikai szektorhoz köthető új felismeréseket, amelyek még csak most kezdtek el kifejlődni, és amelynek a jövőben a megye gazdasági, társadalmi és ökológiai motorjává kell válnia.

Ebben a tanulmányban abból a feltételezésből indulunk ki, hogy az ökoturizmus a magyar-horvát határmenti térségben egyenlőtlen módon fejletlen és borzasztóan elmaradt, illetve nem létezik teljesen »tiszta« formában. Ugyanakkor a gazdasági szereplők, mint például a kisvállalkozók, turisztikai falusi gazdaságok és ökotermékeket gyártó mezőgazdasági termelők nagymértékben hozzájárulhatnak a fejlődéséhez. Szintén léteznek helyi és megyei intézmények, egyesületek, társaságok és a gazdaság fejlődését befolyásoló szereplők, akik támogatnák a felelősségteljes viselkedést, és felhívnák a figyelmet a környezettudatosság fontosságára. A határmenti térség ökoturisztikai fejlődésének alapját számtalan természetvédelmi terület adja, amelyek közül a legismertebb a Mura-Dráva Regionális Park.

1. 1. Az ECOTOP projektben elvégzett kutatások célja

A Magyarország-Horvátország IPA Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013 keretében zajló ECOTOP projekt fő célja a tudományos kutatásokon, tanulmányutakon és új képzési, valamint felnőttképzési programokon keresztül megteremteni az előfelté-

teleit a magyar-horvát határmenti térség ökoturisztikai fejlesztésének.

A Krizseváci Mezőgazdasági Főiskolán kívül a projekt megvalósításában részt vesz a Horvát Élelmiszerügynökség észéki kirendeltsége, a Somogyi Kereskedelmi és Iparkamara, a Kaposvári Egyetem, valamint a Zala Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, mint vezető partner.

A projekt segítségével szeretnék megtalálni az ökoturizmus fejlesztését célzó irányokat Horvátországban (elsősorban a két határmenti megyében: Kapronca-Kőrös és Eszék-Baranya megyében), és elemezni a Magyarországon már működő fejlett, ökoturisztikai modelleket (Zala és Somogy megyében). Ezen kívül a kutatások eredményeit terjeszteni tudástranszfer formájában az ökoturizmus aktuális és jövőbeni szereplői (pl.hallgatók) körében.

A fő célok mellett megfogalmazódtak külön célok is:

- A kutatás eredményeinek közzététele tanulmány formájában,
- Az egész életen át tartó tanulás ökoturizmus területéhez köthető programjának kidolgozása,
- E-learning modul kidolgozása, mint az egész életen át tartó tanulás módszere.

A terület behatároltsága és tematikája miatt a projekt különböző felhasználók számára nyújt segítséget. A célcsoportok, akiknek közvetlen módon származik hasznuk a projektből:

- a határmenti térség gazdasági szektorának üzleti szereplői, akik már bekapcsolódtak vagy a jövőben szeretnék bekapcsolódni a turisztikai szektorba (öko termelők, falusi vendéglátók, vadásztársaságok, hegymászó egyesületek, vendéglátó egységek és szálláshely tulajdonosok, stb.)
- turizmus-vendéglátás szakos hallgatók, akik új képességekre tesznek szert a régiójuk fejlesztése, mint új ökoturisztikai desztináció érdekében,
- tudományos szakemberek, szakértők, pedagógusok, civil szervezetek és mindazok, akik technikai és infrastrukturális, valamint a humán erőforrás területén tudnak segítséget nyújtani,
- Kutatók és főiskolai tanárok, akik jövőbeni munkájuk során hasznosítani tudják a projekt eredményeit.

Most következzenek azok a célcsoportok, akiknek közvetett módon származik hasznuk a projektből:

- a helyi lakosság és a projekt területen tevékenykedő üzleti szereplők, akik nem kapcsolódnak közvetlen módon az ökoturizmushoz, de kihasználják a pozitív gazdasági tevékenységekhez köthető térségi adottságokat,

- a döntéshozók, akiknek ezáltal sokkal könnyebb összeállítani egy regionális vagy megyei turisztikai fejlesztési, illetve környezetvédelmi stratégiát.

A projekt szándéka bemutatni az ökoturizmus fejlesztési előnyeit és lehetőségeit a kutatásban résztvevő határmenti megyék szemszögéből, elsősorban földrajzi közelségük és a már kialakult kapcsolataik miatt. Ugyanakkor fontos a tartós együttműködés kiépítésének a lehetősége is, ami nagymértékben hozzájárulhat az ökoturizmus népszerűsítéséhez egy közös ökoszisztémában.

Az ECOTOP projekt magában foglal számos más tevékenységet is, mint például primer és szekunder adatok begyűjtése, kutatási tevékenység folytatása az elemzett területen, adatok közlése tanulmány formájában, elektronikus platform kidolgozása, közös képzési programok és oktatási tervek összehangolása, illetve egyéb koordinált tevékenységek végrehajtása a többi projekt partner részéről, amelyek az egész térség fejlődésének szemszögéből fontosnak bizonyulnak.

1. 2. A kutatás módszertana és folyamata

Kérdőív 1

A kérdőíves kutatást azzal a céllal folytatták le, hogy a megkérdezettek arra válaszoljanak, szabadidejükben utaznak-e, melyek a legfontosabb szempontok egy-egy turisztikai célpont kiválasztásakor, illetve honnan jutnak információkhoz a turisztikai szolgáltatásokról. Tekintettel arra, hogy a kutatási területen nem túlzottan fejlett az ökoturizmus, fontos megtudni a kutatásban résztvevőktől, hogy mennyire ökotudatosak, ismernek-e valamilyen ökoturisztikai szolgáltatást, illetve mi jut eszükbe az ökoturizmusról. A kutatás céljaival összhangban a kérdőívet három részre osztották, amelyben a következőkre kaptak válaszokat:

- A megkérdezettek általános adatai
- A megkérdezettek szabadidős tevékenységei
- Ökoturisztikai lehetőségek

A kutatásban, amelyet 2013. decembere és 2014. januárja között folytattak le, 119 megkérdezett vett részt. A megkérdezettek a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola jelenlegi, illetve volt levelezős hallgatói (közülük sokan már aktív dolgozók). A kérdőív 23 kérdéssel állt, amelyek zömmel zárt kérdések voltak, csak egy nyitott kérdés szerepelt a kérdőívben. A zárt kérdésekre a megkérdezettek egyszerű jelöléssel (bekarikázással) válaszoltak, de néhány kérdés esetében a válaszok fontossága miatt rangsort kellett felállítani.

Interjú 2

Az ECOTOP projekt kutatási szükségleteihez a kvantitatív kutatási módszertan került alkalmazásra mélyinterjúk, illetve kérdőívek formájában. A mélyinterjúk alatt azt a folyamatot értjük, amikor az adatok összegyűjtése szóban történik, amelyek segítségével részletesebb információkhoz juthatunk az ökoturizmus témakörében.

Az interjú három fő fejezetből állt, amely összesen 20 kérdést tartalmazott:

- A vállalkozóknak feltett kérdések
- A turisztikai szektorban dolgozóknak, valamint a turisztikai desztinációk vezetőinek intézett kérdéseket
- Kiegészítő kérdéseket

A vállalkozóknak feltett kérdések az általuk működtetett vállalkozásokra, illetve a vállalkozáshoz köthető alapszolgáltatásokra irányultak. Emellett olyan információkat vártak tőlük, amelyek ökológiai értékekre mutattak rá, és ezeket hasznosítják is munkájuk során. Kíváncsiak voltak arra is, hogy támogatják-e a helyi önkormányzatokat, problémáikról, potenciális vagy esetleges ökoturisztikával kapcsolatos terveikről, illetve általában a vállalkozás víziójával kapcsolatban konzultálnak-e a helyi vezetőkkel.

A turizmus területén dolgozó alkalmazottaknak, a turisztikai desztinációk, illetve a turisztikai egyesületek vezetőinek feltett kérdések általános jellegűek voltak, és elsősorban a horvátországi turisztikai piacra köthető általános információk begyűjtésére vonatkoztak. Ezen kívül választ vártak az ökoturizmusról, jellegzetességeiről, szolgáltatásairól, a turisták ökotudatosságáról, a turisták fogyasztói szokásairól, a környezetvédelemmel kapcsolatos tudatos gondolkodásról, stb.

Fontos megemlíteni, hogy a riportkészítés során, amelyek között volt kikérdezéses technikával készített, félig megszerkesztett, egyénre szabott és elméleti mélyinterjú is, kiegészítő

technikákat is alkalmaztak, amelyek elősegítették a kapott adatok minőségbeli feldolgozását.

A megkérdezettek véletlenszerűen lettek kiválasztva vélt vagy valós ökoturisztikai köztudásuk révén, majd ezt követően telefonos megkeresés útján vagy e-mailen keresztül lettek felkérve, hogy vegyenek részt a kutatásban. Csak kis részben utasították el a részvételt. Voltak olyanok, akik személyes interjú keretében, viszont egy mások (elfoglaltságra hivatkozva) írásos formában (e-mail) kívántak válaszolni a kérdésekre, időnként telefonos segítséget kérve a szakértőktől. Ez a technika igen hasznosnak bizonyult, mivel a rendelkezésre álló idő és térbeli adottságok racionálisan kerültek kihasználásra, a kapott válaszok pedig tömörek és lényegretörőek voltak.

1. 3. Magyar - horvát határon átnyúló terület

A kutatást érintő határmenti terület magában foglalja Zala, Somogy, Kapronca – Körös és Eszék - Baranya megyéket. A kutatások, amelyeket hasonló projektben végzett már a Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola, rámutattak, hogy a kutatási terület komoly turisztikai potenciállal rendelkezik, azonban ez nincs kellőképpen kihasználva³.

Zala megye Magyarország 19 megyéjének egyike, amely a Nyugat-Dunántúlon helyezkedik el. A megye területe 3.784 km², lakosainak száma pedig 269.705. A megye központi központja Zalaegerszeg. Kilenc kistérség és 257 helyi önkormányzat alkotja. A gazdaság területén jelentős szerepe van a turizmusnak. A turizmus első helyén Hévíz áll a maga természetes gyógytavával. Más termálfürdőknél kívül (elsősorban a zalakarosi fürdőkomplexumra gondoltak) e térség számos turisztikai látványt kínál: az érintetlen természet (Balaton-felvidéki Nemzeti Park, Kis-Balaton Tájvédelmi Körzet) és a falusi turizmust (elsősorban a Göcsej térségében). Keszthelyen található a barokk stílusú Festetics kastély. Fontos megemlíteni a turizmus jövőbeni fejlesztése miatt, hogy Zala megyében található a sármelléki nemzetközi repülőtér.

Somogy megye Magyarország délnyugati részén, a Dél-Dunántúlon helyezkedik el.

2 Vidjeti prilog 2

3 Két ilyen projektben is részt vett a KGF: (1)Az INTERREG projekt SLO/HU/CRO-4012-106/2004/01/HU-74. és az (2) INVEST-PRO projekt IPA HU-HR Mađarska-Hrvatska 2007 – 2013. HUHR/1101/1.2.5/0003

Horvátországgal határos, a két országot délen a Dráva folyó, mint természetes határ választja el, a megye északnyugati részén pedig a Balaton képez egyfajta határvonalat. A megye területe 6.036 km². Magyarország legritkábban lakott megyéje (56 lakos/km²). Somogy megyében 244 településen összesen 335.237-n lagnak. A megye közigazgatási központja Kaposvár. A vadász-, gyógy-, és falusi turizmus területén nagyon magas színvonalú szolgáltatásokat kínálnak, és a megye turisztikai húzóágazatai közé sorolhatóak.

Kapronca-Kőrös megye Horvátország északnyugati részén helyezkedik el. A megye közigazgatási központja Kapronca (Koprivnica). A megye területe 1.746 km², ezzel az ország 17. legnagyobb megyéje. A megyében 3 város és 22 járás található. Összesen 38 322 háztartásban 115 582-n élnek. A népsűrűség 66,19 lakos/km². A megye lakosságának megoszlását egy fél évszázados folyamat is elősegítette, mint például az iparosodás, a vidék és a mezőgazdaság elsoványodása, valamint az urbanizáció. A legfontosabb gazdasági ágazat a mezőgazdaság, valamint a fejlett élelmiszeripar. Ami a turizmust illeti, itt kiemelkedik a hlebinei járás, ahol megtalálható a Naiv Művészetek Galériája, Krizsevácson a Szent Anna Római Katolikus Templom, a Szentháromság Görög Katolikus Székesegyház és a Szentkereszt templom. Turisztikai szempontból fontos megemlíteni Kaproncát a »Podravka« Élelmiszer Múzeumával, valamint a gyurgyeváci (Đurđevac) régi erődítményt és a Lackovic Képzőművészeti Galériát.

Eszék-Baranya megye Horvátország keleti részén helyezkedik el, amelynek központja Eszék (Osijek). A megyében hét város és 35 járás található. A megye területén 330.506-n lagnak (Horvátország összlakosságának 7.54%-a). A gazdaság alapját a mezőgazdaság (Horvátország éléskamrája), illetve az élelmiszeripar képezi, de nagy lehetőségek rejlenek a gazdaság egyes területeinek továbbfejlesztésében is, mivel gazdag természeti erőforrásokkal, növény- és állatvilággal, valamint érintetlen természeti környezettel rendelkezik. A megye legjelentősebb turisztikai látnivalója a Kopácsi Rét Ternészetvédelmi Terület, valamint ismert vadászterületek, borutak, a gyákovói (Đakovo) lipicai ménés, a bizováci fürdő, az eszéki vár, kastélyok és parkok a vidéki városokban, és az Almás (Aljmas) melletti Menedéket Nyújtó Szúzanya drávaszögi kegyhelye.

Az eddigi kutatások tapasztalatai alapján, amelyeket a magyar-horvát határmenti térségben végeztek, megállapítható, hogy a helyi fejlesztésekhez köthető problémák háttérben a lakosság demográfiai összetétele közötti különbség áll. Ez alatt azt kell érteni, hogy nagy a generációs különbség, problémát jelent a megfelelő képesítésű humán erőforrás hiánya, valamint a határ mindkét oldalán egyes mikrorégiókban kritikusan magas a munkanélküliség. Ezen kívül a vizsgált határon átnyúló területen (különösen a vidéki mikrorégiókban) a lakosság jövedelmi viszonyai az átlagnál alacsonyabbak. A fő bevételi források a hagyományos mezőgazdasági tevékenységekből származnak, amelyek nem elegendőek egy magasabb

életszínvonal megteremtéséhez. Ezért szükséges ezeken a területeken biztosítani azokat az erőforrásokat, amelyek alapját képezhetik egy magasabb életszínvonal elérésének. Ez oly módon válik elérhetővé, hogy meg kell teremteni a megfelelő intézményi háttérrel, és a helyi gazdaság fejlesztését célzó stratégiát hazai és külföldi magánbefektetők segítségével.

Az említett projektben megállapítást nyert az a tény, hogy a határ mindkét oldalán a legnagyobb lehetőséget az együttműködésre és fejlesztésre a turizmusban látják, valamint a közúti infrastruktúra fejlesztése, az oktatás és a kultúra területén.

A fő turisztikai attrakciók mellett, amelyek segítségével ösztönözni lehetne a potenciális befektetéseket, ki kell használni a meglévő fejlesztési irányokat és mozgósítani a befektetői tőkét, ki kell hangsúlyozni a természeti és épített környezetet, amelyek a turizmus fejlődését segíthetik elő. Ezzel összefüggésben a következő következtetések vonhatók le:

- Magyarországon a turizmus nagymértékben koncentráldódik egyes mikrorégiókra. Jelentős turisztikai kapacitással rendelkezik a Balaton-part Somogy és Zala megyében. A régió turisztikai beruházásainak zöme hotelek és szálláshelyek építésére irányul. A sármelléki repülőtérnek kulcsfontosságú szerepe van a gyógyfürdők és a Balaton turisztikai fejlődésében.
- A Dráva folyó és környezete kedvez a vízi- és ökoturizmus fejlődésének. Pécs építészeti öröksége magában foglalja a római és török építészeti stílusokat, amely felkerült az UNESCO világörökségi listájára. A közeli Harkány – Siklós – Villány térség robbanásszerű fejlődésen ment keresztül, és fejlett bor- és termál turizmusával elismerést szerzett nemzetközi szinten is. A felsorolt térségeken kívül jelentős turisztikai fejlődést mutat Kaposvár és Szekszárd is.
- A határ túloldalán Eszék rendelkezik jelentős építészeti örökséggel. Az eltöltött vendégéjszakák száma éves szinten eléri a 40.000-t. Az utóbbi időben több turista érkezett a városba, viszont csökkent a vendégéjszakák száma.
- A termál turizmus már régóta jelen van a régióban, és további fejlesztési lehetőségeket rejt magában. Jelen állás szerint mindkét oldal konkurenciának tekinti egymást, ennek ellenére volna lehetőség közös marketingstratégia kidolgozására és együttműködésre. Hévíz, Kehidakustány és Zalakaros Zala megye fontos turisztikai célpontjai. A Bizováci Fürdő Eszék-Baranya megyében szintén jelentős turisztikai célpont, amely éves szinten 34.500 vendégéjszakát valósít meg.
- Kapronca – Kőrös megyében ideálisak a feltételek a kontinentális turizmus fejlesztéséhez (vadászat, horgászat, túrázás, kerékpározás, úszás). Azonban, a meglévő természeti erőforrások – elsősorban a Dráva folyó, a tavak mentén elhelyezkedő

síkságok, a Bilogora és Kalnik hegységek környezete – még mindig nincsenek kellőképpen kihasználva.

- Kapronca – Körös megye gazdag kulturális és történelmi örökséggel rendelkezik (sok egyházi jellegű építmény van a megyében), és szintén gazdag művészeti hagyományokkal rendelkezik. Hlebine járásban található a naív festészet bölcsője, és ez jelenleg a legfőbb turisztikai attrakció és célpont.
- Figyelembe véve a megye jelenlegi turisztikai potenciáljait, megállapítható, hogy azok nincsenek kellőképpen kihasználva, ami abban is megnyilvánul, hogy az ide látogatók 90%-a egynapos kirándulásra érkezik a megyébe.

Oblici turizma	VŽ	KKŽ	Somogy	Zala	Ukupno
Rekreacijski (aktivni)	9	39	26	39	113
Kulturni	38	23	16	35	112
Vodeni	21	23	17	34	95
Agroturizam	0	38	9	24	71
Zdravstveni	7	10	30	21	68
Vinski	25	24	7	12	68
Lovni	13	26	4	3	46
Vjerski	4	9	0	0	13
Ostalo		Zimski turizam	Ekoturizam		

1. sz. táblázat »Mely turisztikai ágazatot fejleszteni elsősorban a régióban«
 Forrás: INVEST-PRO Projekt

Az INVEST-Pro projektben elkészült tanulmányban, amely a projekt egyik eredménye volt, megállapítást nyert az a tény, hogy olyan közös turisztikai potenciállal rendelkezik a határmenti térség, amely további turisztikai jellegű fejlesztéseket és befektetéseket hordoz magában. A kutatás megállapította, hogy a jövőbeni turisztikai fejlesztéseknek a határmenti térségben a szabadidős/aktív, vízi, kulturális és falusi turizmus irányába kellene elmozdulni. A legkisebb mértékben a vallási turizmust kellene fejleszteni (1.sz.táblázat). Érdemes még

kiemelni, hogy a somogyi megkérdezettek kihangsúlyozták az ökoturizmus fejlesztésének fontosságát, ami egyébiránt ennek a tanulmánynak a tárgya.

Emellett az INVEST-PRO projekt keretében elvégzett kutatásban a megkérdezettek kiemelik a határmenti térség számos, a turizmushoz köthető jellegzetességeit, mint például: a csodálatos és tiszta természeti környezetet, gazdag kulturális örökséget, a fejlett szőlészetet és borászatot, valamint a borturizmust és gasztonómiát. Ezek az alapelemei és attrakciói az ökoturizmus fejlődésének. Másrésztől, a megkérdezettek felhívják a figyelmet a határmenti térség hiányosságaira is, amelyek közül a négy megyére vonatkoztatva, a következőket emeljük ki: gyenge turisztikai promóció, fejletlen turisztikai infrastruktúra különös tekintettel a szálláshelyek és vendéglátó egységek kapacitásának hiányára, rossz közúti infrastruktúra és a turizmusfejlesztést elősegítő pénzügyi források hiánya.

2. AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK ALAPJAI HORVÁTORSZÁGBAN

2. 1. Az ökoturizmus definíciója

Mi az ökoturizmus?

Annak ellenére, hogy rengeteg tanulmány, könyv és tankönyv született e témakörben, valamint számos tudományos összegyűjtést rendeztek már az ökoturizmusról, sokaknak még így sem világos mi is valójában az ökoturizmus. Többféle definíció és fogalom létezik ezzel kapcsolatban.

Az ökoturizmussal kapcsolatos első definíciók között említik a mexikói építész Caballos-Lascauriniz megfogalmazását, aki 1987-ben ekként definiálta az ökoturizmust:

»Olyan specifikus célok által megtervezett utazás egy érintetlen és tiszta természeti környezetben, ahol a megcélzott területről szeretnénk új dolgokat megtanulni, élvezni a természet adta lehetőségeket, megismerni a növény- és állatvilágot, valamint a múlt és a jelen kulturális örökségét.«

Az ökoturizmus problémáival először a Nemzetközi Ökoturisztikai Közösség kezdett elfoglalkozni (TIES), amely az ökoturizmust eképpen definiálta: »Felelősségteljes utazás egy olyan természeti környezetbe, amelynek célja védeni a környezetet, és hozzájárul a helyi lakosság életminőségének javításához.«

Szintén a Nemzetközi Ökoturisztikai Közösség fogalmazta meg azt a definíciót és alapelveket, amelyek elfogadottá váltak az egész világon. Az ökoturizmus alapelvei a következők:

- lecsökkenteni a természetre és kultúrára ható negatív hatásokat
- a turisták természetvédelmével kapcsolatos tudatos gondolkodás elterjesztése
- a felelős gazdálkodás fontosságának kihangsúlyozása, amely az önkormányzatokkal és helyi lakosokkal közösen történik a helyi igények kielégítése érdekében, valamint haszon megtermelése a környezetvédelem révén
- törekedni a lehető legnagyobb gazdasági haszon elérésére a fogékony területeken, különös tekintettel a helyi lakosságra, amelyik természeti és védett környezetben él
- törekedni arra, hogy a turizmus fejlesztése ne lépje át az elfogadható léptékű társadalmi és természeti változásokat és mértéket
- támaszkodni a meglévő infrastruktúrára, amely az adott élettér szükségleteihez lett kifejlesztve, minimálisra csökkenteni a fosszilis energiahordozók használatát, a helyi növény-és állatvilág megóvása, valamint beilleszkedni a meglévő természeti és kulturális környezetbe.

A Turisztikai Világszervezet (UNWTO) a következővel egészíti ki a már megfogalmazott definíciót: »Az ökoturizmus az általános turizmusnak minden olyan formája, amelyben a turista fő motivációs tényezője azon természeti értékek és a hagyományos kultúrák megismerése és elismerése, amelyek természetes környezetben dominálnak.«

A Turisztikai Világszervezet által megfogalmazott ökoturisztikai alapelvek a következők:

- tartalmaz képzési és bemutatói komponenseket
- legtöbbször kisebb látogatói csoportoknak szervezik, a szervezést pedig speciális feladatokat ellátó magánvállalkozások végzik
- a legminimálisabb szintre viszik a természeti és szocio-kulturális környezetre kiható negatív hatásokat
- támogatja a természeti környezet védelmét úgy, hogy mindeközben:
 - gazdasági hasznot termel a helyi közösségnek
 - munkahelyeket teremt és bevételi forrás lehetőségét teremt meg a helyi közösségnek
 - a helyi lakosság és az odalátogatók tudatformálásával felhívja a figyelmet a környezet megóvásának szükségességére.

A felsorolt alapelvek és jellemzők alapján megállapítható, hogy az ökoturizmus alapján a természet tekinthető, és olyan személyekhez köthető, akik ökológiai szempontból tudatosan gondolkodnak, és a fenntarthatóság a legfőbb alapelvük. Egy másik megközelítés alapján az ökoturizmus a természeti és kulturális erőforrások kihasználása, amely ötvöződik egy különleges élmény megalkotásával, amit a turistáknak mutatunk be.

- Ezért az ökoturizmus fő céljai a következők lehetnének:
- a turisták odavonása olyan természeti környezetbe, amelyik egyedülálló, de elérhető,
- az ökoturizmus azzal a céllal valósuljon meg, hogy képzések révén fontossá váljon a környezetvédelem,
- változtassa meg a helyi lakosság és a közigazgatás szemléletét,
- biztosítson munkahelyeket, és nyújtson vállalkozási lehetőséget a helyi lakosoknak.

2. 2. A horvátországi turizmus fejlesztési stratégiája

Horvátország hagyományosan turisztikai ország. A turizmus a horvátországi gazdaság egyik legfontosabb húzóágazata. Közvetlen és közvetett módon a bruttó hazai termék 22%-t teszi ki, valamint a teljes export több mint 40%-t, ami miatt a nemzetgazdaság és a külkereskedelem megkérdőjelezhetetlen kulcsszereplője. Horvátország rendkívüli turisztikai adottságokkal rendelkezik, elsősorban egyedülálló természeti, valamint kultúrtörténeti értékei miatt.

Az elmúlt évek turisztikai mutatóinak emelkedése bebizonyította, hogy Horvátország abba az irányban indult el, hogy a turizmus a gazdaság motorjává válhat, ami nagyban hozzájárulhat a turizmussal kapcsolatos vízió megvalósításához.

» *Horvátország 2020-ban globálisan felismerhető turisztikai desztináció, amely versenyképes és vonzó a befektetések számára. Új munkahelyeket teremt, és fenntartható módon irányítja a fejlődést az ország teljes területén. Továbbá ápolja a minőségi kultúrát, vendégeinek pedig egész évben vendégszeretet, biztonságot és egyedülálló sokszínűséget kínál hiteles tartalommal és élménnyel gazdagítva.*«

A horvát turizmus fejlődési víziója egy új értékrendszeren alapul, ami egyszerre három fő kérdésre ad választ: (1) milyennek kellene lenni a horvát turizmusnak, (2) melyek a horvát turizmus fejlődésének kulcsfontosságú előfeltételei, (3) és mivel tudja a horvát turizmus fenntartani a keresletet.

1.sz.ábra A horvát turizmus fejlődése
Forrás:A Horvát Köztársaság 2020-ra szóló turisztikai fejlesztési stratégiája, 2013.április

2. 3. A horvátországi ökoturizmus attrakciói és fejlesztési elemei

Az ökoturizmus kialakulása a világon 130 évvel ezelőttre datálódik, amikor létrehozták az első nemzeti parkokat. A nemzeti parkoknak fontos szerepük volt az ökoturizmussal kapcsolatos legfontosabb célok elérésében, miszerint fontos a látogatók és a helyi lakosság ökológiai képzése, valamint a természetes élőhelyek védelme meghatározott gazdasági haszon elérése érdekében.

Horvátországban, de a világ más tájain is, egyre tudatosabban gondolkodnak az emberek a meglévő természeti erőforrások korlátozott felhasználásáról, és arról a tényről, hogy ezek közül az erőforrások közül vannak olyanok, amelyek nem újra-hasznosíthatóak, azaz állandó változásnak vannak kitéve. Az ilyen jellegű meggyőződés elterjedése fokozatosan az ökoturizmus fejlesztése irányába tereli az embereket. A Világgazdasági Intézet 1990-ben végzett kutatásainak eredményei rámutattak, hogy a világ turistaforgalma éves szinten 4%-kal növekszik, míg a természethez köthető utazások 10 és 20%-kal.

A XIX. század elején a világ turisztikai kínálatában felismerték az ökoturizmus fejlesztésének jelentőségét, amit az a tény is bizonyít, hogy 2002 az Ökoturizmus éve volt, amikor is számtalan tudományos és szakmai értekezést tartottak e témakörben. Sajnálatos, hogy az ökoturizmus a globális turizmus egy nagyon kis szeletét adja, ami információforrástól függően 3 és 7% közötti mozgást mutat a világ turisztikai piacán.

Horvátországban is egyre többet hallani az ökoturizmusról, mint a turizmus egyik fejlődő ágáról, azonban az egyik leggyengébben képviselt turisztikai ágazat mind a forgalom, mind a bevételek tekintetében.

A rengeteg erőforrás ellenére az ökoturizmus Horvátországban nagyon fejletlen szinten van. Európában (és Horvátországban is) egyre inkább ötvözik az ökoturizmust más turisztikai ágazatokkal, különösen a vidéki (falusi) és kulturális turizmussal, valamint a földközi-tengeri országokban a rekreációs turizmussal.

Horvátországban az ökoturizmus fejlődése kizárólag a vidéki és védett természeti területekkel van összekapcsolva, alapja pedig a természeti szépségek kiaknázása oly módon, hogy a felhasználók a kialakult természeti egyensúlyban ne okozzanak semmilyen kárt.

Horvátország azon országok közé tartozik, amelyik inkább káprázatos természeti kincsei, és gazdag kultúrtörténeti öröksége miatt vonzza a látogatókat, mintsem minőségi szolgáltatásai és/vagy újonnan létrejött turisztikai attrakciói miatt.

A természeti attrakciók közül a legelső helyen szerepel a tenger, a tagolt tengerpart és a rengeteg sziget, de megemlíthetjük a védett, természetes környezetben található strandokat, a hatalmas zöld és erdős területeket. Horvátország, tekintettel területének nagyságára, kiemelkedik a meglévő természetvédelmi területek számával, biodiverzitásának köszönhetően pedig az európai országok rangsorában az elsők között szerepel.

Turisztikai szempontból komoly potenciállal bír a még fejletlen régiókban új turisztikai értékek létrehozása, mint például a Duna, Száva, Dráva, Una, Cetina és más folyók, illetve tavak melletti területek fejlesztése. A tengerhez köthető attrakciókon kívül más természeti attrakciók is figyelemre méltóak, mint például a rengeteg mész-képződmény – vízésések a Plitvicei tavak mentén, a Krka vízésés, a Velebit hegység sziklái, barlangjai, szakadécai és más képződmények -, valamint a nagyszámú, egyedülálló nemzeti parkok és természetvédelmi területek a kontinentális területeken. Néhány nemzeti parkban kínálnak szálláslehetőséget is az odalátogatóknak (Plitvicei Tavak Nemzeti Park, Brijuni Nemzeti Park, Mljet Nemzeti Park).

A sokszínű természeti és kultúrtörténeti attrakciók mellett Horvátország kifejezetten szegény újonnan létrehozott turisztikai attrakciókban. Ezek közé sorolhatóak a kongresszusi központok, tematikus és/vagy kalandparkok, golfpályák, látogatóközpontok, jól átgondolt tematikus útvonalak, kerékpárutak, valamint hasonló tartalmú turisztikai csomagok, amelyek nélkül nagyon nehéz megteremteni annak az alapjait, hogy nemzetközileg is elismert termékminőségűvé váljon, ami elősegítheti a kontinentális térség és az ökoturizmus fejlődését.

Kiindulva a meglévő horvátországi turisztikai kínálat ismertető jeleiből, valamint mennyiségi jellemzőiből, meghatározásra került tíz olyan kulcsfontosságú termékcsoporthoz, amelyek segítségével 2020-ig érdemes kiépíteni Horvátország turisztikai kínálati rendszerét:

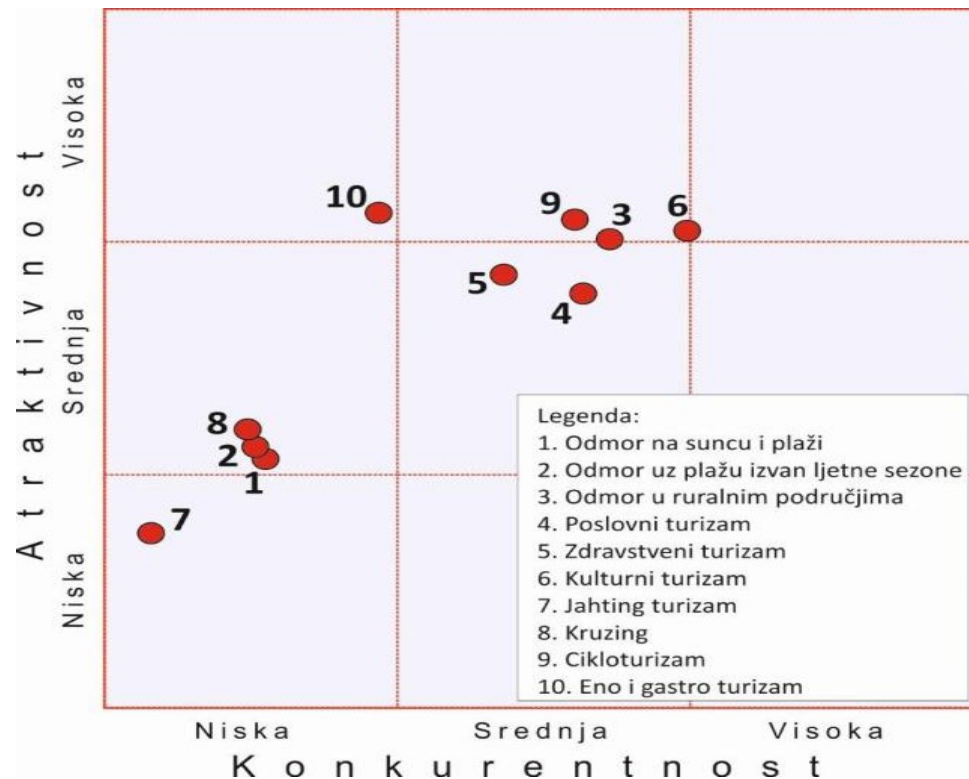
- Nap és tenger
- Búvár turizmus
- Egészség
- Kulturális
- Üzleti
- Golf
- Kerékpáros
- Bor -és gasztró turizmus
- Vidéki (falusi) és hegyvidéki
- Extrém - és sport turizmus
- Más fontos termékek (öko, ifjúsági és szociális turizmus)

Megfigyelhető, hogy a 2020-ig elfogadott Horvát Turisztikai Fejlesztési Stratégiában a legjelentősebb turisztikai termékek körében nem kapott fontos szerepet az ökoturizmus, az egyéb turisztikai termékek kategóriájában is csak az utolsó helyen szerepel. Ez azt bizonyítja, hogy a rendelkezésre álló, attraktív és megóvott természeti erőforrások ellenére Horvátországban az ökoturizmus nagyon gyenge lábakon áll. Különösen aggasztó az a tény, hogy az ökoturizmus még a természetvédelmi területeken is nagyon elhanyagolt.

A táj szépsége és ökológiai védettsége olyan kínálati elemek, amelyek révén Horvátország előnyben van a konkurens Spanyolországgal, Görögországgal, Olaszországgal vagy éppen Törökországgal szemben. Az ökológiai védettség olyan kínálati elem, amelyet az idelátogató jobbnak értékelt a konkurenciával szemben. Ebben az értelemben fontos kihangsúlyozni, hogy a turizmus fejlődésének nem az olyan termékeken kellene alapulnia, mint a tenger és a napfény, hanem komolyabb erőfeszítéseket kellene tenni a környezetvédelemért, a természeti erőforrások megóvása érdekében, valamint felelős és fenntartható irányítási módszereket alkalmazni az ökoturisztikai kínálat tartalmi fejlesztése érdekében.

Kontinentális Horvátország – a legfontosabb turisztikai termékek

A kontinentális Horvátország területén piaci értelemben a következő turisztikai termékek a legkedveltebbek: kulturális turizmus, vidéki (falusi) turizmus és a kerékpáros turizmus.

1.sz.ábra Piacilag érett horvátországi turisztikai termékek

2. 3. 1. Védett területek Horvátországban

A Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) definíciója szerint védett területnek számít: az a pontosan meghatározott terület, amelyet azzal a céllal jelöltek ki, hogy irányított módon, tartósan valósuljon meg rajta a természet védelme, ökoszisztémához kapcsolódó szolgáltatásokkal egybekötve, amelyeket a terület biztosít, valamint kulturális értékek bemutatásával törvényesen vagy más hatásos módszerek révén.«

Horvátországban a védett területekről a közigazgatási intézmények gondoskodnak. Működésük alapvető célja a védett területek irányítása, amely alatt a védelmet, fenntarthatóságot és támogatást, azaz a természeti folyamatok zavartalan működését, valamint a természeti javak fenntartható és ésszerű használatát értjük.

A nemzeti parkok és természetvédelmi parkok közintézményeit a Horvát Köztársaság kormányának döntései alapján hozzák létre. Ezeknek az országos szinten működő közintézményeknek vannak regionális szintű intézményei is, amelyeket a területi (megyei) önkormányzatok hoznak létre. Jelenleg Horvátországban 19 országos szintű, 21 regionális (megyei), illetve 6 lokális természetvédelmi feladatokat ellátó közintézmény működik.

A természetvédelemről a Természetvédelmi törvény rendelkezik (NN 70/05, 139/08 NN 80/13), amely többek között pontosan meghatározza a védett természeti értékeket, amelyek a védett természeti értékek iktatókönyvébe kerülnek bejegyzésre. Horvátországban a természetvédelmi törvénnyel összhangban évenként kerülnek végrehajtásra azok a védekezést, fenntarthatóságot, támogatást és hasznosítást célzó programok, amelyek a védett területek megővására irányulnak, és amelyekről a védett területek illetékességi területein működő közintézmények vezetői, testületei döntenek.

Horvátország bővelkedik védett természeti területekben, különösen a kontinentális részekben, amelyek alkalmasak az ökoturizmus fejlesztésére, és amelyeket védett és nem védett területekre lehet felosztani.

Horvátországban a terület védettségi fokát és kategóriáját a Kulturális Minisztérium Természetvédelmi Osztálya határozza meg az Országos Természetvédelmi Intézet szakmai ajánlása alapján. Ebben meghatározásra kerülnek a természeti értékek, és ezen értékeknek, valamint a területnek az irányítási módszerei. Az Országos Természetvédelmi Intézet olyan középfokú intézmény, amely a természetvédelemmel kapcsolatos szakmai munkát látja el Horvátországban. A horvát kormány döntése alapján 2002-ben hozták létre, munkáját pedig 2003. szeptemberében kezdte meg.

A Környezetvédelmi és Természetvédelmi Minisztérium adatai alapján a regisztrált

természetvédelmi területek száma Horvátországban (2013.10.14. adat) eléri a 419-t, amelyek különböző kategóriába tartoznak. Ezek a védett területek Horvátország összterületének 8,19%-t teszik ki, azaz a kontinentális területek 11,61%-t, illetve a tengermelléki területek 1,97%-t.

Nemzeti szintű védett területek Horvátországban

A Természetvédelmi törvény alapján kilenc kategóriába sorolható védett terület került meghatározásra (2.sz.táblázat).

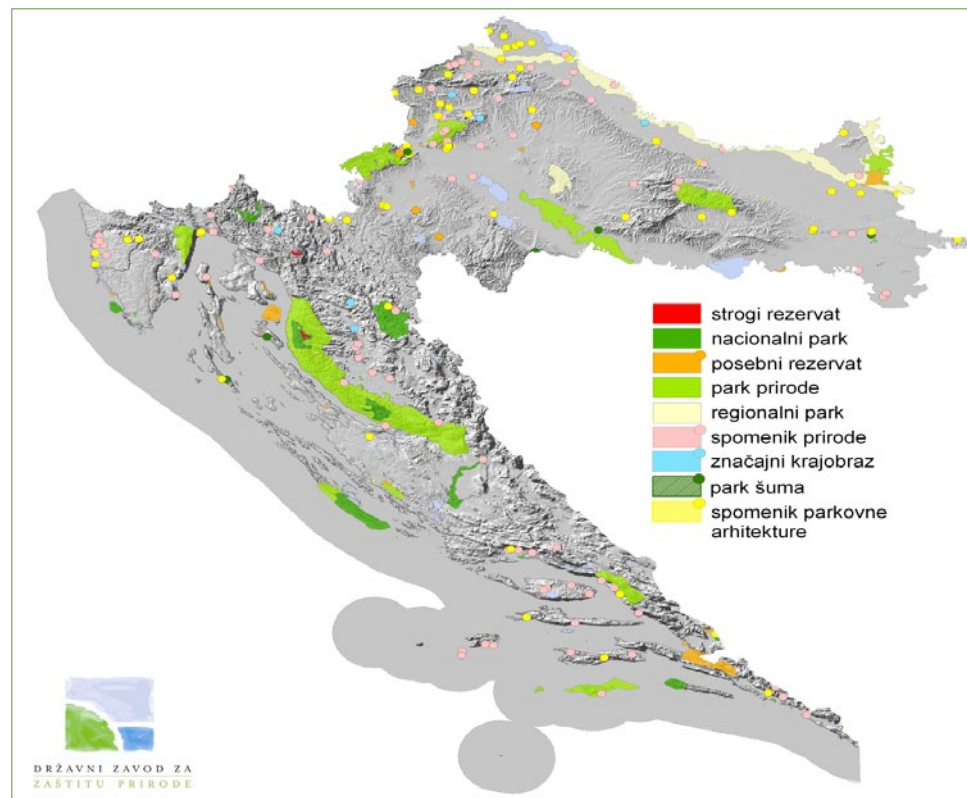
A védett területté nyilvánítás bizonyos szempontok alapján történik (természetvédelmi szempontok, illetve turisztikai attrakciós szintje alapján), valamint nemzetközi, országos vagy helyi osztályba (kategória) sorolás alapján. A nemzeti parkok, valamint a természeti parkok státuszáról a Horvát Szábor (Parlament), a szigorúan és különleges státuszt élvező rezervátumokról a horvát kormány, az egyéb kategóriákba tartozó védett területekről pedig a megyei önkormányzatok, illetve a Fővárosi Közgyűlés (Zágráb) dönt.

KATEGÓRIÁK VÉDETTSÉGI SZINT ALAPJÁN	SZÁM	RENDELTETÉS	NAGYSÁGUK (ha)	IRÁNYÍTÁSI SZINTJÜK
Szigorúan védett rezervátumok (Bijele i Samarske stijene, Hajdučki i Rožanski kukovi)	2	Az eredeti természeti környezet megővése, állapotának figyelemmel kísérése és képzések megtartása	2.395	megye
Nemzeti Parkok (Plitvička jezera, Paklenica, Krka, Mljet, Kornati, Brijuni, Risnjak, Sjeverni Velebit)	8	Az eredeti természeti értékek megővése, valamint tudományos, kulturális, oktatási-nevelési és turisztikai-rekreációs tevékenység folytatása	95.472	országos
Különleges rezervátumok (šumske vegetacije na Lokrumu, Motovunska šuma, Limski kanal-more, Japetić, ornitološki rezervati na otocima Prviću i Cresu, u moru Cres-Lošinj, Vražji prolaz, Zeleni vir...)	78	Az egyediségük, ritkaságuk és reprezentációs mivoltuk miatti védelme, kiemelve tudományos jelentőségüket	43.972	megye

KATEGÓRIÁK VÉDETTSÉGI SZINT ALAPJÁN	SZÁM	RENDELTETÉS	NAGYSÁGUK (ha)	IRÁNYÍTÁSI SZINTJÜK
Természeti Parkok (Madvednica, Kopački rit, Papuk, Lonjsko polje, Učka, Telašćica, Žumberak-Samoborsko gorje, Vransko jezero, Biokovo, Lastovsko otočje, Velebit)	11	A biodiverzitás és a tájegység védelme, valamint tudományos, kulturális, oktatás-nevelési és turisztikai-rekreációs tevékenység folytatása	419.622	országos
Regionális Parkok (Moslavačka gora i područje rijeka Mura i Drava)	2	A természet különbözőségének megőrzése, fenntartható turizmus fejlesztése	102.792	megye
Természeti örökségek (Modra špilja, Crveno i Modro jezero, Zlatni rat, Varaždinsko groblje, Hušnjakovo)	85	Ökológiai, tudományos, esztétikai és oktatás-nevelési célzatú tevékenységek	207	megye
Jelentős tájegységek (Rovinsko priobalno područje, područje Istarskih toplica, Odransko polje, područje Sutinskih toplica ...)	84	A biodiverzitás és a tájegység védelme, valamint történelmi és kulturális értékek megőrzése, vagy a tájegység egyediségének megővése, rekreáció és pihenés	107.822	megye
Parkerdők (Maksimir, Čikat (Mali Lošinj), Trakošćan, Marjan ...)	28	Természetes vagy telepített erdők védelme, amelyek jelentősebb tájegységi értéket képviselnek, szabadidő és pihenés	2.966	megye
Arborétumok - (Arboretum Opeka, ArboretumTrsteno ...)	121	Mesterségesen kialakított területek, illetve fák védelme, amelyek esztétikai, stílusbeli, művészi, kultúrtörténeti, ökológiai és tudományos értéket képviselnek	937	megye

2.sz.ábra Védett területek Horvátországban – a védett területek kategóriájuk, számuk, rendeltetésük, nagyságuk és irányítási szintjük alapján (10/2013.):

Forrás: Országos Természetvédelmi Intézet

S1.sz. kép Védett területek Horvátországban

Forrás: Országos Természetvédelmi Intézet

Nemzetközi szintű védett területek Horvátországban

A különösen értékes és megóvott területeknek köszönhetően Horvátország egyes területei nemzetközi szintű védeltséget élveznek.

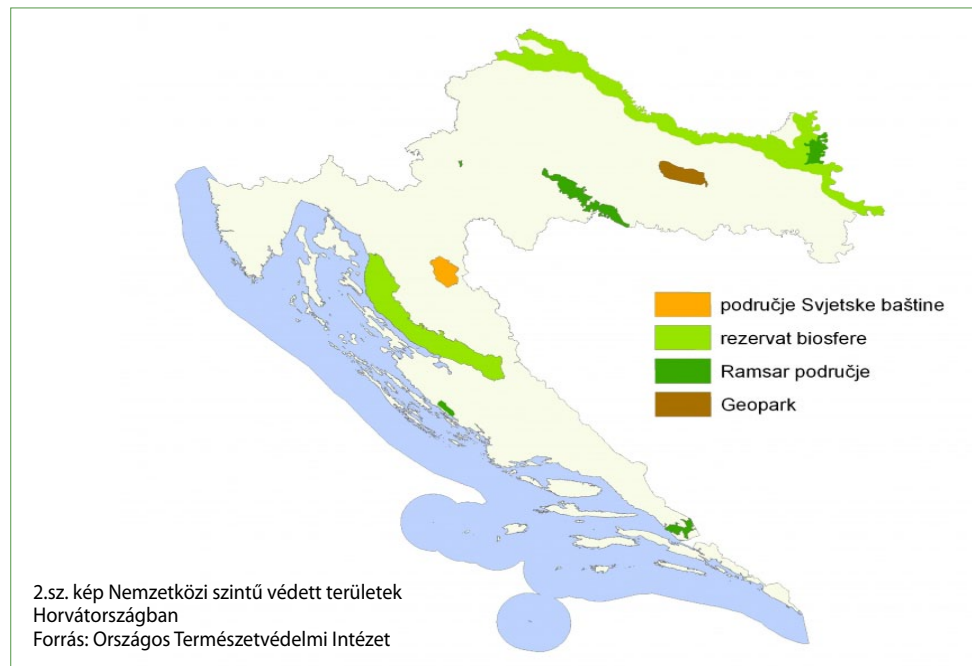
Így például a Plitvicei Tavak az UNESCO Világörökségi listáján is szerepel, amely jelen pillanatban az egyetlen horvát természeti örökség, amely felkerült erre a listára. A Velebit-hegység része a Nemzetközi Bioszféra Rezervátum hálózatnak (az UNESCO által támogatott „Az ember és a bioszféra” program részeként), míg 5 terület felkerült az értékes mocsárvilágot bemutató nemzetközi listára (Ramsari Konvenció) – a Kopácsi Rét, a Lonyi Mező, a Neretva Völgye, a Fekete Mlaka és a Vráni tó.

A nemzetközi szintű elismertség egyik legújabb példája, amivel elismerik a horvát természeti értékeket, hogy a Papuk-hegység bekerült az Európai Geopark Hálózatba.

A különösen gazdag és értékes természeti erőforrások ellenére az ökoturizmus Horvátországban valójában teljesen gyerekcipőben jár. Ez annak is betudható, hogy Horvátországban nem állnak rendelkezésre olyan szálláshelyek, amelyek megfelelnek a világban

elfogadott ökoturisztikai kritériumoknak. Ezért elsősorban a potenciális öko célpontok látogatásakor a hagyományos szálláshelyeket tudják felkínálni a turistáknak. Az ökoturisztikai tevékenységeket és szolgáltatásokat pedig olyan emberek végzik, akik hasonló vagy kapcsolódó turisztikai szolgáltatást végeznek vagy hasonlóval foglalkoznak, mint például falusi turizmussal, hegyi túrák szervezésével, kaland- és extrém sport szolgáltatásokkal, kerékpáros turizmussal, vagy bor- és gasztroturizmussal. Ezen kívül problémát jelent még az ökoturizmus alacsony jövedelmezősége, a tudatlanság és a hozzá nem értés szintje ehhez a turisztikai ágazathoz, ami miatt az elterjedtsége nagyon alacsony.

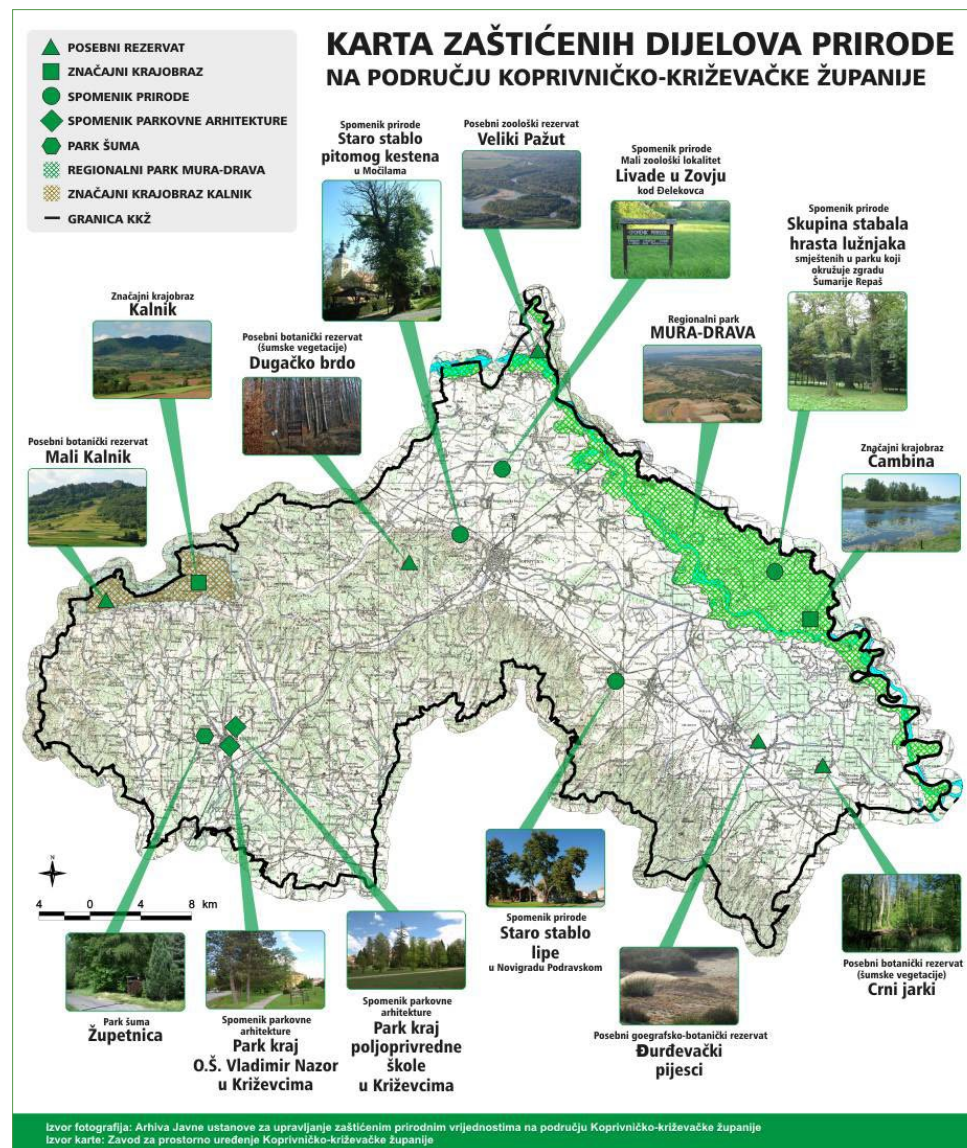
Horvátországban kialakulóban van egyfajta trend, amely arra törekszik, hogy összekösse az ökoturizmust más turisztikai ágazatokkal. Egyre több turista- és kerékpárutat építenek, felújítják a jelentősebb kultúrtörténeti emlékhelyeket, az elhagyott és rossz állapotban lévő falvakat és épületeket hagyományos módon újítják fel, amelyeket aztán pihenőházként használnak, illetve régi mesterségek és hagyományok elevenednek meg. Ez lehet az ökoturizmusnak az egyik módja, hogy a megüresedett településekre visszacsábítsa az elvándorolt lakosságot, és csökkentse a turizmus szezonálisitását, amely a nyári, turisztikai szezonra volt jellemző.

3. AZ ÖKOTURIZMUS FEJLESZTÉSÉNEK ALAPJAI KAPRONCA-KŐRÖS MEGYÉBEN

Kapronca-Kőrös megye ökoturisztikai fejlesztési alapját olyan természeti erőforrások képezik, amelyek zömmel védett területek. Az IUCN nemzetközi szervezet meghatározása alapján a védett terület olyan pontosan behatárolt földrajzi területet jelent konkrétan meghatározott rendeltetéssel, amely törvényileg védett és szabályozott azzal a céllal, hogy hosszútávon megóvja a természetet és az ökoszisztémához tartozó szolgáltatásokat, valamint a kulturális értékeket (IUCN, 1994).

Ez a szélesen értelmezett definíció lehetőséget biztosít arra, hogy szabályozott keretek között irányítsanak egy védett területet figyelembe véve annak különböző rendeltetéseit. Ez azt jelenti, hogy a biodiverzitás védelme igen hangsúlyos tényező egy-egy védett terület esetében, ugyanakkor semmiképpen sem ez az egyetlen szempont, ami az adott védett terület létezését indokoltnak tartja. Ezáltal megállapíthatjuk, hogy a turizmus még egy olyan fontos szerepet tölt be, amely a védett területek szabályozására is kihatással van. Egyrészt a megye komoly turisztikai erőforrásokkal rendelkezik védett területek tekintetében, másrészt viszont ezeket az erőforrásokat nagyon rosszul használják ki. Megállapíthatjuk tehát, hogy a megye komoly gazdasági potenciállal rendelkezik, amely jelenlegi állapotában teljesen fejletlen. A gazdasági potenciál, amely speciális turisztikai, illetve ökoturisztikai ágazatok megfelelő alkalmazásával fejleszthető az említett területeken, új lehetőséget biztosít gazdasági ha-

3.sz.kép Kapronca-Kőrös megye természetvédelmi területei
Forrás: <http://www.zastita-priode-kckzz.hr>

szon elérésére, de ami még fontosabb, hogy új munkahelyeket teremthet a helyi lakosoknak.

A Kapronca-Kőrös megye illetékességi területén működő Védett Természeti Értékek Felügyeletét ellátó közintézmény adatai alapján a következő besorolású védett területek találhatók a megyében: öt különleges rezervátum, egy parkerdő, kettő jelentős (kiemelten védett) tájegység, négy védett őspark, kettő arborétum és a Mura-Dráva Regionális Park. Az említett közintézmény felelős a védett területek irányításáért, amelyek Kapronca-Kőrös megyében találhatóak, ugyanakkor szerves részét képezik Horvátország ökohálózatának, valamint a Mura-Dráva Regionális Parknak is. A közintézmény elsődleges feladata a védett természeti értékek védelme, fenntartása, megóvása, támogatása és mértéktartó használata Kapronca-Kőrös megye területén. Mindezeket a tevékenységeket a közintézmény oly módon teszi, hogy védi és óvja a természeti forrásokat, biztosítja a természetben lezajló folyamatok akadálytalan megvalósulását, fenntartható módon hasznosítja a természeti javakat, valamint kontrollálja azon természetvédelemre vonatkozó intézkedési és megvalósítási rendelkezéseket az adott területen, amely felett rendelkezik. A legfőbb célja pedig minden esetben a különösen védett természeti területek, ezen belül is a különösen ritka, egyedi és veszélyeztetett növény- és állatfajták, valamint geomorfológiai képződmények és egyedülálló tájegységek megóvása.

Kapronca-Kőrös megye a maga nemében egy relatíve heterogén egységű területnek számít, ami jó alapját képezheti az ökoturizmus fejlesztésének. Kinézetre talán túlzottan vegyes képet mutat a terület, de mindenképpen olyan potenciállal bír, ami kiinduló pontja, és egyben célja lehet egy közös, turisztikai platform kialakításának, amely a megye turisztikai fejlesztési irányzatát meghatározhatja.

3. 1. Különleges rezervátumok

A különleges rezervátumok kategóriájába a következő területek tartoznak (5 darab): A Veliki Pažut Madárrezervátum, a »Crni Jarki« különleges rezervátum (erdei vegetáció), a Dugacko Brdo botanikai rezervátum (erdei vegetáció), a Mali Kalnik botanikai rezervátum, valamint a Durdevacki Peski különleges rezervátum (földrajzi-botanikai).

Veliki Pažut

A Veliki Pažut Madárrezervátum

A védett terület a Dráva és Mura folyó torkolatánál helyezkedik el, és Légrad település közelében található. Területének nagysága 571 Ha. A biológiai sokszínűség jellemzi a területet, valamint az élőhelyek sokasága, melyek közül kiemelnénk a mocsaras élőhelyeket és a vízfolyásokat. Ezt a területet a csatornák és a folyó régi mellékágainak egybefonódása jellemzi, amelyek homokos és kavicsos parttal, valamint alacsony partfallal és folyami hordalékkal telt partszakaszokkal szegélyezettek. Ennek köszönhetően alakult ki e területnek a gazdag növény- és állatvilága. Nagyon gazdag erdős területekben is a vidék, amely jellemzően síkvidéki és ártéri fafajták sokaságából áll. Ezekben az erdőkben megtalálható a fehér fűz, a fekete nyár, a mézgás és fehér éger, a földközeli növényzet jellemző fajtája pedig a hamvas szeder. Az erdős és vizes területek kiváló táptalajt biztosítanak a sokszínű növény- és állatvilág fejlődésének.

A Crni Jarki különleges, erdei rezervátum

A Crni Jarki erdő rész Kalinovac mellett található, amely része a Gyurgyeváci Erdőgazdasághoz tartozó területnek. Az itt található mézgás éger, amely e területen optimális körülmények között fejlődik, nagysága, éves fejlődési ciklusa és szépsége alapján Európa legjobb minőségű fajtái közé sorolható, ahogy a hozzá tartozó növényi közösségek maradványfajai is, ami miatt a Crni Jarki területét különleges, védett erdei rezervátummá nyilvánították.

Crni Jarki

Mali Kalnik

Dugačko Brdo

ne, talajösszetétele, klímája és hidrológiája alapján került megállapításra a tájbesorolása, és vált botanikai rezervátummá.

Đurđevački Peski - különleges botanikai rezervátum

A rezervátum nagysága 19,5 Ha. Ez a terület jelképezi annak a valamikori 12 kilométer széles, homokos partszakasznak a maradványát, amely a Dráva folyó mentén húzódott. A szél erről a területről hordta a homokot a drávamenti síkságon keresztül, és beterítette a környező veteményeseket és szántóföldeket. Ez a mozogni képes szürkésárga színű homok határozta meg a terület felszínét, amely hullámossá formálta a különleges rezervátumot.

Dugačko Brdo Botanikai Rezervátum

A Dugačko Brdo terület a Kalnik hegység keleti lejtőin helyezkedik el Rasinja település felett, Kaproncától 8 kilométerre. A terület vegetációja fajták tekintetében vegyes képet mutat. A legelterjedtebb a bükk, de található itt kocsánytalan és gyertyános tölgy is, míg más fajták és lombhullatók is elszaporodtak az idők folyamán. E növényi közösség életkora kb.100 év.

Mali Kalnik botanikai rezervátum

Mali Kalnik a kálniki térség kiemelt tájegységének része, amelynek nagysága 5,35 Ha. E tájegység jelképe a Barbara nevet viselő sziklás, kiemelkedő hegyvonulat. A terület felszí-

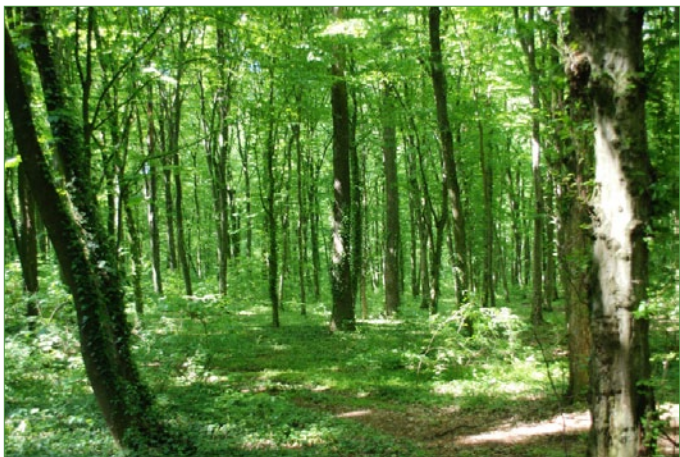

Đurđevački Peski

3. 2. Parkerdő

Župetnica Parkerdő

Kirzevác mellett található. Ez egy vegyeserdők által határolt terület, ahol megtalálható a kocsánytalan tölgy, gyertyán, mézgás éger, mezei juhar, bükk, vadcsereznye, hárs, vadalma, ami miatt fitocönológiai szempontból is értékessé és esztétikussá vált a terület. Emiatt is hívják a parkerdőt Kirzevác »tüdejének«, amely kiválóan alkalmas pihenésre és szabadidős sportolásra.

Župetnica Parkerdő

3. 3. Jelentősebb (kiemelt) tájegységek

Kalnik

A Kalnik-hegység területe 4200 Ha. Felszínének sokszínűsége, talajösszetétele és speciális mikroklimája eredményezik kulturális és történelmi örökségének gazdagságát, de az itt

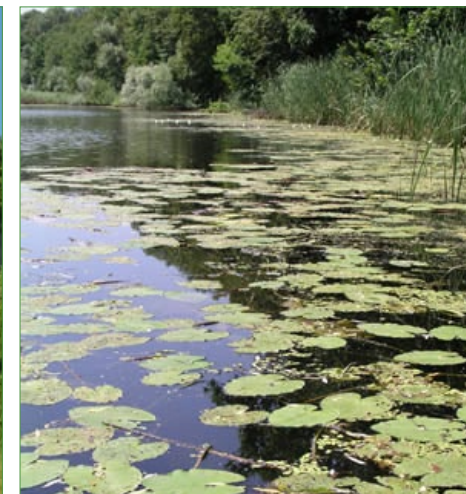
található növényi közösségek is egyedülállóak. A gazdag növényvilágon, valamint az egyedülálló felszíni formákon túl jelentős szerepet töltenek be a Kalnik környékén található szőlők is, amelyek végében meghúzódnak a gyönyörű borospincék. Ezek az építmények hűen tükrözik a tájra jellemző hagyományos építészet minden jellegzetességét.

Čambina

Cambina Ždala település mellett, a Dráva folyó mentén található különleges tájegység. Egy különleges vízi világ tárul elénk, amely patkóformájú, az egykori Dráva folyókanyarulatából alakult ki, és a mostani folyó bal partján helyezkedik el. A terület Kis- és Nagy Cambinából áll, amely a kontinentális peripannon területekre jellemző természeti, hidrobiológiai, ökológiai és esztétikai szempontból is értékes mikroélelőhelyekből tevődik össze. Az egész területre a horvátországi mocsaras vidékek növényvilága jellemző.

Kalnik

Čambina

3. 4. Természeti emlékek

Kocsányos tölgyes, amely a Repas Erdészeti Gazdaság épületét körülvevő parkban található

A legidősebb kocsányos tölgyest (*Quercus robur* L.) a Drávamentén az a négy fából álló állomány teszi ki, amely Zdala községben található egy kis parkban. Életkoruk egyes becslések szerint eléri a 380 évet.

Delekovac mellett található láprét

A nedves rétek Delekováctól nem messze találhatóak, ahol két igen ritka lepkefaj, többek között a vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) is megtalálható. A láprét területének nagysága kb. 1 Ha.

Szelídesztenye Kapronca mellett Mocila településen

Egy igen ritka, jó állapotban lévő fáról van szó, amely a védett fajták közé sorolható. Ez a fajta nemcsak hasznos, hanem szép levele és nagy virága miatt elsőosztályú dekorációs, esztétikai és képzési értéke is van. Ezt egészíti ki élőhelyének környezete is, azaz a helyi zarándok templom közelsége, amelynek közvetlen közelében áll a fa. Életkora megközelítőleg 420 év, magassága pedig eléri a 23 métert.

Novigrad Podravski településen található öreg hársfa

Ehhez a fához több történelmi, kulturális, politikai és sportesemény köthető. Magassága eléri a 25 métert, életkora pedig a 325 évet.

3. 5. Parkok építészeti emlékei (arborétumok)

A Krizseváci Mezőgazdasági Főiskola, valamint a Vladimir Nazor Általános Iskola mellett található parkok

Krizsevác központjában található két park, amelyek jelentős építészeti értéket képviselnek. Ezekben a parkokban találunk vadgesztenyét, piramistölgyet, közönséges lucfenyőt,

erdei fenyőt, déli ostorfát, közönséges pagodafát, amerikai ámbrafát, japán cseresznyefát, óriás tujákat, fekete fenyőt és más értékes fafajtaikat. A fák életkora eléri a 130 évet. Az említett mesterségesen létrehozott parkok jelentős hortikulturális, esztétikai, kultúrtörténeti és tudományos értéket képviselnek Krizsevác városában.

3. 6. Mura - Dráva Regionális Park

A Mura-Dráva Regionális Park az első regionális park Horvátországban. A folyók ártéri területeit foglalja magában, amelyek mentén találhatóak mezőgazdasági területek és kisebb települések is. Ez a terület egészen a Dráva folyó dunai torkolatáig, Aljmas településig húzódik. A Mura és a Dráva folyó menti területek biológiai szempontból sokszínűek, valamint geológiai képződmények és kultúrtörténeti örökség szempontjából is igen gazdagnak mondhatók. A terület nagysága 87.680,52 ha, amely öt megyét érint. Ebből Kapronca-Kőrös megyére 16.780,85 ha jut, ami a teljes terület 19,19%-a. Különösen jelentősek a védett területek: ártéri erdők, nedves rétek, holtágak, kiszáradt medrek, folyókanyarulatok, zátonyok és meredek partfalak. Ezen kívül nagyon gazdag a madárvilága, de nemzeti és európai szinten is védett ritka halfajták, illetve egyéb állatok is megtalálhatóak. Ezek az egyedülálló és igen értékes tájegységek a természeti és az antropogén környezet teljes kölcsönhatásában működnek együtt, amelyek összekötik a park határait a hosszasan elnyúló településekkel. A parkon belül és környékén található települések integrált részét képezik ennek a rendszernek, ami által szükséges biztosítani és támogatni a fenntartható fejlődését, így megállíthatóvá válna a népesség csökkenése. Az ember tevékenysége révén sikerült megóvni a természeti értékek nagy részét, ami miatt a védelem kérdése nem vitatható. A védelem kérdése a regionális park kompetenciájába tartozik, amely engedélyez bizonyos gazdasági tevékenységeket, amelyek a térségre jellemzőek. Ezáltal lehetőség nyílik a fenntartható fejlődés megteremtésére, mint például az ökoturizmus vagy az öko-gazdálkodás továbbfejlesztésére.

4. AZ ÖKOTURIZMUS, MINT A VIDÉKI TURIZMUS EGYIK FORMÁJA

Az ökoturizmus Horvátországban fokozatosan fejlődik, mint a vidéki környezet turizmusának szelektált formája. Az irodalomban gyakran úgy találjuk az ökoturizmust, mint a vidéki turizmus egyik formáját, az utóbbi időben pedig az ökoturizmust és az agrárturizmust egy fogalomba foglalják össze, »öko-agrárturizmus« néven, mivel Horvátországban a vidéki régiók nagyobb részében megmaradtak az ökológiai értékek. Az öko-agrárturizmus hordozói az öko-agrárturizmusban tevékenykedő gazdaságok kell, hogy legyenek, amelyek az ökológiai mezőgazdasági termelés elvei szerint működnek.

Demonja és Ružić szerint (2010) sok olyan turisztikai tevékenység létezik, amelyek által megvalósítható a turizmus számos formája, mint amilyenek a kulturális, egészség-, sport- és rekreációs, vízi (wellness, vízi sportok, horgászat), bor-, vadászati, vallási, agrárturizmus és egyebek.

Turizmus a falusi gazdaságokban, vagy agrárturizmus alatt értjük a pihenést a falusi gazdaságban, a szállás, étkezés, ital, rekreáció és egyéb szolgáltatás igénybevételével a családi házaknál vagy egyéb szálláshelyeken (kemping, panzió, szálloda), melyek a falusi gazdaságban vannak. A falusi gazdaságokban az alaptevékenység a mezőgazdaság, a turistáknak nyújtott szolgáltatások kiegészítő tevékenységek.

Az agrárturizmust az olyan turisztikai szolgáltatások jellemzik, amelyeket a falusi kör-

nyezetben nyújtani tud a vállalkozó a saját birtokán. Ezt megteheti a birtok teljes területén vagy csak egyes részein, amelyek fizikai értelemben is elkülönülnek egymástól. Ahogy a vidéki turizmusnak sincs egyértelmű meghatározása, úgy a falusi gazdaságokra vonatkozóan sincs, se értelmezési, se tartalmi szempontból. Az agrárturizmust a szállás adta szolgáltatások, illetve a »turisták részvétele bizonyos tevékenységekben a falusi gazdaságokon és farmokon« határozzák meg. A turisták zöme azért keresi ezt a fajta kikapcsolódást, mert a szabadban végezheti ezeket a tevékenységeket. Egy másik része viszont szeretne betekintést nyerni a régi, falusi élet mindennapjaiba, vagy csak egyszerűen nosztalgizálnának a régmúlt időkre emlékezve. Van, aki csak egy éjszakát tölt el reggelivel, de sokan kempingeznek is. A helyszíntől függően ezt a turisztikai terméket kínálhatják egyénre szabottan, de akár szervezett formában is. A turisták szabadidős tevékenységei, mint például a túrázás, horgászat, lovaglás, síelés, szánkózás és egyebek, megszervezhetőek a turisztikai célpontok megközelíthetősége és turisztikai vonzerejük függvényében. Ily módon a gazdák további jövedelemhez juthatnak a turizmusból, és ha ezt még sikeresebben végzik, akkor még fel is válthatják eddigi gazdasági tevékenységüket.

A turisztikai falusi gazdaságok a falusi turizmus mintájának tekinthetők.

Sport- és rekreációs turizmus a természetben töltött sport- és szabadidős tevékenységeken alapul, mint amilyenek a séta, kerékpározás, síelés, sífutás, lovaglás, korcsolyázás, úszás, evezés, tollaslabda, labdajátékok, valamint a külön erre a célra kiépített pályákon: sí-, íjász-, tenisz-, röplabda-, kézilabda-, labdarugó-, kosárlabda- és egyéb pályák. A modern életben a sport az időtöltésnek igen fontos részét képezi, melyben a turisták különböző sporttevékenységekben vesznek részt, például úszás, vitorlázás, búvárkodás, evezés, síelés, tenisz, golf, lovaglás és egyebek. A rekreáció ezen formáját sport rekreációnak nevezzük, a fő célja pedig a turisták aktív és tartalmas pihenése.

Gyógyturizmus a pihenésnek az a formája, amely a termálvizekhez, gyógyiszapokhoz és hegyvidéki környezethez kapcsolódik. A turizmus ezen formájában a szállás és étkezési szolgáltatásokat, valamint a turisták egészségügyi felügyeletét külön létesítményekben – gyógyintézményekben - biztosítják.

Kulturális turizmus olyan utazási forma, melynek célja kulturális műemlékek, múzeumok, képtárak és kulturális rendezvények látogatása. Ehhez a kínálatához kapcsolódik a vallási turizmus is, a különböző szenthelyek és vallási rendezvények látogatása. A kulturális turizmus a kultúrát, ismeretszerzést, élményszerzést és tapasztalatszerzést helyezi előtérbe, valamint az aktív és tartalmas pihenést. A kulturális turizmus átfedésben van a turizmus egyéb formáival, például a gasztro-, vallási, tranzit, falusi és egyéb turizmusokkal.

Vallási turizmus a vallási központok (kegyhelyek), szertartások és zarándokhelyek látogatásában nyilvánul meg. Kapcsolódik a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi vallási

központokhoz. A turizmus ezen formájának résztvevőit részben vagy teljes mértékben vallási motívumok ösztönzik az utazásra.

Vadászati turizmus a vidéki környezet jellegzetes turisztikai formája, amely annak a mezőgazdasági, egyéb szárazföldi és vízi területein valósul meg. A turizmus ezen formájának különösen kedveznek a földrajzi, vízrajzi és éghajlati feltételek, valamint a növénytakaró, amely különösen alkalmas a vadak tenyésztésére és szaporodására, ezzel megvalósulnak a vadászati turizmus előfeltételei. A turizmus ezen formájának résztvevői a vadászok, vagy az ő családtagjaik is⁴.

Borturizmus szoros kapcsolatban áll a gasztroturizmussal, mert a bor az étel barátja. A turizmus ezen formájának a fejlődéséhez elsősorban borvidékek szükségesek.

A vidéki turizmus nem fejlődhet egyetlen az egész országban, ezért különös gondot kell fordítani a fejlődés ütemezésére. Kušen⁵ szerint első helyre kerül a vidéki turizmus fejlesztése a tengerparti térségben, a nemzeti parkok és természetvédelmi területek környékén, ezt követik a fejlett hegyvidékek, nagy- és közepes nagyságú városok, valamint gyógyfürdők környéke, de ugyancsak a mezőgazdasági területek nagyon vonzó részei, különösen a nagyobb folyók közelében.

Ehhez kapcsolódóan Kapronca-Kőrös megye rendelkezik természeti (elsősorban a Dráva folyó, alföldi tavak, domságok a Bilogora és Kalnik lankáin, melyeket sűrű növényzet borít) és történelmi-kulturális örökséggel (számos egyházi létesítmény, fejlett művészeti hagyomány – naiv festészet), ami jelentős turisztikai-vonzó alapot képez a kontinentális turizmus különböző formái számára (vidéki, vadászati és horgászati turizmus, természetjárás, hegymászás, madármegfigyelés, gasztroturizmus, kerékpározás, kiránduló és tranzit turizmus), de emellett számos rendezvény kerül megszervezésre és különböző projektek valósulnak meg. Kapronca-Kőrös megye egy részét besorolták az EDEN hálózatba⁶, mint kiváló európai célállomást, amivel népszerűsítik a fenntartható turizmusfejlesztést.

A vidéki turizmus további fejlesztéséhez a falusi gazdaságokban szükség van egyéb szálláslehetőségekre is a falusi környezetekben. Továbbá szükség van egyéb vendéglátóipari infrastruktúrára is: éttermekre, borkóstolókra, rendezett turisztikai látványosságokra (valóság, turisztikailag hozzáférhető), tartalmas borutakra, kerékpárutakra, zárandokutakra, befoga-

dó turistaszervezetekre, illetve szükségesek a szervezett és tartalmas vidéki turisztikai célállomások.

4. 1. Az ökoturizmus, mint a vidéki turizmus formája

Az Európa Tanács meghatározása szerint a vidéki turizmus az a falusi környezetben megvalósuló forma, beleértve minden tevékenységet, amelyet az adott helyen folytatnak. Az ilyen turizmusnak a legfőbb jellemzői a nyugodt környezet, zajmentesség, védett környezet, kommunikáció a vendéglátókkal, házias ételek és ismerkedés a falusi munkákkal.⁷

Horvátországnak követnie kellene a mediterrán koncepciót, mely szerint az ökoturizmus összefonódik a turizmus más formáival, elsősorban a vidéki turizmussal, amely egyre erőteljesebben fejlődik Horvátország kontinentális részén.

A vidéki turizmus Horvátországban operatív módon és szervezeten 1996-ban kezdett fejlődni, amikor a turisztikai miniszter az akkor már hatályos Vendéglátóipari Törvény alapján megalkotta a szabályzatot a vendéglátóipari szolgáltatásokról a falusi háztartásokban. Ez volt az alapja és egyben a jogi kerete az ilyen jellegű turizmus szabályozásának. Azóta a mai napig a Horvát Köztársaságban, ahol a vidéki térségek Horvátország területének 92%-át képezik, a bejegyzett turisztikai falusi családi gazdaságok száma folyamatosan növekvő trendet mutat (Mišćin, 2008.).

A vidéki turizmus fejlesztése hozzájárul a helyi identitás, hagyományok és szokások megőrzéséhez, óvja a környezetet, serkenti az őshonos, hagyományos és ökológiai termelést. A vidéki turizmus jelentősége elsősorban a mezőgazdasági termelés, hagyományos termékek előállítására, a hagyományok bemutatására, a hagyományos gasztronómia és turisztikai szolgáltatások interakciójában nyilvánul meg – a vidéki térséget és falusi környezetet, valamint azok összetevőinek erőforrásait mutatja be.

A vidéki turizmus fejlődésének alapjai a turisztikai falusi családi gazdaságok (TFCsG).

4 Gyakran a vadászati turizmushoz kapcsolódik a halászati turizmus is, mint jellegzetesen a vidéki környezetben megvalósuló forma, azonban a vízi területeken. A horgászok a halászati turizmus résztvevői és "egészséges" vizeket és halat igényelnek. Számukra a horgászat sport, szenvedély, kikapcsolódás és a természeti környezet védelme.

5 Kušen, E. 188. old.

6 Kapronca-Kőrös megye stratégiai fejlesztési terve a 2010-2013 időszakra, 64. old.

7 Council of Europe Web Archives. Rural Tourism. www.archive-it.org/public/saearch

A vidéki turizmusba bevisszük az ökológiai dimenziókat és előmozdítjuk a környezet-tudatosságot. A vidéki turizmus Horvátországban hatékony módja kell, hogy legyen a természetes ökoszisztémák felértékelődésének, a korszerű ökológiai mércék bevezetésének és a biodiverzitás megőrzésének. Az ökoturizmus kínálatát kis és közepes szolgáltatóknak kell megvalósítani, a turisztikai élmény magas szintű személyre szabásával.

A vidéki térségben különböző létesítmények vannak, így:⁸

- Turisztikai falusi családi gazdaságok (családi mezőgazdasági gazdaság – CsMG + kiegészítő vendéglátó-turisztikai tevékenység)
- Borkimérők/borkóstolók (borospincék, kóstolók, szálláshelyek a borvidéken, borutak)
- Kirándulólhelyek/éttermek – a hagyományos ételek elkészítésének helyei, hagyományos kézművesség, műhelyek és emléktárgyak. Megjegyzés: A *kirándulólhely* azon létesítmény, melyben a vendégek részére meleg és hideg ételeket és italokat készítenek és szolgálnak fel
- Szálláshelyek vidéki környezetben: hagyományos és egyéb vidéki üdülőlházak, szobák, apartmanok, kempingek
- Öko-etno falvak és gazdaságok etno-gyűjteményekkel
- Öko-gazdaságok és öko-termelés
- Tematikus utak és útvonalak, tanösvények, útvonaltervek a vidéki környezetben

A pozitív fejlődési trend ellenére az elemzések azt mutatják, hogy a vidéki turizmus nem egyenletesen fejlett Horvátország minden térségében, és a gazdaságok között vannak strukturális és egyéb különbségek is. A Horvát Gazdasági Kamara (HGK) 2008-as adatai szerint hat horvát megyében nem volt bejegyzett TFCsG és hat kontinentális megyében kevesebb, mint 10 bejegyzett TFCsG volt, közöttük volt Kapronca-Körös megye is.⁹

Ezt a problémát felismerte a Horvát Köztársaság kormánya is, amely a 2020-ig szóló legújabb turisztikai stratégiai fejlesztési tervében meghatározta a vidéki turizmus, mint turisztikai termék fejlesztési tevékenységeinek prioritását:

- Vidéki turizmus fejlesztési tervének és a Vadászati és halászati turizmus fejlesztési tervének kidolgozása, mindkettőt a Mezőgazdasági Minisztérium és a turisztikai egyesületek együttműködésével;

- Az egyes falusi gazdaságok rendezése figyelembe véve és/vagy értelmezve a hagyományos helyi építészetet és a környezetrendezést;
- Folyókák, tavak és egyéb kontinentális vízfelületek turisztikai értéknövelési tervének kidolgozása;
- A kínálat tematizálása a falusi háztartások csoportosításával (klaszter alapú egyesülés) a különböző témák szerint (pl. családi, szerves termelésű gazdaságok, lovaglás, vándorturizmus); minden témához külön szabványokat kell kidolgozni;
- Több »etno falu« fejlesztése, különösen a részben vagy teljesen elhagyott vidéki területeken, miközben biztosítani kell az »életszerűséget«, a helyszínek »múzeumosításával« ellentétben
- A vidéki és hegyvidéki turizmus vállalkozói folyamatos képzésének bevezetése

Mindegyik ilyen tevékenység közvetetten befolyásolja az ökoturizmust, mint a Horvát Köztársaság vidéki turizmusa egyik szegmensének a fejlődését is.

Emellett, mint az ökoturizmus fejlesztéséhez köthető prioritások tevékenységei, a Horvát Köztársaság Turizmus fejlesztési stratégiája 2020-ig tartalmazza a következő intézkedéseket is:

- A legnagyobb egyidejű látogatói létszám meghatározását és a nemzeti parkok, természetvédelmi területek és egyéb védett területek látogatási rendszerének hozzárendelését, beleértve a »pihenőnapokat« is;
- A nemzeti parkok, természetvédelmi területek és egyéb védett területek megfelelő tartalmának és a turisztikai-vendéglátói kínálata terjedelmének meghatározását;
- A szállás- és egyéb szolgáltatások jelenlegi minőségi szintjének javítását a nemzeti parkokban, természetvédelmi területeken és egyéb védett területeken;
- Kereskedelmi, vendéglátóipari-turisztikai modell működésének meghatározása a nemzeti parkokban, természetvédelmi területeken és egyéb védett területeken (koncessziók);
- Korszerű látogatóközpontok felállítása a kulcsfontosságú látnivalók mellett, információs-oktatási funkciókkal;
- Horvátország ökoturisztikai területeinek felosztása zónákra, helyszínek hálózatának kidolgozása céljából különböző védettségi szintek, tartalmak és tapasztalatok meghatározására;
- Térbeli bemutatás továbbfejlesztése;
- Különböző helyi szolgáltatók klaszterekbe tömörülése;
- A környezettudatos vagy »zöld« rekreációs infrastruktúra továbbfejlesztése

8 Falusi turizmus kézikönyve Horvát Köztársaság idegenforgalmi Minisztériuma, Zagreb, 2011.

9 D.Demonja; P. Ružić: Vidéki turizmus Horvátországban a jó gyakorlat alkalmazásával és európai tapasztalatokkal, Meridijan, Zagreb, 2010.

4. 2. Az öko-agrárturizmus, mint a vidéki turizmus formája

Az ökoturizmus célja a harmónia megteremtése a természettel és az egyensúly a helyi lakosság és a turizmus érdekei között. Az ökológiailag megőrzött természet mellett az egyik elsődleges tényezője az ökoturizmus fejlesztésének az egészséges, lehetőleg ökológiai módon előállított élelmiszer előállítása és kínálata. Horvátországban megvannak az ökológiai előállítás feltételei, ami közvetlenül köthető a másodlagos turisztikai tevékenységhez.

Az ökológiai termelés kapcsolódik a vidéki turizmushoz, illetve az ökológiai turizmushoz. Ezen kapcsolat annak következtében áll fenn, hogy a turistáknak egyre nagyobb az igénye az iránt, hogy a megszokott ételek mellett (hagyományos vendéglátóipari kínálat) fogyasszanak helyi élelmiszer termékeket, különösen olyanokat, amelyek rendelkeznek az úgynevezett ökológiailag egészséges és biztonságos élelmiszerek sajátosságaival. Ezen kívül figyelembe kell venni az új trendeket a turisztikai kereslet piacán, és az üdülési motivációk egyre nagyobb sokrétűségét, az intenzív élvezet, az aktivitás a természetben, élményigény, ökológiai régiók látogatása tekintetében, és a növekvő trendet az egészségünkönkről való gondoskodás terén, az »egészséges« étkezés és életmód által, összhangban a természettel.¹⁰

Az ökoturizmus a vidéki turizmus egyik formája, ami bizonyos esetekben azonos lehet az agrárturizmussal.¹¹ Az agrárturisztikai gazdaság egyik formája lehet az agrárturizmusnak és ökoturizmusnak, amennyiben kiegészítő szolgáltatásokat nyújt, és az ökológiai mezőgazdasági termelés elvei szerint működik.¹² Ilyen gazdaságot tekinthetünk öko-agrárturisztikai gazdaságnak.

Tekintettel arra, hogy az Ökológiai mezőgazdasági és élelmiszeri termékek termeléséről szóló törvény meghozatalától napjainkig nő az Ökológiai mezőgazdasági és élelmiszeri termékek jegyzékébe bejegyzett termelők száma (a Horvát Köztársaságban jelenleg kb. 1500

öko-termelő van) az a következtetés vonható le, hogy a családi mezőgazdasági gazdaságok (CsMG) felismerték az öko-termelés potenciáljait.

Ennek kapcsán szemmel látható, hogy a családi mezőgazdasági gazdaságok az öko termékek termelése és értékesítése mellett képesek a turisták igényeihez igazodó kiegészítő turisztikai szolgáltatásokat is nyújtani, mint amilyenek a turisták részvétele az öko termelésben, valamint ismeretek átadása az öko élelmiszerekről. Ily módon a gazdaságok lesznek az élenjárói az agrárturizmus fejlődésének, illetve ha ezek ökomezőgazdasági gazdaságok, abban az esetben az öko-agrárturizmus élenjárói.

Ugyanakkor azon mezőgazdasági gazdaságoknak, amelyek ökomezőgazdasági termeléssel foglalkoznak, nem feltétlenül szükséges turizmussal foglalkozniuk, hanem a saját ökológiailag megtermelt termékeiket értékesíthetik azon szereplőknek, akik ökoturizmussal vagy a vidéki turizmus más formáival foglalkoznak. Ezzel elérhető az ökotermékek termelésének és a turisztikai szolgáltatásoknak az integrációja.

Az ökomezőgazdaság természetes potenciált jelent a Horvát Köztársaságban, és ennek további fejlődése kihatással van a környezet megővására, és lehetővé teszi a turisztikai kínálat fejlődését Horvátország vidéki területein.

Az ökomezőgazdaság jelentősége abban nyilvánul meg, hogy ez egy olyan összetevő, amely egyidejűleg kapcsolatot teremthet a környezetvédelem és a turizmus között, ezzel a turizmus fenntartható fejlődésének a fontos tényezője lehet.

A biodiverzitás és a védett területek megővése beleilleszkednek az ökomezőgazdaság koncepciójába. Ennek következtében az ökomezőgazdaságot úgy említik, mint az élelmiszer-termelés egyetlen elfogadható módját a természetvédelmi területeken, nemzeti parkokban, megőrizve a növényi és állatállomány őshonos mivoltát, lehetővé téve az öko-agrárturizmus fejlődését.¹³

A horvát turizmus fejlesztési stratégiájában 2010-ig, mint a horvát turizmus erősségét, az ökológiailag tiszta természetes környezetet említik, míg a horvát turizmus fejlesztési lehetőségeként említik a szennyezetlen talajt, amely alkalmas az »egészséges« élelmiszerek előállítására, illetve az ökomezőgazdaságra.¹⁴ A stratégia hangsúlyozza a falusi turizmus jelentőségét, ami magába foglalja az ökológiai módon előállított termékek kínálatát.

10 Vlahović, S. (2006.) "New trends in tourist destination management", 18th Biennial International Congress Tourism & Hospitality Industry, Opatija, 3.-5. svibnja 2006.

11 Brčić-Stipčević, V., Petljak, K., Renko, S.: Öko-agrárturizmus – a fenntartható turisztikai fejlesztés mozgatója, Közgazdasági egyetem Zagreb

12 Brčić, K. (2005.), "Az agrárturizmus szereplői sikerességének marketing feltételei Isztria megyében. Doktori tanulmány. Eszék: Közgazdasági egyetem

13 Šiljković, Ž. (2002.), "Középeurópa szerves mezőgazdasága", *Geoadria*, 7 (2),

14 Horvát Köztársaság turisztikai Minisztériuma (2003.), "Horvát turizmus fejlesztési stratégiája 2010-ig"

4. 3. Az ökoturizmus fejlődésének törvényi keretei

A jogi infrastruktúra az előfeltétele a turizmus fejlesztési irányának, így az ökoturizmus fejlesztésének is. Ezt a keretet Horvátországban néhány szakirányú törvény szabályozza, emellett számos általános előírás és végrehajtási utasítás is létezik, amelyek előterjesztése és végrehajtása az államigazgatási szervek feladata.

A Horvát Köztársaság az EU csatlakozásig a turizmus területén összhangba hozta a megélévőket és hozott új rendeleteket, amelyek jelentőséggel bírnak a vidéki és az ökoturizmus fejlesztése tekintetében. Ezek a turizmus, vendéglátás, mezőgazdasági és ökológiai termelés, területrendezés és egyéb olyan területek alapszabályai, amelyek jelentősek a turisztikai tevékenységben.

Néhány alapvető szabályozás, amely a turizmus szereplőire vonatkozik:

- Azon előírások, amelyek a gazdasági társaságok alapítását és működését szabályozzák (letisztázott szöveg Hivatalos lap NN 111/93-től 68/13-ig) és a Vállalkozási törvény (Hivatalos lap 143/13)
- Azon előírások, amelyek szabályozzák a vendéglátó és turisztikai tevékenységeket és felügyeletet: Vendéglátó tevékenységről szóló törvény (letisztázott szöveg Hivatalos lap NN 138/06 - NN 30/14), Turisztikai szolgáltatásokról szóló törvény (Hivatalos lap NN 68/07, 88/10, 30/14); Szabályzat a vendéglátó szolgáltatásokról a falusi háztartásokban, Szabályzat a vendégkönyv és vendégnyilvántartás formájáról, tartalmáról és vezetésének módjáról, valamint egyéb előírások
- Az előírások, amelyek a turizmus résztvevőinek viszonyát szabályozzák: Kötelmi törvény (Hivatalos lap NN 33/05, 41/08, 125/11)
- Az előírások, amelyek megteremtik a fejlesztésének feltételeit a célállomáson: A turisztikai egyesületekről és a horvát turizmus fejlesztéséről szóló törvény (Hivatalos lap NN 152/08), Idegenforgalmi illetékről szóló törvény (Hivatalos lap NN 152/08 - NN 30/14) és a Turisztikai egyesületek tagdíjáról szóló törvény (Hivatalos lap NN 152/08, 88/10)

A felsoroltak mellett külön jogszabályok léteznek, amelyeken a vidéki és ökoturizmus tevékenységei és szolgáltatásai alapulnak, ezek az alábbiak:

- Környezet- és természetvédelmi előírások: Környezetvédelmi törvény (Hivatalos lap NN 80/13, 153/13), Természetvédelmi törvény (Hivatalos lap NN 80/13), Vízügyi törvény (Hivatalos lap NN 153/09 - NN 14/14), Erdészeti törvény (Hiva-

talos lap NN 140/05 - NN 148/13), valamint egyéb törvények, azok végrehajtási utasításai és szabályzatok

- A mezőgazdasági termelésre és élelmiszerekre vonatkozó előírások, mint amilyenek:¹⁵ Élelmiszer-törvény (Hivatalos lap NN 81/13, 14/14), Állategészségügyi törvény (Hivatalos lap NN 82/13, 148/13), A fogyasztók tájékoztatásáról szóló törvény az élelmiszerekről (Hivatalos lap NN 56/13, 14/14), Az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről szóló törvény (Hivatalos lap NN 139/10), HACCP önellenőrző rendszer, Szabályzat a mezőgazdasági családi birtokok bejegyzéséről a jegyzékbe, Szabályzat a bejegyzés feltételeiről és bejegyzés módjáról az ökológiai termelés szereplői részére, valamint egyéb törvények és azok végrehajtási utasításai.
- Vadászati, halászati és borászati előírások
- Építési és területrendezési törvény (Hivatalos lap NN 76/07 - NN 80/13), Kulturális örökség védelméről és megőrzéséről szóló törvény (NN 66/99 - NN 157/13), valamint egyéb törvények és azok végrehajtási utasításai

¹⁵ Ksenija Longo, Mezőgazdasági Minisztérium, Állategészségügyi és élelmiszerbiztonsági igazgatóság, "élelmiszer-higiéncia" Ökológiailag megtermelt élelmiszerek termelési és értékesítési irányelvei, Eszék, 2014.

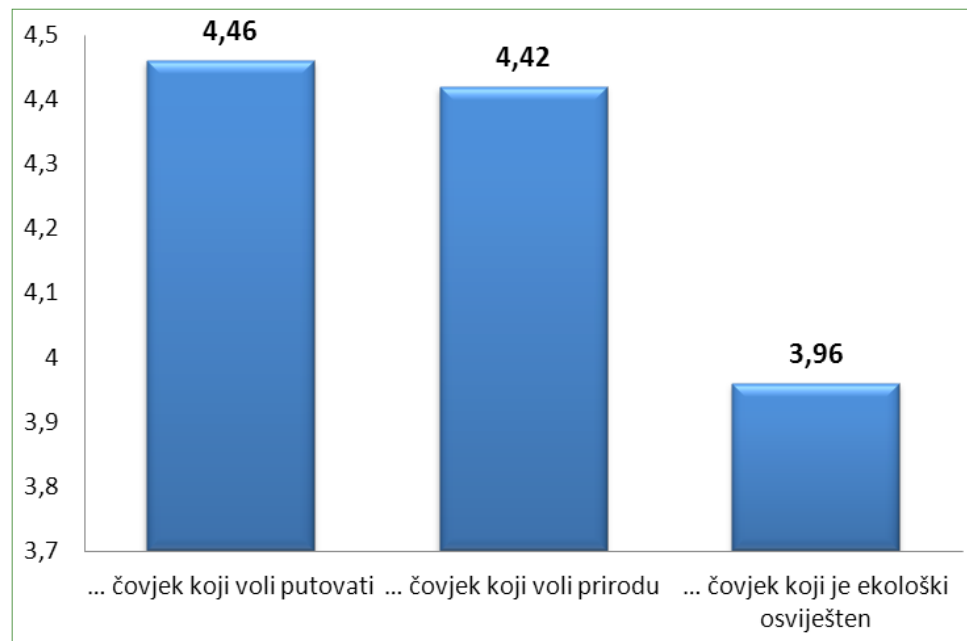
5. KUTATÁSI EREDMÉNYEK - KÉRDŐÍV

5. 1. A megkérdezettek alapadatai

A kutatásban a nemi felosztás alapján 56% nő, illetve 44% férfi vett részt. Életkor szerint a megkérdezettek 49%-a 30 évnél idősebb volt, míg 41%-a 30 évnél fiatalabb, ami várható is volt, tekintettel arra, hogy az egykori és a jelenlegi kiváló hallgatókat kérdeztük meg, akik nagy része másoddiplomáját szerzi a krizseváci főiskolán. Ezzel összhangban a megkérdezettek nagy része Kapronca-Kőrös megyéből származik (62%), a többiek pedig a környező megyékben élnek¹⁶. A képzettség szerint a megkérdezettek 17%-nak középfokú végzettsége van, 43%-a diploma előtti felsőfokú tanulmányokat folytat, továbbá 15%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Ami a családi állapotot illeti, mindössze 12% tartozik az egyedülálló kategóriába, míg 88% házas vagy párkapcsolatban él.

A meghatározott jellemzők alapján a megkérdezettek saját magukat úgy ítélik meg, hogy elsősorban olyan emberek, akik szeretnek utazni, kedvelik a természetet, viszont a nyilatkozataik alapján kevésbé tartják magukat környezettudatosnak.

(2. grafikon). A megkérdezettek 31%-a sportol, leginkább labdarúgással, kerékpáro-

2. grafikon: A megkérdezettek értékelései (1 - 5) minden kategóriára

»Mennyire jellemző Önre ...»

Izvor: anketa projekta ECOTOP

az aki szeret utazni ... aki szereti a természetet ... aki környezettudatos

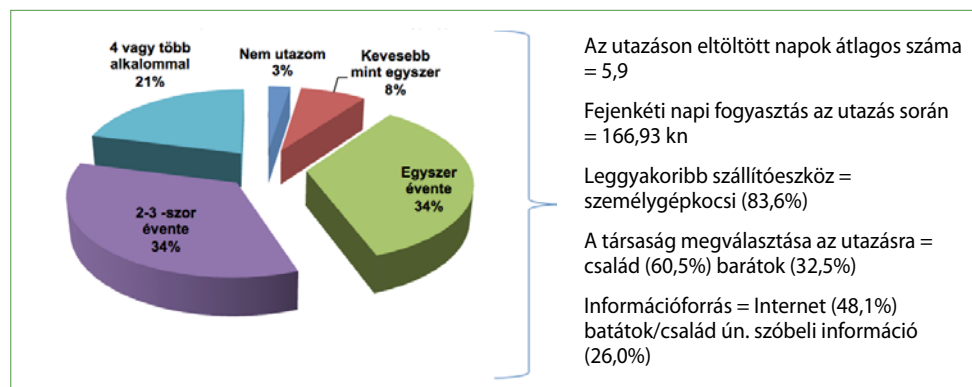
zással, fitnessszel, lovaglással, röplabdával és atlétikával foglalkoznak. Nagyon kevesen vesznek részt olyan egyesületek munkájában, amelyek ökológiával, ökotermeléssel, környezetvédelemmel vagy hasonlóval foglalkoznak (mindössze 6,8%), ezek főleg hegymászó egyesületek.

¹⁶ Zagreb megye/Zagreb város (17%), Bjelovarsko-bilogorska (8%), Međimurska (5%), Varaždinska (5%) más megyék (3%)

5. 2. Turističke navike ispitanika

A megkérdezettek turisztikai szokásait olyan értelemben vizsgáltuk, hogy mivel töltik az idejüket a turisztikai utazások során, mennyi ideig tartanak az utazásaik, mennyi pénzt költenek erre, milyen közlekedési eszközöket használnak, kit visznek magukkal az ilyen utazásokra, mi fontos számukra a célállomás kiválasztása során, milyen tevékenységeket választanak, valamint minderről hogyan tájékozódnak.

A megkérdezettek egy-három alkalommal utaznak évente (68%), miközben az utazás időtartama átlagosan 6 nap, és fejenként kb. 166,93 kunát költenek naponta. Tekintettel arra, hogy többségük a családjukkal utazik (60,5%), feltételezhető, hogy a családi fogyasztás az utazás során kb. 400,00 kuna körül van¹⁷. Az ökoturizmus fejlesztése szempontjából negatív adat az, hogy a megkérdezettek nagyon kis arányban veszik igénybe a tömegközlekedési eszközöket, míg 83,6% személygépkocsit használ. A megkérdezettek legnagyobb része a turisztikai tartalmakról és célállomásokról az interneten szerez információt (48,1%), amit igazolt az INVEST-PRO projekt keretében végzett kutatás is. A másik információforrás az ún. »szóbeli« tájékozódás »szájról-szájra«, barátoktól/rokonságtól, illetve a célállomások korábbi látogatóitól (26,0%). A fentiek összesítése a 3. grafikonon látható.

3. Grafikon: Évente hány alkalommal utaznak a céllal, hogy így töltsék el szabadidejüket?
 Forrás: ECOTOP projekt véleménykutatása

¹⁷ Az utazás költsége az anya, az apa és a gyermekek bizonyos százaléka részére.

Kapronca-Kőrös megye turizmusának fejlődése szempontjából nagyon fontosak az olyan elemekre kapott osztályzatok, amelyek döntőek a célállomás kiválasztásakor (3. táblázat). Mindenekelőtt mégis a legnagyobb szerepe az árak van. Ezen kívül a megkérdezetteknek nagyon fontos, hogy a célállomás kikapcsolódási lehetőséget biztosítson, kellemes természeti környezetben legyen, tiszta levegővel és lehetővé tegye a szórakozást, amelyek az ökoturizmus fejlesztési indikátorai. A kevésbé jelentősnek minősített elemek azok, hogy a célállomás közel legyen a lakóhelyhez, és vidéki környezetben legyen, ami ellentmondást jelent, tekintettel arra, hogy a jelentősnek ítélt elemek éppen a vidéki környezetet jellemzik. Azonban ezt azzal lehet magyarázni, hogy a feltett kérdés nem volt teljesen egyértelmű. Emiatt elképzelhető, hogy a megkérdezettek arra gondoltak, hogy a vidéki környezetben kötelező az éjszakázás, de ez már egy másik vizsgálat tárgyát képezné. A célpontok kiválasztásának fontossága és sorrendjük meghatározása példaként szolgálhat jövőbeni turisztikai promóciós tevékenységek során. (3. táblázat).

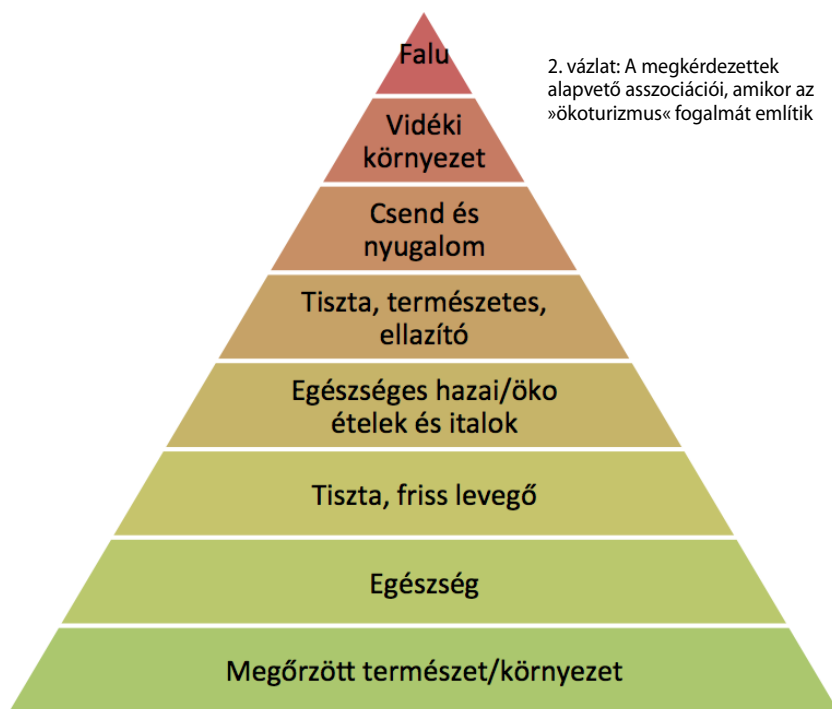
Ugyancsak a turizmus marketing értelemben vett fejlődéséhez nagyon fontos a válaszadók válasza arra a kérdésre, hogy milyen szabadidős tevékenységet igényelnek. Itt a megkérdezettek 35%-a úgy nyilatkozott, hogy szeretné meglátogatni a nemzeti parkokat,

Kedvező ára legyen	4,27
Kikapcsolódási lehetőséget nyújtson	4,25
Kellemes természetes környezetben legyen	4,11
Szórakozást nyújtson	4,09
Tiszta levegő	4,08
Aktív pihenést nyújtson	3,88
Új ismereteket, tanulást nyújtson,	3,66
Alkalmas legyen családi kirándulásra	3,65
Távol legyen a várostól és a forgalomtól	3,20
Csendes helyen legyen	3,19
Legyen internet hozzáférés	3,17
Legyenek állatok	3,10
Megismerhető legyen a kézművesség, helyi termékek, hagyományos mesterségek...	3,03
Vidéki környezetben legyen	2,80
A lakóhely közelében legyen	1,69

3. táblázat: Ha utazik, vagy utazna, mennyire fontos, hogy a kiválasztott célállomás rendelkezzen az alábbi jellemzőkkel.
 Forrás: ECOTOP projekt véleménykutatása

természetvédelmi területeket, bejárni a természeti szépségeket, 25%-a legszívesebben a tengerpartra menne, 21% pedig a nagyvárosokat látogatná szívesen. Tekintettel a nagyszámú »nem ökoturisztikai« tevékenységre, erőteljesebben kellene népszerűsíteni a kontinentális turizmus minden formáját, hangsúlyt fektetve a vidéki környezetre.

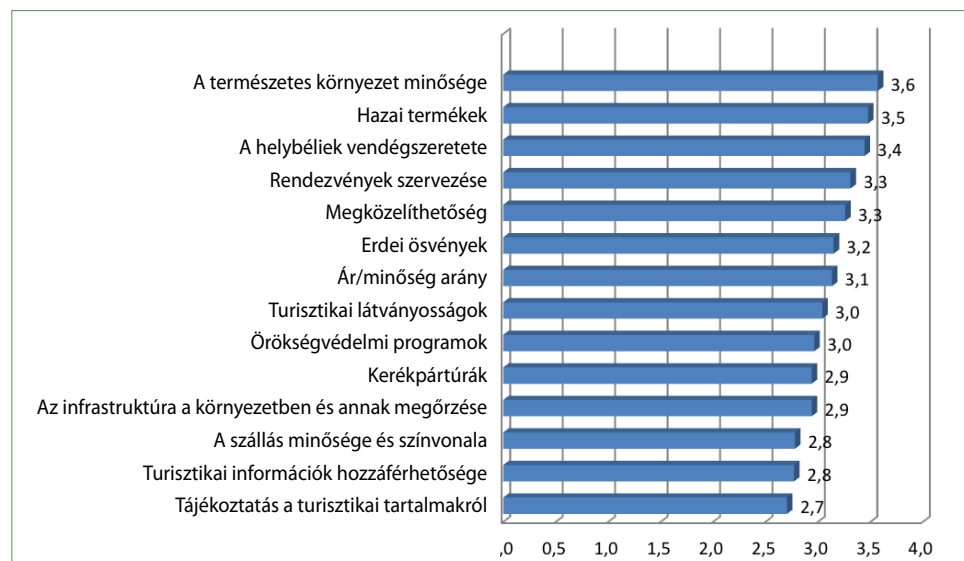
5. 3. Ökoturisztikai változók, grafikus ábrázolásban

Tartalom	Osztályzat*
Gyaloglás	3,3
Hazai termékek vására	3,0
Kerékpározás	2,9
Állatokkal való foglalkozás	2,9
Mintafarm látogatása	2,3
Falusi szállás	2,1
Tanösvények	2,0
Erdei iskola	2,0
Barlanglátogatás	1,9
Vadspark	1,9
Kézművesség	1,8
Kalandpark	1,7
Lovaglás	1,5
Házbérlés	1,5
Kenu/rafting	1,4
Erdei vasút	1,4

4. Táblázat: Az agrárturizmushoz kapcsolódó tartalmak/tevékenységek gyakorisága

1 = nem próbáltam
2 = próbáltam
3 = évente egyszer
4 = évente többször
5 = rendszeresen (havonta, hetente)

4. Grafikon: Elégedettség a jellemzőkkel Kapronca-Körös megyében, amelyek befolyásolják az ökoturizmus fejlődését: 1 = teljes mértékben elégedetlen; 2 = elégedetlen; 3 = se nem elégedett, se nem elégedetlen; 4 = elégedett; 5 = teljes mértékben elégedett

6. KUTATÁSI EREDMÉNYEK - INTERJÚK

6. 1. Esettanulmány - Đurđevac

Családi mez gazdasági gazdaság (CsMG) PUŽ (CSIGA) - Glogovec

A Csiga CsMG Glogovac-ban van, a Bilogora szelíd lankáin. Jelenleg csak kétfős személyzete van. 2008-ban alapították. Elsősorban borturizmussal foglalkoznak, a Fran Galović Borászati Egyesület keretében működnek. Képzett és regisztrált borkóstolójuk van, időnként csoportokat látnak vendégül. Ugyancsak tervezik a kapacitás bővítését, esetleg vendéglátással is foglalkoznak, elsősorban étkeztetéssel, amit a vendégek gyakran igényelnek, amikor a birtokra jönnek.

A promóciós tevékenységek általában a Fran Galović Borászati Egyesület által valósulnak meg, a jelenlegi vendégek nagy része is általuk érkezik. A Facebook közösségi oldalon hirdetik a tevékenységüket és termékeiket. Ott található a mobil telefonszám és az e-mail cím, így előfordul, hogy a vendégek közvetlenül megkeresik, vagy csak betérnek. Gondolkoznak saját weblap kidolgozásán. Ugyancsak gyakran vesznek részt borvásárokon, és helyi turisztikai-borászati-gasztro rendezvényeken.

Tekintettel arra, hogy maga a tulajdonos is egyúttal természetbarát, véleménye szerint a legnagyobb érték, amit népszerűsít, az a Bilogora tiszta természeti környezete, amit be tud mutatni a vendégeknek, és ami fontos tényező lehet az emberek tudatosításában a környezetvédelmi témákkal kapcsolatosan.

Az infrastruktúra fejlesztésével kapcsolatosan megépültek az utak, tervben van a vízvezeték kiépítése is. A konkrét turisztikai befektetési támogatások vonatkozásában nem létezik semmi. Egyedül a különböző rendezvényeken kapnak támogatást, olyan értelemben, hogy helyet biztosítanak számukra, és megtérítik a megjelenés költségeit.

A legfőbb problémát a pénzügyek jelentik, a következő pedig valamilyen jövőkép és stratégia hiánya, amit a községnek kellene kifejlesztenie a borturizmus fejlesztésére.

Kezdetektől fogva a tulajdonos elsősorban saját eszközeit fekteti be, és még nem szándékozik a bankokhoz fordulni. E tekintetben berendezte a pincét, az ültetvényeket és szeretnének tovább terjeszkedni.

Ahhoz, hogy lehetővé váljon a növekedés, szükség van a helyi önkormányzat támogatására is, nem pénzügyi tekintetben, hanem a turisztikai programok fejlesztése, valamint annak a népszerűsítése által, ami nyújtható a vendégeknek. Ez kevésbé volna költséges, mint ha egyénileg fognának ebbe bele.

A közeljövőben szándékukban áll engedélyeztetni az étkeztetést, így a borkóstolót látogató vendégeknek hazai ételeket tudnának felkínálni, de komolyan gondolkoznak azon is, hogy ez mind öko legyen, illetve hazai, egészséges és hagyományos.

Terveznek csoportokat fogadni bejelentkezés alapján, sőt, egyéni látogatókat is, kezdetben bort és étkezést felajánlani számukra. Ugyancsak a szomszéd termelővel közösen, aki méhészt, kínálhatnak a mézet és egyéb mézből készült termékeket.

Eddig a kínálat fejlesztésére nem vettek igénybe semmilyen támogatást a Minisztériumtól, sem pedig a megyétől. Ugyancsak nem vettek részt semmilyen nemzetközi projektben.

A tulajdonos nyilatkozata szerint az idegenforgalmi struktúra rossz, mert nincsenek sem a megyei, sem a városi turisztikai egyesület érdekkörében, a községben pedig nem létezik turisztikai egyesület. Valami olyan tartalmat kell megteremteni, ami községi szinten működne, mint turisztikai egyesület.

Karlovčan CsMG - Brodić/Ferdinadovac

Tekintettel arra, hogy a tulajdonosnak és a házasársának is állandó munkaviszonya van a Đurđevac-i Szakközépiskolában, hivatalosan nincs állandó alkalmazottjuk. Egyébként, a CsMG működtetésében aktív az egész család, apa, anya, két fiúgyermek és nagypapa.

A Karlovčan CsMG 5 éve működik. Tekintettel arra, hogy az egyik fő tevékenység az ételkínálat, az alapanyagokat elsősorban helyben szerzik be, illetve a környező falvakból.

A marketing tevékenységek vonatkozásában van saját honlapjuk és szórólapjuk a kínálatról, telefonos és elektronikus elérhetőséggel. Különösen fontosnak tekintik a szóbeli népszerűsítést. A gyakorlat bebizonyította, hogy éppen az ilyen viszonyulás a vendégekhez kétszer annyi új vendéget vonz oda. A birtokuk arculata függ a látogatók tapasztalataitól.

Ami az ökológiai értékeket illeti, a működésük során elsősorban a helyi eredetű, öko ételleket népszerűsítik, amelyek a szomszédok és rokonok kertjéből származnak, valamint a kiválóan megőrzött tájat és a természetet a Dráva folyó mellett.

A promóciós tevékenységek elsősorban jelenleg a honlapon és a szóbeli népszerűsítésen alapulnak. A turisztikai kínálat fő elemei a házi ételek készítése és hajózás a Dráván, amihez megvásároltak és berendeztek egy hajót, valamint a népi játékok, kerékpározás, kompki-rándulás a Dráva túlsó partjára, születésnapok, keresztelők, egyéb rendezvények szervezése.

Ferdinadovac község beruházásokat hajt végre a vízvezeték kiépítésére, utakat javít, és ami a CsMG szemszögéből a legjelentősebb, karbantartja és javítja a kompot a Dráván, így lehetővé válik a kommunikáció a határon túli régióval Magyarországon, illetve Vízzárral. Így a turisztikai kínálat kiterjeszhető egyrészt a határon túlra, másrészt új értékesítési piac teremthető. Valamikor megvolt az összeköttetés a Dráva két partja között, most újabb lehetőség van arra, hogy ezt megújítsák, különösképpen annak tudatában, hogy Vízzár térségében létezik a horvát kisebbségi önkormányzat, illetve számos horvát él ott.

Az alapvető probléma a Karlovčan CsMG működésében az, hogy mindent maguknak kell megtenniük, megtalálni a vendégeket és hasonlókat, mert nem tartoznak a Đurđevac Turisztikai Egyesülethez, viszont Ferdinadovacon nincs Turisztikai Egyesület.

A közeljövőben végrehajtható fejlesztésekkel kapcsolatban dolgoznak a szálláskapacitás bővítésén, oly módon, hogy a drávamenti hagyományos építészeti stílusában felújítják a régi házat, amely a birtokon van. Lényegében, úgy, mint eddig is, mindent önállóan finanszíroznak, mert nincs bátorságuk banki hitelt felvenni. Konkrétan a terv a 20-30 ágyas szálláskapacitás kialakítása.

A tulajdonosok, a turisztikai tevékenységük formáját vidéki-öko-etno turizmusként jellemzik, a jövőképük az, hogy a gyermekeik a tanulmányaik elvégzését követően aktívan bekapcsolódjanak a családi turisztikai tevékenységbe.

Az Idegenforgalmi Minisztérium által nyújtott 30.000 kn vissza nem térítendő támogatást a közegészségügyi feltételek javítására költötték, ezáltal kiépítették a vizesblokkot a konyhában és a birtokon.

A megye annak idején 5.000 kn támogatást adott a képzőművészeti alkotótábor szer-

vezéséhez, amelyet Brodiću-ban szerveznek a birtokukon, míg a helyi önkormányzat nem adott semmilyen anyagi támogatást.

Még mindig nem vettek részt nemzetközi projektekben, de ezen komolyan elgondolkodtak.

A turizmus fejlesztésével foglalkozó intézmények struktúrája tekintetében a megkérdezettek véleménye szerint az gyenge és elfogult. Ugyanis a tulajdonosok hangsúlyozzák, hogy az Idegenforgalmi Minisztérium a kontinentális vidéki turizmus tekintetében, így az ökoturizmus tekintetében nem támogatja a Drávamentét, hanem a befektetések más régiókban jelennek meg.

Sveta Ana (Szent Anna)

A turisztikai aktivitás előjárója Szent Anna faluban Đurđevac közelében (közvetlenül a Bilogora lankáin) a Szent Anna Sport-rekreációs Egyesület és a Svetojanke Nők Egyesülete. Szent Anna Đurđevac és Šemovac között van. A Szent Anna Sport-rekreációs Egyesület 2006-ban jött létre és 20 aktív tagja van, míg A Nők Egyesülete 2001-ben jött létre és kb. 10 tagja van.

A fő esemény Szent Annán a Szent Anna Napok, ami magába foglalja a vallási jellegű rendezvényeket, kukoricalepény fesztivált, bűnbánat-menetet, képzőművészeti alkotótábor, strandröplabda versenyt, keresztutat a Cvjetnica-ra, stb. Minden ilyen rendezvényt meghirdetnek a rádióban, plakátokat is készítenek, amelyeket kifüggesztenek az egész Drávamentén (Kloštaról Koprivnicaig).

Általában véve, a turizmus fejlesztéséhez kapcsolódó következő tevékenységeket tervezve, az említett egyesületek tagjai azt szeretnék, ha a faluban minden ilyen rendezvénybe bekapcsolódna a magánszektor is, azaz a meglévő CsMG-ok, így elindítva a vendéglátási szektort is, ami jelenleg nem létezik. Ugyancsak így módon gondolkodnak a szálláskapacitások fejlesztéséről is.

Az említett egyesületek tagjai Szent Annán, akik a turisztikai aktivitások hordozói, úgy vélik, hogy az ő legnagyobb ökológiai értékük a hazai kukoricából készült kukoricaliszt, amelyet a faluban a vízimalomban őrölnek, ami a központi turisztikai látványosság és létesítmény. Ehhez tartozik még az általánosságban hagyományos ételkínálat, valamint a Svetojančan forrás és patak. Szent Anna képviselőinek véleménye szerint az ökoturizmus jellemzői még a tiszta víz, érintkezés a természettel, a csend, a lelki béke.

Szent Anna fő turisztikai kínálata a vendégeknek, akik ide látogatnak egész éven át, nem csak a rendezvények idején, az aktív pihenés, mert van sípályájuk, szánkópályájuk, ki látó, hegyi ösvények, tanösvények, öreg malom, régi mezőgazdasági gépek, melyeket vala-

mikor a gabona aratására és cséplésére használtak, stb.

A helyi önkormányzat és a megye bevonta a falu képviselőit a részvételbe az Öko-etno vásáron, ahol a megyét a régi szokások bemutatása által képviselik. Đurđevac város támogatást nyújtott a vízimalom és a sípályák felújítására.

A nehézségek, amelyekkel küzdenek: a rossz minőségű utak és a szennyvízelvezetés, ami jelenleg megoldatlan és szükséges. Ezért javítani kell az infrastruktúrát: utakat, csatornát kell építeni, úgy vélik, hogy ez mind megvalósítható a jövőbeli EU projektek által.

Szent Anna a turisztikai projektekre ez idáig az Idegenforgalmi Minisztériumtól kapott 10.000 kunát a cséplőgép felújítására, illetve a fedélre a cigánytábor felett 20.000 kunát. A megye finanszírozta és kihelyezte a barna táblákat, illetve barna jelöléseket. Đurđevac városától anyagot kaptak a malom felújításához.

Mostanáig nem vettek részt egy projektben sem, de tervezik, hogy Đurđevac város által bekapcsolódnak valamelyikbe.

Kandučar CsMG

Kandučar CsMG hat éve működik, célja a hagyományos drávamenti-bilogorai turizmus fejlesztése. 2 aktív alkalmazottja van. Az alapanyagokat helyileg vagy saját termelésből biztosítják. A marketing tevékenységek közül a legerősebb eszköze a közösségi hálózatok, illetve a Facebook, de ugyancsak van együttműködésük a Đurđevac-i és a megyei Turisztikai Szövetséggel is.

Az ökológiai értékek, amit képviselnek az a természetjárás és időtöltés a természetben, egészséges ételek, tiszta levegő, lassú ütemű életvitel, pihenés távol a városi fergetegtől és rohanástól.

A vendégeknek lóberlést kínálnak lovagláshoz, pónilovakat a legkisebbeknek, kerékpárokat, tollaslabdát, vagy egyszerűen csak sétát, grillsütőt, kemencét, ismerkedést a méhészettel, ismerkedést a Hrvatica védett tyúkfajta tenyésztésével, aktív segítséget a természet gyümölcsjeinek (gyümölcsösök, szőlőültetvények) és erdei gyümölcsök begyűjtésében, fehér és vörös bor, valamint szilvapálinka, meggy-pálinka, diópálinka és különböző gyümölcspálinkák kóstolását, idényjellegű gyümölcsök és zöldségek fogyasztását, valamint a gombalelő helyek jó ismeretét.

A Drávamente LAG-ban történő részvétel által lehetőség nyílik az infrastruktúra fejlesztésére, de ugyancsak Đurđevac város is sokat fordít erre a célra.

A nehézségek, amelyekkel találkozhatnak: hogyan lehetséges odavonni az állandó vendégeket az évszakok függvényében.

A létesítmények közül rendelkeznek kiépített és felújított »borászházzal«, amit vidéki

pihenőházként alakítottak ki legfeljebb 4 fő részére.

Sokat várnak az EU-s forrásokból, elsősorban a Drávamente LAG-ban történő részvétele és aktivitása által.

A jövőképük az, hogy az Idegenforgalmi Minisztérium különböző programjai, vagy az EU-s források bevonásával bővítsék a meglévő szálláskapacitást, és így felismerhető brenddé váljanak a Đurđevaci- Drávamentén szélesebb nemzeti régióban.

2012-ben pályáztak az Idegenforgalmi Minisztérium Turizmus fejlesztési programjában a turisztikailag fejletlen vidékeken 2012-ben és 50.000 kuna összeget kaptak a vidéki turizmust szolgáló hagyományos tájházak felújításához, Čepelovačkibreg-en és Đurđevacon.

A további finanszírozási és a meglévő turisztikai kínálat fejlesztése tekintetében várják a jelentkezési lehetőséget az EU vidéki turizmus fejlesztési pályázataira, a Drávamente LAG keretében.

Josip Generalić családi gazdasága - Hlebine

Josip Generalić családi gazdasága mint olyan, már sok éve működik, de ilyen formában 2007-ben kezdett el működni. A gazdaságnak jelenleg nincs bejelentett alkalmazottja. A gazdaság célja, hogy megőrizze Ivan és Josip Generalić festői hagyatékát, valamint általában a Hlebinei Drávamente népi hagyományait.

A marketing tevékenységek közül rendelkeznek honlappal, nyomtattak szórólapokat, együttműködnek a megyei turistaszövetséggel, és részt vesznek különböző idegenforgalmi rendezvényeken a Drávamentén és a tágabb környezetben.

Az ökológiai értékek, amelyeket a gazdaság népszerűsít, a falusi élet és gazdálkodás, tiszta levegő, házi ételek, visszatérés a természethez a falusi élet által.

A látogatók betekintést nyernek a Régi házba, amelyben Ivan Generalić élt és alkotott, a Josip Generalić képtár látogatását kínálja, valamint a »Janičina hiža« etno házat, amely a látogatókat visszakalauzolja a Drávamente világába, a XX. század elejére. Emellett a gazdaság tágas udvarán a hársfák, fenyőfák és nyírfák árnyékában megtalálják a nyugodt pihenést és felfrissülést a hazai drávamenti ételeknek és italoknak köszönhetően. Ugyancsak hatalmas gyümölcsösökkel rendelkeznek, amelyben hagyományos gyümölcsfajták találhatók.

A problémák, amelyekkel a gazdaság szembesül, hogy maguknak kell odacsábítani a vendégeket, azaz a turistairódiák és turisztikai egyesületek meglehetősen inaktívak e tekintetben.

A gazdaság tulajdonos asszonya elsajátított olyan ismereteket, amelyek lehetővé teszik, hogy hamarosan elkezdjenek foglalkozni házas és öko ételek készítésével, ami teljesen hi-

ányzik a Drávamente ezen részében és Hlebineben, mint jelenős turisztikai célállomáson. Tekintettel arra, hogy számos vendég jön megtekinteni a múzeumi képtárat és Ivan és Josip Generalić képtárat, eközben nincs megfelelő hely, ahol megihatnának egy italt.

A gazdaság a jövőben elsősorban a kulturális (képtári) turizmus irányába kíván fejlődni, de a vendéglátás irányába is, hangsúlyozva a házias ételeket, amelyek az öko termékeken alapulnak, melyeket Hlebine és a környék gazdaságaikon termelnek meg.

A megye időnként nyújt vissza nem térítendő támogatást a gazdaságnak, segít a kulturális rendezvények megszervezésében Hlebineben és a környéken. A helyi közösség, illetve a község is segít, de csak az infrastruktúra fenntartása és fejlesztése tekintetében, mint amilyenek a szennyvízcsatorna, vízvezeték, utak.

Ezidáig a gazdaság még nem vett részt nemzetközi pályázatokon, de keres olyan partnereket, akikkel indulhat, valamint segítséget vár azon intézményektől, amelyek már részt vesznek ilyen projektekben, és van tapasztalatuk ezek alkalmazásában és megvalósításában.

A helyi, úgy a megyei, mint a kaproncai turisztikai struktúrák problémája az, hogy túlzott mértékben csak a hlebinei képtárra orientálódnak, ezért talán elmarad a jelentősebb támogatás a gazdaság részére, amit igazságtalannak tekintenek.

6. 2. Esettanulmányok - Kapronca

Jastrebov vrh parasztgazdaság

A Nemeč család parasztgazdasága a Bilogora lankáin található, 5 km-re Kapronca város központjától. A gazdaság nyolc hold területen fekszik, amely rendelkezésre áll minden látogatónak, aki látni kívánja az érintetlen természetet, sétálni kíván a termő mezőkön, vagy árnyékos tölgyesekben, gesztenyésekben. A vendégek élvezhetik a gyönyörű tájat, a sétát a tágas birtokon, simogathatják a szelíd háziállatokat, amelyek egy kis állatkertben található, amelyben vannak nyulak, különböző szárnyasok, őzek, dámszarvasok, juhok, muflonok, de az egész birtoknak a különös vonalmát a gyönyörű sólymok adják, amelyek röptükkel elkápráztatják a vendégeket. A gyerekek lovagolhatnak pónilovakon, vagy játszhatnak a számukra kialakított játszótéren. A gyerekcsoportok részére, képzőművészeti alkotótábort is szerveznek. A vendégeknek a birtokon lehetőségük van részt venni a napi tevékenységekben is, mint amilyenek a szénaszárítás, kukoricatörés, meggy- és gesztenyeszedés. A gazdaság

környéke alkalmas sétákra, hegymászásra vagy kerékpározásra. A közelben mindenképpen érdemes meglátogatni az egykori bánya maradványait, a naív festészet központját Hlebinet, valamint Ivan Generalić szülőházát.

»A kezdetek valamikor 2000 környékére nyúlnak vissza, de nem ilyen volumenben és formában. Kezdetben zöldségtermesztéssel és árusítással kezdtünk foglalkozni. Idővel bővültünk, rendet tettünk, anyagilag fejlődöttünk. A vidéken vezető zöldségtermelők voltunk, de ezt a válság következtében, valamint a nemzetközi hálózatok miatt abba kellett hagynunk. Ezt a minimumra csökkentettük, így most csak saját részre, a háztartásunk részére termelünk. Már 2005/2006-ban a vendégeink biztatására, akik hozzánk jöttek zöldséget vásárolni, meghallgattuk javaslataikat és kezdtünk el gondolkozni a falusi turizmus beindításáról. Így a mezőgazdasági tevékenységet kiegészítettük a vendéglátással. 2007-ben regisztráltuk ezt a Jastrebov vrh kirándulóhelyet, és a zöldségek mellett baromfit, nyulakat, juhokat kezdtünk tenyészteni. Két éve szálláshelyünk is van, azaz két kétágyas szobánk. A kiegészítő szolgáltatások között van egy kis állatkertünk, melyben házi és vadállatok is vannak. Vannak lovaink lovagláshoz, szamaraink, nyulaink, különböző szárnyasok, muflonok, dámszarvasok. Egyeseket ezen állatok közül étkezésre is tenyészünk, azaz szerepelnek a kínálatunkban.

A vendégeink főképp Kaproncáról és a környékről jönnek, de vannak külföldi vendégeink is, akik a szálláshelyeinket igénybe veszik. Ezek főképp olyan vendégek, akik pihenni szeretnének, élvezni a természetet, a tiszta levegőt, a nyugalmat és a csendet. Ahogy ők mondják, reggel korán kelnek és kinyitják az ablakot, hogy élvezzék a »madarak koncertjét«. Téli és kora tavasszal előfordul, hogy Dalmáciából, Dubrovnikból jönnek vendégeink, akiknek ez a szabadidejük. Ugyancsak jönnek külföldi vendégeink is, akik sokkal jobban élvezik a természetet és mindazt, amit az kínál, mint a hazai vendégek. A vendégeink általában szóbeli értesülés alapján jönnek, valamivel kevesebben Kapronca városa turista szövetsége, vagy turistairodák által.

Zöldségtermelés és állattenyésztés mellett foglalkozunk még különböző házi pálinkák és likőrök készítésével, mint amilyenek a diópálinka, bodza-, meggy- és rózsaszírom pálinka. Ehhez a birtokunk termékeit használjuk fel, amelyek ökológiailag tiszták. Elég sok gyógynövényt is gyűjtünk, ezekből a vendégeinknek teákat készítünk, pl. bodza, menta, stb., melyeket minden esetben a legkisebbeknek felszolgálunk a reggeli étkezéshez, amikor szervezeten jönnek egész napos kirándulásra az óvodával vagy az iskolával. Az ilyen termelést nevezhetjük tiszta öko termelésnek. Ezen kívül nálunk soha nem fognak találni műtrágyás zsákokat vagy növényvédő szereket, mert ezeket a zöldségtermelésben nem használjuk.

A vendégeink számára vendégkönyvet vezettünk be, sok dicséretet kapunk. Az ételeket, amiket felszolgálunk, hagyományos módon készítjük, a vidék régi receptjei szerint. Kerül-

jük a gyorsételeket, mint amilyen pl. a sültburgonya. Ugyancsak gyakran animátorok is vagyunk, különösen a legfiatalabb látogatók esetében.

Habár sok mindent magunk termelünk meg és állandóan új gyümölcsöket és zöldségeket telepítünk, az élelmiszer- és a közegészségügyi előírások miatt sok élelmiszert meg kell vásárolnunk. Például a kínálatunkban nem szerepelhet a saját termelésű házi tojás, amit a saját tyúkjaink tojtak, amelyek természetesen élnek és táplálkoznak, nem pedig mesterségesen. Regisztráltatni kellene a termelést, megfelelni a törvényi követelményeknek, ez pedig nem fizetődik ki. Ugyanez a helyzet a pálinka- és a likőrkészítéssel is, amit nem értékesíthetünk, mert zárjeggyel kell ellátni, és ez ugyancsak nem kifizetődő, hanem ezeket ingyen kínáljuk, illetve felszolgáljuk a vendégeknek. Emellett alapvető élelmiszereket vásárolunk, mint a só, olaj, ecet, azaz az ipari termékeket, amit nem tudunk előállítani.

Ami az együttműködést illeti a helyi önkormányzattal és az illetékes szervekkel, nem mondható kielégítőnek. Az infrastruktúra nem megfelelő, látták milyen rosszak az útjaink. Az útjelzőket mind egyedül készítettük, függetlenül attól, hogy a városnak és a turisztikai egyesületnek fizetjük a járulékokat és tagdíjakat. Nem gondoljuk, hogy nekik kell finanszírozni a tevékenységünket, de még csak meg sem kérdezik, hogy vagyunk. Minden hónapban beküldjük a szállások bejelentését, fizetjük az illetékeket, de nincs jogunk beleszólni, vagy ha van is valami javaslatunk, vagy megjegyzésünk, általában nem kapunk választ. Problémánk volt a regisztrációnkkal is, erre 2-3 évet kellett várunk. Azok, akik a városi hivatalokban dolgoznak, általában nem tudnak segíteni, különösen, ha jogszabályokról van szó, így itt is nekünk kell egyedül feltalálni magunkat. Különös nehézségek léptek fel, amikor Horvátország belépett az EU-ba és sok törvényi előírás megváltozott.

Az egyik probléma, amit kiemelnék az együttműködés a turistairodákkal, amelyek szervezett kirándulásokat szerveznek, eközben jelentősen megemelik a mi szolgáltatásaink árait. Pl. mi ajánlatot adtunk óvodások látogatására a birtokunkon lovaglási és könnyű étkezés lehetőséggel (péksütemény, tea, tej) 30 kuna áron, a turistairoda gyermekeként 140 kunára hozta ki az árat, ami túl sok volt és nem tudtunk megállapodni.

Ugyancsak egyik rossz példája az együttműködésnek a turista egyesülettel, amikor a kínálatunkat kiegészítettük szállással is. A turista egyesület képeket kért tőlünk, hogy feltegye a honlapjára, tekintettel arra, hogy nekünk nincs sajátunk, azonban még most sincsenek sehol a képek. Időközben mi már felújításokat is elvégeztünk a szobákban.

Ami a jövőbeli befektetéseket illeti, sok pénzeszközt igényel, de ugyancsak problémát jelentenek a jogszabályok és az adminisztrációs követelmények, amelyek túlnyomó részét túlzottan bonyolultak. Itt egy kicsit meg kellene mozdulnia a helyi önkormányzatnak és az illetékes intézményeknek, hogy segítsenek a kisvállalkozóknak a projektek pályázásánál, és

a szükséges dokumentáció beszerzésénél. Eddig nem vettünk igénybe semmilyen EU-s forrást. Egy hazai pályázaton indultunk, de nem sikerült nyernünk.

Jó volna, ha a kisvállalkozók, akik hasonló vagy azonos formában foglalkoznak vidéki turizmussal valamilyen egyesületbe vagy klaszterbe tömörülnének. Ily módon tudnának egymásnak segíteni és megvédeni egymást. Ugyancsak hatékonyabb volna a fellépés az illetékes intézményeknél a piacon, a marketing tevékenységekben, illetve a közös fellépésben a piacon, ugyanis úgy vélem, hogy mi egymás között nem versenytársak vagyunk, tekintettel arra, hogy mindegyikünk sajátos turisztikai tartalmat kínál. Én segítséget kértem a megyétől. Egyetértettek azzal, hogy ez nagyon jó ötlet, megígérték, hogy jelentkeznek, de azóta már eltelt két év és senki sem jelentkezett.

Egyik probléma, amellyel tisztában vagyunk, a gyenge marketing tevékenység. Nekünk nincs sok időnk, sem megfelelő ismereteink, hogy ezt a legjobb módon meg tudjuk csinálni. Ebben is jól jönne a külső segítség. Hiszem, hogy akkor több vendégünk volna, főképp több vendégéjszaka.«

Sunčano selo (Napos falu)

A Bilogora lankáin, 7 km-re délnyugatra Kapronca központjától Jagnjedovec faluban van a Napos falu. A gazdag hagyományok és a korszerű pihenési és üdülési lehetőségek egyedülálló összefonódása. A falu ideális gyermekek, fiatalok, családok, valamint idősebbek üdültesére. 30 000 m² területen a falu hagyományos drávamenti-prigorjei stílusban épült. A csend és az elmúlt idők felidézése, vagy az aktív pihenés természetes környezetben, a drávamenti gasztronómiai finomságok vagy egyszerű házias ételek mellett kényeztet minden érzékszervet. A gazdaság különlegessége a hagyományos mesterségek műhelyeinek és szerszámainak gyűjteménye (kovács, bognár, cipész, kádár, kötélfonó, asztalos), valamint a szövőműhely és a falusi háztartás használati eszközeinek egy kis múzeuma. Ugyancsak ott található vászonból készült használati tárgyak gazdag gyűjteménye, valamint földművelő, gabonatermesztő és feldolgozó szerszámok és gépek gyűjteménye. A gazdaság vendégei részt vehetnek a kerti munkákban, a gyümölcsösben, a termények begyűjtésében, erdei termések gyűjtésében, a háziállatok gondozásában, van két játszótér és egy kis medence. A gazdaság környéke sétaparadicsom egy tanösvénnyel, kirándulási lehetőség a Bilogora legmagasabb csúcsára, ami 3,5 km-re van, valamint a kerékpározásra is alkalmas a természetben. A faluban érdemes meglátogatni a Szent András templomot és a kisállatokkal teli falusi udvarokat.

Maga »Napos falu« eredetileg nem olyan szándékkal jött létre, hogy turisztikai létesítmény legyen, hanem az angol nyelvi klubunkban folytatott tevékenységünknek a folytatása volt, amely ezen a helyen tervezte folytatni nyári tevékenységeit. Viszont amikor megkezd-

tük megvalósítani ezt a projektet, akkor jöttünk rá, hogy nem egy létesítményt akarunk létrehozni, hanem egy területet, amelyet beépítünk hagyományos stílusban, amelybe beleférnek saját elképzeléseink. A férjem sokat foglalkozik fafeldolgozással és hagyományos építészettel, mely egyúttal a hobbyja. Ugyancsak nagyon motivált, hogy megőrizze a hagyományos építészetet, amely a mi térségünkben rohamosan tűnik el. Falvainkban eltűnnek a hagyományos házak, helyükre nagy házak kerülnek, amelyeknek nincs semmi köze a mi építészeti hagyományainkhoz. Tekintettel arra, hogy ő Dugo Selo vidékéről származik, ahol sok volt a faház, úgy döntött, hogy néhány faelemet ide költöztet és kb. 15 év alatt létrehozta a falut. Egy sor épületről van szó, melyek egy része szálláshely, másik része műhely, mert mindig valamit készít vagy javít, egy része pedig egyszerű istálló, amelyben a kiállított tárgyak vannak, így van egy hatalmas néprajzi gyűjteményünk. Akik látták, azt állítják, hogy a legnagyobb a Drávamentén. Nem áll szándékunkban versengeni másokkal, de ez egy több ezer darabból álló gyűjtemény, 7-8 hagyományos mesterség eszközei, amelyeket azelőtt a háztartásban használtak, kezdve a textiltől, törölközőktől, stb. Amikor elkezdtük gyűjteni a régiségeket, felfedeztük, hogy ennek valójában mekkora értéke van számunkra.

Időközben a helyet szálláshelyként regisztráltuk reggeli felszolgálással, mert ez volt az egyetlen szegmens, amibe bele tudtunk illeszkedni, mert nem cserélhettük le azokat a házakat, amiket felépítettünk és felújítottuk eredeti állapotukban. Alacsony mennyezettel, megfelelő feltételekkel kielégítik a lakhatás feltételeit, nem akartunk változtatni rajtuk, hanem meg akartuk hagyni olyan állapotban, hagyományosnak, amilyenek voltak valamikor. Mindezzel együtt egy olyan ötletünket fejlesztettük ki, hogy ez egy olyan hely legyen, ami őrzi a hagyományos jelleget, egyúttal azokat, akik ide látogatnak, megtanítsa a hagyományokra és a múlt tiszteletére. Így az ételkínálatunkat is a hagyományos konyhára alapoztuk, és mivel egész életünkben környezetvédelemmel foglalkoztunk, ezt mindig idézőjelbe tesszem, mert nem vagyunk környezetvédők, valójában amatőrök vagyunk, de ilyen irányba tereltük az életünket és gondolkodásunkat. Néhány új receptet vezettünk be, tehát átalakítottuk a régi recepteket és bevettük a kínálatunkba. Sok kását, zöldséget főzünk, egy egész történetet találtunk a vendégeink számára és az úgynevezett házias ételeket kínáljuk nekik. Tavaly nyáron volt egy műhelymunkánk, amit a kaproncai múzeum szervezett, valójában ki kellett deríteni, hogy mi is az a hagyományos drávamenti konyha. Nem jutottunk konkrét eredményre, de itt volt kb. 50-60 recept, amelyek a hagyományos élelmiszereken alapultak, a házi gazdaságban termeltük meg azokat, akár valamilyen zöldségről vagy magvakról volt szó, kásáról vagy gabonáról. Tehát olyannal foglalkozunk, amiről úgy gondoljuk, hogy valamilyen köze van a hagyományokhoz, és amennyiben lehetséges ápoljuk az ökológiai részét is. Egy erdei tanösvényt hoztunk létre, amelyet a nyári programjaink résztvevőivel bejárunk.

Van a közelben egy kerékpárutunk, amelyet be lehet járni, megyünk gombát szedni, gyógynövényeket gyűjteni, stb. Tehát, ezek mind olyan alprogramok, amelyek függenek a jelenlegi rendelkezésre állásunktól, mert ez a hely nem áll rendelkezésünkre egész éven át. A szállás nem működik egész éven át, hanem csak az év melegebb részében, ezért a tevékenységeket az időjárás függvényében tervezzük, meg a természetes erőforrások függvényében, és természetesen a vendégek összetétele szerint. A klubban három alkalmazottunk van, amelyek közül az egyik fő leginkább ennek a helynek a fenntartásával foglalkozik.

Ami az ételek elkészítését illeti, sajnos úgy vélem, hogy nálunk nincs igazi ökotermelés. Sok alapanyagot magunk termelünk meg a kertben. Sőt, egy évben permakultúra műhelyünk is volt, ekkor a résztvevők javasolták, hogyan ültessük be a kertet, hogyan rendezzük be, hogyan mulcsoljuk, stb. Ha lehetséges nem használunk semmilyen vegyszert, pl. a burgonyabogarat úgy szedjük össze, mint azelőtt. Amit elmondhatok, hogy a helyi zöldség- és gyümölcsstermelők termékeit használjuk, de nem merem garantálni, hogy ezeket teljesen öko-módon termelik. Igyekszünk az asszonyoktól vásárolni a faluban, amikor ez lehetséges volt a mézet, sajtot és a tejet a helyi kistermelőktől vásároltuk, de most már nincsenek tehének és a tejet a nagy farmokon vesszük. Amikor csoportjaink vannak, nem kínálunk gyári üdítőket, pl. van almalé termelőnk Kozarevciban, akitől természetes almalét vásárolunk. Tehát, a kínálatunkban természetes almalé van. Sajnos van sok olyan vendég, aki megkérdezi, hogy van-e Coca-Colánk. Egyszerűen azt mondjuk, hogy nincs.

Ez, amivel most foglalkozunk, mondhatni, hogy ez még mindig egyfajta hobby. Nem arra orientálódtunk, hogy ez legyen az egyetlen jövedelemforrás, mert érezzük, hogy ez szegényebbé tesz minket, ezért a marketing tevékenységünk sem a legjobb.

A programjainkat turistairodák által értékesítjük, mert most már nem lehet közvetlenül az iskolák és óvodák részére kínálni, amit nagyon sajnálunk. Az óvodák jönnek hozzánk kirándulásra, ez már hagyományos együttműködés, hozzájuk magukkal az enivalójukat, mi pedig biztosítjuk nekik a helyet, mert van egy fajtékokkal felszerelt játszóterünk. Nálunk barátkoznak, és örülök annak, hogy ellátogatnak hozzánk az iskolák és az óvodák is környezeti nevelésre, a Kenyér napjára és egyéb tematikus rendezvényekre.«

Habár a látogatóink főleg gyerekek, azon gondolkozunk, bevezetünk újszerű tartalmakat a felnőtt generációk számára is. Volt néhány kirándulásunk a nyugdíjasok számára, amit a turistairoda szervezett, külföldi vendégeink is voltak, akik azt mondták, hogy szívesen meglátogatnak máskor is. Azt hiszem ez egy olyan szegmens, amibe később is érdemes beruházni.

Jelentkeztünk kulturális projektekbe is, mert gyűjteményeket készítettünk, katalógusba foglaltuk és bemutattuk a nyilvánosságnak. Ehhez a helyi önkormányzattól kaptunk va-

lamennyi segítséget, mert szerettük volna, hogy látható legyen, ez az egy kulturális dimenzió, amit ápolunk.

Mindig vannak új ötleteink. Úgy gondolom, hogy ez az egész történet jó irányban halad, sokat megtanultunk arról, hogy mit tudunk még nemesebbé tenni újabb kínálattal, újabb tartalmakkal. Tervezünk még elkészíteni néhány fajtékot, lehetőleg egy műhelyt, ahol a gyerekek maguk készítik a játékokat, madáretetőket, stb. Ez további beruházásokat igényel biztonságos gépekbe és szerszámokba, hogy a gyerekeket ne érje baleset. Ugyancsak a tevékenységek közé bevinnék a földművelést is, mert a kertben is sokat lehet látni és tanulni. Lehet, hogy egy nap majd a hagyományos konyhához kapcsolódó programokat dolgozunk ki, hogy legyen tökfesztivál, illetve tökből készült termékeket kínáljunk, töknapot tartunk, ahol bemutatnánk a tökből készült receptjeinket.

Jelenleg nem vagyunk tagjai semmilyen egyesületnek vagy klaszternek. Nem tudom léteznek-e ilyenek ebben a térségben. Csak egy programon vettünk részt, amit valamilyen előcsatlakozási alpból finanszíroztak, már nem emlékszem pontosan, azt hiszem az volt a neve, hogy »Úttörő turizmus« és különböző profilokat ölelt fel, olyanokat, akik szándékoznak, vagy már foglalkoznak turizmussal. Így ismertük meg azokat az embereket a környezetünkben, akiktől a bort és egyéb termékeket vásárolunk. Ez most egy kis csoport, akik kölcsönösen tisztelik egymást, tapasztalatot cserélnek, de nincs formális szervezetünk, mert ezt valakinek irányítania kellene, és ebbe újból sok időt kellene befektetni, ez pedig nekünk nincs. Amikor lezártuk a »Pannon turizmus« projektet az volt az ötletünk, hogy összefogunk és kiderült, hogy mindenkinek, aki elvégezte ezt a képzést, annyi a munkája, ha valaki azt mondaná, hogy fogjunk össze, senkinek nem lenne erre ideje. Beléptünk egy lovasturizmus egyesületbe, mivel van egy lovunk, amelyen ugyan nem lovagolunk, de tervezünk venni néhány kisebb lovat lovaglásra. Viszont azok, akik lovakkal foglalkoznak, részt vesznek az általunk szervezett rendezvényeken, mint amilyen a »Jagnjedovaci legendák«. Most azon gondolkozunk, hogy összekapcsoljuk ezeket a programokat, így gazdagítva a saját és az ő kínálatukat.

Nagyon kevés vendéglátó vagy falusi háztartás van a környékünkön, akik a turizmus valamilyen formájával foglalkoznak. Mi a kaproncai turista egyesületünkkel létrehoztuk a kerékpárutak hálózatát és csak Kapronca körül kb. 70 km kerékpárút van, amelyek keresztezik egymást. Sajnos, ezen a teljes útvonalon csak két vendéglátó egység van, az emberek viszont szívesen ennének vagy innának valamit, elmennének vacsorázni, megállnának a kerékpárral, megtekintenének valamit. Volna mit látni, de ha van valakinek egy turistaháza, az zárva van, mert nem érdeke, hogy ott üljön valaki és várja, hogy megjelenjenek a turisták. Nem jönnek a turisták, ha nincs semmije, de hogy kifizetődő legyen, ahhoz jönniük kell.

Tehát meg kell találni, hogy honnan lehet elindulni. Mi a kerékpár-infrastruktúra rendezésével kezdtük, meglátjuk, hogy mi lesz még emellett a kínálatban.

A legnagyobb probléma, amellyel eddig talákoztunk a jogszabályi háttér volt. Hogy lehet ötletet megvalósítani, elindulni, legalizálni a tevékenységeket, hogyan lehet beférni ebbe a házikóba. Amikor felépítettük ezt a létesítményt, amikor rendbe tettük, azt mondták, hogy a jogszabályok majd változnak, hogy elmozdulnak a vidéki turizmus és vidéki kínálat irányába. Amikor regisztrálni kellett a létesítményt, felmerült a kérdés, hogy milyen magas a mennyeztünk, amikor azt mondtuk, hogy 2,40, azt mondták, hogy nem lehet 2,70-nél alacsonyabb. Emeljük meg a mennyezetet. Hogyan? Ezek a házak 1920-ban épültek. Hogyan? Tehát, ha bemegyek a falusi háztartásba, nem olyan konyhába megyek be, melynek a falain mosható fémburkolat van, amelynek szállodaillata van. Én eredeti térben akarok lenni. Mi feláldoztunk egy másik kategóriát azért, hogy eredetiek maradjunk. Lehetővé tették számunkra, hogy ezt megtegyük, de sok szenvedés árán. Az, amit én valójában látni szeretnék, hogy akik hivatásosan foglalkoznak a gazdasággal, tegyék lehetővé, nyújtsanak támogatást a vállalkozóknak, akik elindulnak az ilyen ötletekkel, ne pedig azt mondják, hogy tessék elolvasni a törvényt, és tessék feltalálni benne magukat.

Azt hiszem, hogy a mi turizmusunk még nagyon fejletlen, mert nem vagyunk tisztában vele és nem vagyunk meggyőződve róla, hogy komoly értékeink vannak. Mi még mindig annak a benyomása alatt vagyunk, hogy nincs tengerünk és nincsenek sípályáink. Soha nem azt nézzük, hogy mink van, hanem mi nincs, és ettől mindig kisebbségérzetünk van. Én állítom, és évek óta próbálom meggyőzni az embereket, hogy a Dráva folyó a mi legértékesebb természeti erőforrásunk, ami valójában szerepel is a tervekben. Tudom, hogy a megyei stratégiában a Dráva az első helyen van. Sajnos az emberek, akiknek ezt próbáltam közvetíteni és meggyőzni őket, akik kezdtek valamilyen turizmust a Dráván és emellett nem maradtak talpon, mert ez a kínálat nem alakult ki jól, és nem foglalta magában az egész csomagot. Mivel nem voltak turisták, az emberek ezzel többé nem foglalkoztak. De most lehetőséget látok a kerékpáros turizmusban, a turista kínálatainknak az összekapcsolásában, ezen turisztikai főút mentén, amit építünk és létrehozunk. Természetesen itt még sok programra van szükség, de fontos volna valamilyen módon összeállítani egy katalógust arról, mik az ökológiai értékek a mi vidékünkön. Mi a hagyományra orientálódtunk, mert úgy gondoljuk, hogy az fontos, ugyanúgy igyekszünk fenntartható módon működni, tehát többet használni az esővizet, minél kevesebb hulladékot termelni, többet komposztálni. Tehát, ugyanazt, amit egyébként is az életben teszünk, amilyen módon élünk és gondolkozunk, ezeket az elveket bevezettük a működésünkbe is. Nemet mondtunk a műanyagra, nincsenek műanyag táányérok és poharak. Arra törekszünk, hogy ezeket a meggyőződéseinket tovább terjesszük, ezt

nem ökológiának tekintjük, hanem fenntarthatónak. Ami az ökológiai értékeket illeti, azt hiszem azokat már valamilyen módon feldolgozták, de szakmai szempontból dolgozták fel, kevésbé gyakorlatiasan.

Mondhatjuk, hogy most fejlődik a vidéki turizmus, no de az emberek nem értik, hogy a vidéki turizmusba bevihetik az ökoturizmus elemeit is, és ez növeli a termék értékét és valamilyen identitást ad neki, amit utána el lehet adni, mint közös csomagot. Ezt sajnálattal külföldön megértették, és ha megértették, meg is valósítják, kereslet is van rá és végső soron az embereknek ebből hasznuk van.

Világszerte az a trend, hogy mindinkább népszerűsítik a hagyományt és a kultúrát, hogy visszatérünk a történelembe és abba, amit örököltünk. Ez a fenntartható fejlődés valamilyen célja. Azonban itt is jelentkeznek problémák. Az emberek, akik minket meglátogatnak, szívesen vennének mézet. A szomszédasszonyomnak van méze, de nincs meg minden engedélye. Neki nem fizetődik ki kiváltani az engedélyeket, mert kis mennyiséget termel és nincs neki sok piaci felesleg. És megint itt vagyunk a kezdeteknél. Az emberek vásárolnának házi termékeket, de ha nincs rá mód, hogy ezt valahogyan lehetővé tegyék, illetve állandóan akadályokba ütközik, akkor hogyan lehet ápolni a hagyományokat és népszerűsíteni az egészséges öko élelmiszereket, amelyeket hagyományos módon állítottak elő. Én külföldön megvehettem mindent, amit akartam, minden akadály nélkül.»

Jurjević falusi háztartás

A »Jurjević« falusi gazdaság 4 km-re van Kaproncától. A gazdaság keretében van egy halastó, ahol a vendégek sporthorgászattal foglalkozhatnak. A vendéglátói kínálat a helyi specialitásokon és halételeken alapul, valamint a drávamenti borokon. A halastó mellett a vendégek kikapcsolódhatnak a kis sportpályán, függőtekével vagy asztaliteniszszel. A gazdaság közelében ugyancsak ott van a Horvát Naív Festészeti Központ Hlebneben.

»Nem hivatalosan ezzel a tevékenységgel 25 éve foglalkozunk, tehát megvolt a halastavunk, különböző rendezvényeket rendeztünk a barátok részére, így ez is a turizmusnak egyik formája. Hivatalosan 9 évvel ezelőtt kezdtünk ezzel foglalkozni. Ez családi vállalkozás, nincs alkalmazottunk, illetve mindent magunk csinálunk. A birtokon van egy vendéglátó egység, a halastó, sportpálya, tekepálya. Gyakran szervezünk szervezett ünnepeket csoportoknak, gyakran jönnek nyugdíjasok egész napra, különösen nyáron, amikor kint tudnak sétálni.

A fő ételkínálatunk a halon alapul, de kínálunk más házi, saját készítésű, főleg húseleket. A zöldségeket főleg a környékbeli CsMG-ktől szerezzük be. Ugyancsak felvettük a kapcsolatot néhány borászattal, mint pl. a Šipek borászattal, amely ugyancsak foglalkozik falusi turizmussal, ezzel együtt különböző borokat termelnek, csak olyat, amelynek van öko

tanúsítványa. A tevékenységünk során a természetes haltenyésztéssel előtérbe helyezzük az ökológiai értékeket. Nem vásárolunk alapanyagokat öko termelőktől, mert a környékünkön valójában nincsenek is.

A vendégeink korosztálya különböző, 7-től 77 évig. A vendégek főleg egyéni szervezésben jönnek, de tervben van a kapcsolatfelvétel turistairodákkal is, amelyek szervezett csoportokat küldénének, ami javítana a működésünkön. Egyszerre 80 embert tudunk vendégül látni. Bejelentés alapján működünk, a legtöbb vendég szombaton és hétfőn jön, meg most a tavasz végén.

Néha szervezünk valamilyen rendezvényt, pl. horgászversenyt.

Dolgozunk a tevékenységeink bővítésén, három szobát rendeztünk be, amelyeknek folyamatban van a regisztrációja. Amennyiben igény mutatkozik szálláskapacitás bővítésére, akkor bungalókat építenénk a vendégek részére.

Az együttműködés a helyi önkormányzattal nem nevezhető jónak, rossz az infrastruktúra, különösen az utak.

Nem sokat foglalkozunk a népszerűsítéssel, a vendégek főleg mások ajánlása alapján jönnek. A vendégek elégedettségét főleg beszélgetés által követjük, és amikor látjuk, hogy újra visszatérnek, tudjuk, hogy elégedettek a kínálatunkkal.

Mint fő problémát kiemelném a törvényi előírásokat, amelyek nincsenek pontosan definiálva, így még maga a felügyelet sem, amikor kijönnek nem tudják minek hogyan kell lennie.

Jó volna, ha összefognánk más vállalkozókkal, könnyebben megoldanánk a problémáinkat. Volt róla szó, hogy megyei szinten szervezzenek valamilyen falusi turizmus egyesületet, de mostanáig még nem történt semmi.

A turisztikai egyesület megyei szinten kiadott egy szórólapot az összes háztartás jegyzékével a megyében, így segítették a népszerűsítést. Mégis tervezem elkészíteni a saját honlapomat, mert manapság az üzlet főleg az interneten zajlik.»

Gudan kirándulóhely

A Gudan család falusi háztartása a Drávamenti völgyben van, melyet a Bilogora és Kalnik dombok vesznek körül. Rasinje községnek viharos múltja van és Ludbreg zárandokhely közelében van, azt mondják ez a világ közepe. A birtokot lankás dombok veszik körbe, amelyeket szőlőültetvények és vadakkal teli erdők borítanak. A Gudan kirándulóhely eredeti házias hangulatát áthatja a drávamenti falusi életkultúra. Itt ízletes, könnyű borokat isznak a valódi házias ételspecialitások mellé, társalognak a szívélyes vendéglátókkal. Gudanéknál mindig olyan kedves a hangulat és kellemes minden, mint a felhők lassú vonulása az égen.

»Feketén kezdtünk falusi turizmussal foglalkozni, mert másképp nem lehetett, nem voltak megfelelő jogszabályok, hogy ezt legalizálni lehetett volna. Abban az időben az elképzelésem az volt, hogy ez nem valami szálloda vagy étterem lesz, hanem falusi, családi birtok. Ez valamikor közvetlenül a háború után volt a 90-es években, 95-ben már elkezdtünk aktívabban működni. Ez csak egy kis helyiség volt és egy kis ház. Gyakorlatilag feketén dolgoztunk csaknem 10 éven át. Rengeteg bírságot fizettünk, de nem volt olyan jogszabály, amely alapján regisztrálni tudtuk volna úgy, ahogyan akartuk. Abban az időben végigjártam sok intézményt, a Horvát Gazdasági Kamarától segítséget kértem a népszerűsítéshez. Legtöbbet költöttem a népszerűsítésre, de nem értünk el különösebb eredményeket. A legjobbnak a »szájról szájra« módszer bizonyult, és ez egyben a legolcsóbb reklám.

A CsMB tevékenységét 2005-ben regisztráltuk és főleg a család dolgozik, nincsenek alkalmazottaink. A feleségem, én, lányunk, vőnk és két unokánk dolgozik, és mind a hatan részt veszünk ebben a projektben, és itt mindig teljes erővel dolgozunk. Mindenki tudja a feladatát. A vendégeknek családias élményt nyújtunk, velük együtt élünk. A vendégeink főleg felnőttek, nincs semmi különösebb kínálatunk a fiatalabb korosztály részére. Ugyancsak nem szervezünk semmilyen kiegészítő tevékenységet vagy szolgáltatásokat, csak étel- és italkínálatot.

Nincs meghatározott munkaidőnk, megbeszélés és a vendégek igényei szerint dolgozunk. Csak előre be kell jelentkezni. Előre megbeszéljük a menüt is, amelyet a vendég kíván, olyat állítunk össze, a kemencétől, grilltől, bográctól, rántott hústól, kolbászon és véres hurkán át...

Saját házi termékeinket kínáljuk nekik, amelyeket saját magunk termelünk, valamint a saját borászatunk borait. A borászat is főtevékenységünk, emellé az egyéb kísérő italok, elsősorban háziak. Pl. érkezéskor az aperitív mellé tepertős pogácsát kínálunk, amelyet sehol máshol nem lehet kapni. A pogácsa mellé darált zsírt adunk, meg apró szeletelt erős paprikát. Ezek a mi felismerhető termékeink, amelyek nem kaphatók más gazdaságokban sem. A húst vásároljuk, mert ezt így írja elő a törvény (ismerni kell az eredetét), de ezután magunk készítjük el a füstölt árut és az egyéb termékeket, ami a kínálatunkban van. Nagy kertünk van, magunk termeljük a zöldségeket, amit idényjelleggel kínálunk, különböző téli befőttet és savanyúságot készítünk. Hagyományos módon termeljük a zöldségeket, kézzel műveljük, és nem kezeljük vegyszerekkel. Saját gyümölcsösünk van almákkal, a házi almás réteshez. Ezek mind ősi fajták, így nem vásárolunk semmit.

Ami az ökológiai értékeket illeti, azt gondolom, hogy ezek leginkább az étel és italkínálatában nyilvánulnak meg, valamint a természetes környezetben. A kenyeret is odahaza sütjük. A kenyér házi, de a lisztet vásároljuk. Lehet, hogy ez nem öko, de közel áll ahhoz.

Öko a mi zöldségünk, vannak öko boraink is. Éppen van egy borfajtánk, ami öko, nem permetezzük semmivel. Ezek nem eladásra készült borok, hanem saját használatra és a vendégeink részére.

Nincs és nem is tervezünk együttműködést a turista egyesületekkel, mert így is van elég munkánk. Nincsen szabadidőnk, az emberek állandóan jönnek, hívnak, és alig tudok nekik időpontot találni. Leginkább kisebb csoportoknak adjuk ki a helyiségeket, akik nem keverednek, lehetővé tesszük nekik az elkülönülést tekintet nélkül arra, hogy 5 fős, vagy 80 fős-e a csoport, amennyit be tudunk fogadni. Egy csoport egy intim környezet és diszkréció. Ők a családom részét képezik és ők velünk élnek azon a napon és ezért mindenki szeret hozzánk jönni. Azt hiszem ez a mi előnyünk másokhoz képest.

Néha bor- és gyümölcsleléskóstolást szervezünk a saját termékeinkből, pl. bodzaszőrpöt, de van kb. 20-féle házi pálinkánk.

Ami az együttműködést illeti a helyi önkormányzattal, ezzel nincs gond, nem panaszkodhatok. Mindenki támogat és megbecsül bennünket. Amikor valami rendezvény van, minket is bevonnak. Mindenki hív bennünket, de nem jutunk el mindenhová. A legjobb reklám számunkra a dicséret, nincs semmi egyéb reklámtevékenységünk.

Gondolkozunk azon, hogy bővítsük a tevékenységünket és kialakítsunk valamilyen szálláskapacitást. Régi házunk van, amit hagyományos stílusban fel kellene újítani és akkor kiadhatnánk. Ugyancsak szívesen elmegyek szervezett képzésekre, mert az új ismereteken kívül jól jön egy kis tapasztalatcsere másokkal, akik ugyanilyen, vagy hasonló tevékenységgel foglalkoznak.

Klas étterem-catering

Az alaptevékenység a vendéglátás, az étterem közvetlenül a városközpont közelében van. Ebben az évben ünnepeljük a működésünknek a 20. évfordulóját. Kezdetben fogadóval dolgoztunk, az éttermet 2000-ben nyitottuk. Ekkor volt az első hozzáépítés, később még tovább bővítettük a helyiséget. Néhány évvel ezelőtt a vendéglátást is regisztráltattuk, az utóbbi 4-5 évben kezdődött az én amatőr piacutatásom az étkeztetés területén, mert rájöttünk, hogy nem tudunk jól megélni csak a vendéglátásból és egyidejűleg teljesíteni minden kötelességünket az állam és az alkalmazottak felé. Az amatőr piacutatás a vásárokon való részvétellel kezdődött a saját termékekkel, elsősorban házi készítésűekkel. Kezdetben ez inkább turista jellegű volt, hogy támogassuk a turisztikai egyesület valamelyik programját, pl. a régi mesterségek kiállításán és a régi mesterségek között megjelent a szakács mesterség is, mint egyike a legrégebbi mesterségeknek. Az összes többi mesterség kíséretében ott volt a szakácsmester is, legyen az középkori, reneszánsz kori vagy valaki az ökotermelésből is min-

dig jelen volt. Ehhez kapcsolódtak a kérdések azzal kapcsolatosan, amivel rendelkezünk, honnan jöttünk, milyen ez a termék, ez általában valami zöld volt, valami újdonság volt, valami innovatív, a vásárokon a mi termékeink mindig zöldek voltak, ezt azzal a történettel magyaráztuk, hogy Kapronca = csalán. Ezért a csalánt beintegráltuk a tesztaféleségekbe. Ahhoz, hogy csalánhoz jussunk, ne az út mellett, más mezején vagy gyümölcsösében szedjük. Ezért elindítottuk a saját termelést is. Ez a terület gyakorlatilag az én gyümölcsösöm otthon, ahol többé nem virágok vannak, hanem csalánsorok.

Kezdetben ezeken a vásárokon tanítási jelleggel voltunk együttműködésben a »Koprivice« egyesülettel, amely szintén az egészséges étkezést képviselte. Az embereket megtanítottuk arra, hogy a csalán egészséges és ehető, hogy nem csak teához és samponokhoz használják. Ebből kiterjesztettük a gyártást a tesztafélek gyártására, így van egy kis tesztaüzemünk, a hangsúlyt a házi, drávamenti csalános metéltre helyeztük. A termékeinket egész Horvátországban terjesztjük, nem megyünk külföldre, tehát nem voltunk sehol Horvátország határain kívül. A fő piacaink a különböző egészséges élelmiszert vásárlók, öko-etno, különböző rendezvények keretében, mint a megyék bemutatkozása, stb. Ezen tevékenység által hirdetjük az ökológiai értékeket, mert termékeink teljes egészében öko módon készülnek. Természetesen, az ételkínálatunk az étteremben is valóban a hazai termékeken és a csalántermesztésen alapul.

Jelenleg a vállalkozásnak 10 alkalmazottja van. Valamikor 15-en voltunk, de most megmaradunk a 10-nél. Ahogy ez a projekt fejlődik, lehetőség nyílik újabb alkalmazottak felvételére.

Ami az éttermi kínálatot illeti, ez leggyakrabban egyes tálak elkészítésére korlátozódik, azonban az étterem tulajdonosa nem a melegkonyhai szolgáltatásban látja a jövőt. Számunkra a szervezeten érkező vendégek az érdekesek, akik valamilyen utazáson vannak, és így valamilyen turistaút keretében és egész napos drávamenti tartózkodás során beiktatják a látogatást a mi éttermünkbe. Ez az egész csalános történet és az étkezés a »Klas« étteremben beleillik egy ilyen kínálatba.

A tesztafélek leghűségesebb és leggyakoribb vásárlói a nagyvárosok fiatalabb lakói, különösen Zágrábból. Ennek több oka is van. Első az, hogy ezek öko módon előállított hazai termékek, és kézzel készítik őket, másodsorban a vevők a fiatalabb lakosok és dolgozó asszonyok, akiknek nincs idejük igazi házi tesztaék elkészítésére. A vevők igencsak érdeklődnek az ilyen egészséges élelmiszerek iránt, mert úgy hiszem, hogy lassan elmúlik a grillételek és sültburgonya ideje, és az emberek egyre inkább az »egészséges ételek« felé fordulnak.

A saját termékeinket és szolgáltatásainkat interneten keresztül kínáljuk. Van saját honlapunk, a »Klas« étterem honlapja, amelyen bemutatjuk ezt a zöld programot, de terjed

szóbeli úton is. Számos helyi intézmény felismert bennünket, mint innovatív vállalkozást, amely valamelyest különbözik a többitől. Tehát, valamilyen fogadról van szó, a városban általában azt a programot keresik, melynek a közös megnevezése »Egy zöld adag egészség«. Különböző terméket kínálunk, mint amilyenek a csalán krémleves, csalánnal és sajttal töltött csirkemell filé, csalános zöld nokedli és számos egyéb étel. Tehát, az egész történet aperitívvel, azaz likőrrel indul, egészen a csalán desszertig. A végén vannak itt bizonyos emléktárgyak is, amit a vendégeinknek kínálunk, mint csalános mézeskalács, kelt teszta, van, ami konkrétan meg is próbálható és el is vihető.

Az együttműködés a helyi önkormányzattal jó, különösen a városi és megyei turisztikai szövetség a kézműves és iparkamara részéről. Ezek mind olyan intézmények, amelyek ismerik az én üzememet, a tesztagyártást, az »Egy zöld adag egészség« programot. Ami a pénzügyi támogatást illeti, azt nem kértem, amennyire tudok, évről-évre valamennyit beruházok és bővítek, de nem mondhatom, hogy elkerültek bizonyos projektekben és egyes bemutatókon. Mostanáig nem használtam semmilyen, sem hazai, sem EU-s forrásokat, de erősen gondolkodom ezen. Voltam néhány előadáson és szemináriumon, de ez még nem rendeződött a fejemben, azt hiszem, ezt nem fogom tudni önállóan megvalósítani, ki fog még velem lenni ezt még nem tudom, mert nem lehet egyidejűleg az új termékeken gondolkodni, dolgozni az étteremben és dolgozni a projekten. Nem vagyok tagja semmilyen egyesületnek, klaszternek vagy hasonlónak, azt hiszem a megyénkben nem is létezik ilyen szervezet, legalábbis ami a vendéglátókat meg az egészséges élelmiszergyártást illeti.«

6. 3. Esettanulmány - Kőrös

2011. januárjában mélyinterjúk készültek Kőrösön és a környező falvakban azok körében, akik ismerik az ökoturizmus fogalmát vagy valamilyen formában foglalkoznak vele a tevékenységük során.

Megyei szinten a Kapronca-Kőrös megye védett természeti értékek gazdálkodási közvállalata igazgatóasszonya vett részt, helyi szinten (városi, községi) pedig részt vett Kalnik község Turisztikai egyesületének az elnöke, »Rakić falusi turizmus« Čabraja munkatársa, »Kapetanova kuća« Kőrös vendégszobák tulajdonosa, »Roza« szövetkezet Kőrös és a KTC Gyártó, Kereskedelmi, Szolgáltató és Utazási Iroda Rt. igazgatóasszonya.

A folytatásban a megkérdezettek nyilatkozatának átfogalmazásával leírjuk az interjúk eredményeit,¹⁸ valamint minden megkérdezett alapvető következtetéseit.

Kapronca-Kőrös megye védett természeti értékeinek gazdálkodásáért felelős vállalatának alaptevékenysége a természet azon részeinek, különösképpen a Horvát Ökológiai Hálózatnak és a Kapronca-Kőrös megyében lévő NATURA 2000 területek védelme, karbantartása, megőrzése, népszerűsítése és kihasználása. Ide tartoznak: fokozottan védett rezervátumok, különös rezervátumok, regionális parkerdők, kiemelt tájegységek, természeti emlékművek, parképítészeti emlékművek, sajátos geomorfológiai képződmények, életközösségek, jelentős növény- és állatfajok, valamint védett természeti értékek, ezt a Természetvédelmi törvény szabályozza. Ugyancsak a közvállalat gazdálkodik azokon a területeken is, amelyek Kapronca-Kőrös megye területén vannak és részei a Horvát Ökológiai Hálózatnak, a NATURA 2000-nek vagy a Mura-Dráva regionális parknak. Ezen tevékenységeket a közvállalat a természet eredetiségének, a természetes folyamatok zavartalan lefolyásának és a természeti értékek fenntartható felhasználása védelmének és megőrzésének érdekében végzi, valamint az említett területeken a természetvédelmi és felügyeleti intézkedések megtétele, mind ennek a célja különösen értékes védett természeti területek, sajátos és védett növényi és állati életközösségek és fajok, sajátos geomorfológiai képződmények és sajátos tájak megőrzése, illetve a Természetvédelmi törvényben foglalt, a Kapronca-Kőrös megye területén lévő természetvédelmi területek védelme, ami a Horvát Köztársaság biológiai és tájképi diverzitásának a fontos része. A tevékenységek keretében az intézmény az alábbi feladatokat látja el:

1. Védelem

- felügyeli a védett természeti területeket,
- biztonsági intézkedéseket tesz a védett természeti részek károsodásának vagy leépülésének megelőzésére

2. Karbantartás

- karbantartja a védett természeti részek elsődleges értékeit és biztosítja a karbantartási intézkedéseket

3. Népszerűsítés

- népszerűsíti a védett természeti területeket, valamint tanulmányozza és kutatja

azokat, és biztosítja ezen munkálatok feltételeit

- nyilvántartást vezet a védett természeti területek adatairól, megszervezi és részt vesz a védett területek turisztikai látogatásában
- áttekinti a beérkezett ajánlatokat és javaslatot ad az elővásárlásra a védett területeken
- népszerűsíti, megszervezi és koordinálja a tudományos és szakmai kutatásokat a védett területen Kapronca-Kőrös megyében
- megszervezi és részt vesz az oktatásokban a védett területekről Kapronca-Kőrös megyében
- állandó monitoringot folytat és követi a védett területek eredeti értékeinek állapotát Kapronca-Kőrös megyében

4. Felügyelet

- felügyeli a védett területeket azokon a részekben, amelyeken gazdálkodik
- felügyeli a természetvédelmi feltételeket és intézkedéseket azokon a területeken, amelyeken gazdálkodik

A közintézmény az alapítási okiratában és Alapszabályában meghatározott más tevékenységeket is végezhet, amelyek a fenti tevékenységek érdekeit szolgálják, de nem profitorientált tevékenységek. A közvállalat az összes tevékenységet köztevékenységként végzi.

A tevékenysége során, szükség szerint a közvállalat együttműködik számos természetes és jogi személlyel, különböző Minisztériumokkal, Országos Természetvédelmi Intézettel, civil egyesületekkel, regionális és helyi önkormányzatokkal, illetékes hivatalokkal, oktatási-nevelési és egészségügyi intézményekkel, turisztikai szervezetekkel és egyéb más szereplővel és tényezővel, amely érdekelt, vagy maga is részt vesz a természet védelmében.

Nem szervez külön turisztikai népszerűsítést vagy szolgáltatást.

A helyi önkormányzatokkal együttműködnek olyan projekteken, amelyek kapcsolódnak a védett természeti részekhez, amelyek a helyi önkormányzat területén vannak.

A megoldandó problémák a következők:

- Összehangolni a védett természeti részek egyidejű felhasználását és védelmét.
- A pénzeszközök hiánya az összes természetvédelmi tevékenység megvalósításához (kutatás, monitoring, népszerűsítés, oktatás, nyilvántartás, stb.)
- A természetvédelmet és a természeti értékek kihasználását szabályozó törvények össze nem hangoltsága.
- Nem elegendően fejlett tudatosság a természet védelme és többszörös értékeinek védelme fontosságáról.

¹⁸ Csak a kérdésekre adott válaszokat írják le, míg a kérdéseket nem közlik, se nem magyarázzák meg, hanem kihagyják.

Kapronca-Kőrös megyei védett természeti értékek gazdálkodási közintézménye az utóbbi kb. tíz évben az alábbi programokat/tevékenységeket valósította meg/fejlesztette:

- Széles nyilvánosság körében a többszörös természeti értékek és azok megőrzése, fontosságának tudatosítása.
- Széles nyilvánosság bevonása a természetvédelmi tevékenységekbe.
- Oktatás a természetről és annak értékeiről, valamint azok megőrzéséről.
- Védett természeti részek népszerűsítése és az alapvető értékek megjelölése.
- Részvétel olyan koordinációs tevékenységekben, amelyek hatással lehetnek a védett és potenciálisan értékes természetvédelmi területek biológiai és tájképi diverzitására Kapronca-Kőrös megyében.
- Együttműködés a természetvédelemmel foglalkozó intézményekkel, tudósokkal és civil szervezetekkel a természetvédelmi területek értékelésére, állapotának követésére és irányelvek meghatározására a természetvédelmi tevékenységekhez.
- Bekapcsolódás azon projektekbe és azok megvalósítása, amelyek kapcsolatosak a természet védelmével, megőrzésével és értékeinek népszerűsítésével.

A jövőben oktatási pontokat akarnak létrehozni, amelyek a közintézményt szolgálják a természet védelmére irányuló oktatásokhoz, de egyidejűleg turisztikai célokra is felhasználhatók lesznek és elősegítik a turizmus fejlődését. Mivel nem tartozik a tevékenységei közé a turisztikai szolgáltatások nyújtása, ezeket nem fejlesztik.

Az intézmény fejlesztési jövőképe a természetvédelem és a természeti értékek fenntartható felhasználásának a népszerűsítése és fejlesztése, amik fontos szegmensek, melyek pozitívan hatnak az emberek életére és egészségére.

Az intézményben ismerik az ökoturizmus fogalmát és úgy tekintik, hogy az ökoturizmus a turizmus egyik fontos ága, amely a turisták számára lehetővé teszi nemcsak a szórakozást a természetben, hanem rávezeti őket, hogy mélyebben gondolkozzanak el a természet védelméről és megőrzéséről, valamint olyan tevékenységekről, amelyek lehetővé teszik a biológiai és tájképi diverzitás, valamint a természeti és kulturális értékek megőrzését.

Az ökoturizmus fő jellemzője a természeti kincsek védelme és megőrzése, ennek tudatossá kell válni, emellett pedig az ökoturizmus olyan tényezővé válhat, ami által hozzá lehet jutni olyan eszközökhöz, amelyek a természet védelmére és megőrzésére irányuló tevékenységeket fedeznék, valamint az egyes területek védelmének intézkedéseit. Ugyancsak jelentős jellemzője az ökoturizmusnak az, hogy a lehető legkisebb hatása van a természetre, a környezetre és a régiók szocio-kulturális jellegzetességeire.

Számunkra egyik jelentős rendeltetése az ökoturizmusnak az, hogy rendelkezik edukációs

komponenssel, ami a turistáknál és a helyi lakosságnál növeli a tudatosságot a természet megóvásának jelentőségéről, ezáltal lehetővé válik a helyi lakosság aktívabb részvétele a természet megőrzésében.

A turisták ökológiai tudatossága függ a látogatók összetételétől (honnan jönnek, korösszetétel, képzettségi, érdeklettségi, intézményes szint, stb.). Az ökológiai tudatosság az aktívabb részvételben nyilvánul meg a természet védelmében, az állapotok nyomon követésében, a természet rombolásának megelőzésében, valamint a biológiai és tájképi diverzitás és a természeti kincsek fenntartható felhasználása iránti gondviselésben.

Az intézmény az Idegenforgalmi Minisztérium turisztikai kínálati támogatását használja. Ez egy program, amely az örökség védelmének elősegítését, megújulását és bevonását célozza meg a turisztikailag fejletlen vidékeken, ez a »TURISZTIKAI ÖRÖKSÉG« program, a »Šokot vízesés környékének védelme és rendezése« projekthez, amely 2008-ban valósult meg. A projekt jóváhagyott összege 50.000,00 kuna volt. Az intézmény nem használ semmilyen támogatást a megyétől, várostól, községtől, stb., mert az intézmény Kapronca-Kőrös megye költségvetési felhasználója.

Mostanáig nem vett részt turizmus-fejlesztési nemzetközi pályázatokon, hanem inkább a természetvédelmi projektekre jelentkeznek.

Kalnik község turisztikai egyesületének célja a turizmus népszerűsítése, a turisták általános tartózkodási feltételeinek javítása, a turisztikai termékek népszerűsítése, a turizmus és környezetvédelem fontosságának tudatosítása. 1995-ben alakult, egy alkalmazottja van, aki egyúttal a Turisztikai Egyesület igazgatója. Fontos kiemelni, hogy Kalnik természeti környezete kiválóan megőrzött, sok jellemzője alapján egyedinek számít, és mint ilyen védett is. A 4200 hektáros terület bele tartozik a kalniki tájképbe, 5,35 hektár pedig a Mali Kalnik botanikai rezervátumba. A kalniki természeti környezet legszebb részei láthatók a rendezett tanösvény bejárásakor.

A legfontosabb marketing tevékenység az új honlapok készítése, amelyekeken megtalálhatók a turisztikai kínálatra, aktív pihenésre, rendezvényekre és egyéb kalniki újdonságokra vonatkozó fontos információk. A turisztikai egyesület fejlődési jövőképe a turizmus fejlődéséről, és Kalnik erőteljesebb népszerűsítéséről szól, valamint a turizmus fejlesztése érdekében jobb együttműködés a helyi önkormányzattal.

A turisztikai egyesület az ökológiai értékeket népszerűsíti, a természetes erőforrások fenntartható felhasználását, minél kevesebb beavatkozást a természetes környezetbe városiasítással, pl. turisztikai infrastruktúra kiépítése természetes anyagokból – fa, kő, stb.

A turisztikai egyesület különféle promóciókat és szolgáltatásokat szervez. Az egynapos

kalnikai kirándulás keretében végigjárható az újonnan rendezett Kalnik tanösvény. Időnként kiállításokat és vásárokat szervez, amelyeken ugyancsak népszerűsítik az ökológiai értékeket, pl. Geológiai kiállítás, Prigorsko Zagorski vásár, stb.

A helyi önkormányzat támogatja a turisztikai infrastruktúra fejlesztését.

A megoldandó problémák: a helyi lakosság és a politika struktúrák alacsony képzettségi szintje, akik még mindig nem látják a megőrzött és jogszabályban megvédett természetes környezet előnyeit. Az illetékes környezetvédelmi hatóságok helyi szinten nem szentelnek elég figyelmet a lakosság tájékoztatására a természetes környezet védelmének és megőrzésének fontosságáról. A helyi önkormányzat részéről az utóbbi tíz évben nem történt jelentősebb beruházás, de ha figyelembe vesszük azt, hogy Kalnikban a turizmus a nulláról indult, akkor már láthatóak az eredmények, és Kalnik a vidéki turizmus célállomásává alakult, szegmentált turisztikai kínálat, amelyek fényes turisztikai jövőt ígérnek.

Kalniknak még sok ötletre és eszközre van szüksége az infrastruktúra fejlesztéséhez, ezt követően a hangsúlyt a helyi lakosság képzésére kell fektetni, aztán pedig a célállomás marketingjére.

Kalnikban terveznek turisztikai beruházásokat. Kalnik gazdaságilag igencsak korlátozott vidék és a turizmus a vezető ágazat, ami gazdaságilag fellendítheti a vidéket.

Kalnik turisztikai egyesület jövőképe: fejlesztés, képzés, marketing.

Horvátország turisztikai piaca fejlődés alatt áll, a kontinentális turizmus még mindig lényegesen elmarad a tengerparti turizmus fejlettsége mögött. A megkérdezettek véleménye szerint az ökoturizmus olyan ágazat, amelyhez a vidéki területek jelentős potenciállal rendelkeznek. Kalnik mellett, hogy vidéki terület, jellemző rá a gyönyörű természet, és előbb-utóbb megtalálja majd a helyét az ökoturizmusban.

Az ökoturizmus jellemzői a megőrzött és érintetlen természet, minél kevesebb beavatkozás hagyományos kommunális rendezés értelmében azokon a területeken, ahol ökoturizmust terveznek, vagy már létezik. Az ökoturizmus a természet, a természetes vidéki környezet és ezek fenntartható felhasználásának turisztikai kínálatát feltételezi.

A kalnikai látogatók kb 80%-a egynapos turista, csak kisebb százalékban éjszakáznak Kalnikban. A vendégéjszakák átlagos száma 2. Egy turista a látogatás során 70,00 kunát költ. A Kalnikot látogató turisták nagy része természet- és történelemkedvelő, ami annyit jelent, hogy környezettudatosak. Annak érdekében, hogy javuljon a környezettudatosság, szükség van környezetvédelmi képzésekre az általános és középiskolákban, valamint a helyi lakosság körében. Fontos információt nyújtani a környék természeti értékeiről – élőhelyekről, a növény- és állatvilág endemikus fajtáiról, szemégyűjtési akciók szervezésére, stb.

A Kalnik Turisztikai egyesület még nem tagja a Turisztikai célállomások menedzsment-

jének, sem pedig turisztikai klaszternek, mert a térségben jelenleg nem létezik ilyen szervezet. Ennek ellenére közös népszerűsítési akciókban veszünk részt Kapronca-Körös megye és Közép-Horvátország szintjén a turisztikai egyesületekkel közösen.

Kalnik község turisztikai egyesülete az Idegenforgalmi Minisztérium alábbi támogatásait veszi igénybe:

- Promóciós szórólapok készítése 6.000 kuna 2011. folyamán,
- Közös hirdetési program 10.000 kuna odaítélve a 2014. évre,
- Vertikalnik füzet elkészítése 25.000 kuna a 2014. évre

Nem vesznek igénybe semmilyen turisztikai támogatást Kapronca-Körös megyétől, azonban igénybe veszik a helyi közösség támogatását a turistairoda társfinanszírozására, kb. évi 70.000,00 kuna összegben.

A turisztikai szövetség pályázott az IPA forrásokra a 2012. évben. A projektet rendezetlen tulajdonjogi viszonyok miatt elutasították. És végül a kérdés, milyen a turizmust fejlesztő intézmények struktúrája Horvátországban? (állami, regionális, megyei, községi és nemzetközi szinten). A megkérdezett azt válaszolta, hogy a vidéki turizmus fejlesztésére nem létezik konkrét politika és intézkedés. A »Zöld barázda« program csak egy próbálkozás volt a vidéki turizmus fejlesztésében.

Továbbá, a **KTC Gyártó, Kereskedelmi, Szolgáltató és Utazási Iroda Rt.** igazgatóasszonya ugyancsak érdekes válaszokat adott a turisztikai tevékenységgel és környezetvédelmi gyakorlattal kapcsolatosan, amit az alkalmazottak a munkájuk során alkalmaznak.

A KTC Rt.-t a bélavári cégbíróságnál jegyezték be 1992-ben, a működés kezdete az első bevásárlóközpont építéséhez és megnyitáshoz fűződik Kőrösön 1993/94-ben. A cég teljes egészében privatizált társaság, ebben a tulajdonosi struktúrában 100% tulajdonrész van Ivan Katavić családjának. A működés alapját a mai napig rendkívül széles és magas minőségű termék- és szolgáltatás kínálat képezi, a hangsúly a hazai termékeken és legkedvezőbb árak és fizetési feltételek – úgy kis-, mint a nagykereskedelemben. Manapság 21 bevásárlóközpont működik: Kőrös, Kapronca, Đurđevac, Pitomača, Verőce, Slatina, Bělavár, Vrbovec, Kutina, Sisak, Požega, Pakrac, Kutjevo, Ivanec, Csáktornya, Zabok, Krapina, Prelog, Daruvar és Varasd településeken. Üzletek vannak Kőrösön és Kaproncán.

A bevásárló központok 3000 - 4000 m² nagyságúak és több mint 56.000 árucikket kínálnak, minden neves hazai gyártót képviselnek, valamint import árut is forgalmaznak, amelyekhez a fogyasztók hozzászoktak. Saját importból több mint 6000 árucikket kínálunk - Olaszországból, Lengyelországból, Szlovéniából, Bosznia-Hercegovinából, Ukrajnából és Szerbiából. Csaknem minden bevásárlóközpontban korszerű étterem van, melyek befogadó

kapacitása helyenként eléri a 400 főt. A mindennapi kínálatban készételek szerepelnek, igen kedvező áron. A vendéglátó helyiségek alkalmasak esküvők és egyéb rendezvények szervezésére, a kínálatban pedig szerepel az étel kiszállítás/felszolgálat (catering), házhoz vagy munkahelyre. A bevásárlóközpontok és éttermek kiszélesítették kapcsolataikat a falvakkal, különösen zöldségtermesztés területén. A kereskedelem és vendéglátás mellett a cég az utóbbi néhány évben kibővítette tevékenységét a turizmusra és számos más tevékenységre, mindezt egy jövőkép céljából, ez pedig az elégedett vevő.

Az ökológiai értéke, amit a cég népszerűsít a működése során: papír, PET és műanyag csomagoló anyagok újrahasznosítása, felelős bánásmód a másodlagos nyersanyagokkal, kevesebb papírdokumentáció használata, mindinkább elektronikus dokumentálást alkalmaznak.

Ami a turisztikai népszerűsítéseket és szolgáltatásokat illeti, első helyen mindenképpen a vadászati turizmus népszerűsítése áll.

»Ami a helyi önkormányzatokat illeti, jó viszonyban vagyunk velük, időnként közös projekteken dolgozunk. A megoldandó problémák: az állami adminisztratív rendszer lassúsága, aminek következtetésben csúszás van a tervezett és megvalósult tevékenységek között, amelyek esetében sokszor szükség van az állami szervek hozzájárulására vagy jóváhagyására. Feleslegesen le van kötve a specifikus célokra szánt tőke és késik a projekt megvalósítása, ami felesleges költségeket von maga után és bevételkiesést, ami negatív hatással van a későbbi beruházásokra és a cég fejlődésére.

10 éve a KTC elsődleges tevékenysége nemcsak a kereskedelem, hanem más tevékenységek is, pl. turizmus, szállodaiipar, gazdaboltok, fóliásátrak, benzinkutak.«

A fejlesztéseket saját tőkéből, EU támogatásokból és az illetékes minisztériumok támogatásából fogják elindítani, olyan projektek támogatásából, amelyeknek van öko összetevőjük. Terveznek beruházásokat végrehajtani a turizmusban, elkészült a Vadászfalu tanulmányterve Sokolovac területén, ami magában foglalná a meglévő étterem bővítését, további szobák építését (20 egységet), kb. 20 bungaló építését valamint wellness külső és belső medencével. A tervet 3 ütemben fogják megvalósítani az elkövetkező évek során.

A cég jövőképe az, hogy felismerhetők legyünk, mint a helyi hatóságok stabil partnere mind-egyik területi egységénél, ahol működünk. Környezettudatos cég legyünk, kezdeményezzük a fejlesztéseket és a foglalkoztatottság javítását, mindezt olyan ökoprojektek megvalósításával, melyeket támogatnak a helyi közösségek és az állam.

A horvát turistapiacot ma úgy tekintik, mint globálisan ismert és elismert turista célállomást, illetve piacot.

Az ökoturizmus nagy potenciállal rendelkezik a kevésbé fejlett területeken, amit tovább-

bi befektetéssel az infrastruktúrába ki lehet használni ezen területek fejlesztésére. Belátható időn belül várhatóan nem lesz befektetés az ökoturizmusba. Az ökoturizmus fő jellemzője az ökoturisták felelősségtudatos látogatása, akik látogatásukkal védik a környezetet és egyúttal hozzájárulnak a régió jólétéhez. Az ökoturisták látogatásának célja az összeolvadás a természettel. Az ökoturisták igénylik az érintetlen természetet és hazai, ökotermelésből származó ételek és italok fogyasztását.

A KTC turista létesítményeiben túlnyomórészt üzleti látogatások vannak, a vendégek általában 1-2 éjszakát töltenek ott. Egy látogatás alkalmával, amikor megszállnak, a turisták átlagosan kb. 500,00 -1.000,00 kunát költenek. Kevés ökoturista van és ritkán jönnek a térségünkbe, tekintettel arra, hogy nincs teljes körű öko kínálatunk. Annak érdekében, hogy erősödjön a környezettudatosság, minél jobb és vonzó ökokínálattal kell rendelkezünk, célzott marketing tevékenységekkel ösztönözni kell a fogyasztók és a felhasználók tudatát, de saját példánkkal is ráhatással bírhatunk. A környezettudatosság nagyon jól működhetne, de csakis nagy pénzügyi, főleg állami szerepvállalás révén. Csakis az ország lehet és kell, hogy legyen a környezettudatosság jelentős mozgatója, támogatásokkal, rendeletekkel, törvényekkel.

A KTC nem használ fel semmilyen támogatást az Idegenforgalmi Minisztérium, a megye és a helyi önkormányzat részéről saját turisztikai kínálatának bővítésére. Ami a részvételt illeti nemzetközi pályázatokon, az irodákkal kezdeményeznek tárgyalásokat ezen a téren. Végül, Horvátországban a vidéki turizmus gyengén fejlett és szervezett.

Rakić falusi turizmus Čabraja faluban 2006-ban kezdte meg működését, hogy saját előállítású termékeit értékesítse. Eddig megépítettünk egy 80 fő kapacitású vendéglátó egységet, amelyben saját termelésű ételeket és italokat készítünk. Emellett van egy 11 fekvőhelyes apartmanunk is. Jelenleg a falusi gazdaságban a családtagok mellett 1 fő alkalmazottunk van. A felkínált árunak a 80%-át saját magunk termeljük a családi mezőgazdasági birtokon, míg a többit, mint pl. a bort és egyes zöldségeket a környékbeli minősített termelők-től szerezzük be. Néhány internetes portálon reklámozzuk magunkat, valamint promóciós anyagok által is, de a legtöbb idelátogató korábbi vendégek ajánlása alapján jön hozzánk. A jövőben tervbe vettük a kínálatunk fejlesztését, ami a rekreációs turizmusra vonatkozik (sporttevékenységek, sportpályák, medence, stb.), valamint a környezet rendbetételére, és a szálláskapacitás bővítésére hagyományos istállóknak és hasonló faházakban. Az egyes ökológiai értékek közül, amik a birtokunkon vannak, népszerűsítjük a vegyszermentes zöldségtermesztést permetszerek és műtrágya nélkül. A turisztikai rekreációs szolgáltatások közül az alábbiakat kínáljuk: lovaglási lehetőség, gyaloglás a közeli tóhoz, erdei iskola, valamint rész-

vétel az idénymunkákban a birtokon. A helyi önkormányzat a különböző pályázatok révén jóváhagyott számunkra vissza nem térítendő eszközöket.

A problémák, amelyekkel eddig talákoztunk a falusi háztartásban nyújtott szolgáltatásokra vonatkozó jogszabályok, amelyek a feltételek tekintetében azonosak a hagyományos vendéglátó egységekre vonatkozókkal (éttermek, szállodák, stb.). Az utóbbi években egyre több vendégünk van, elsősorban a kínált termékeink és szolgáltatásaink minőségének köszönhetően. Tervezzük fejleszteni a szálláshely, valamint sport-rekreációs kínálatunkat a birtokunkon, ehhez a kontinentális turizmus fejlesztését célzó uniós forrásokat kívánunk felhasználni. A mi üzleti jövőképünk a szolgáltatások minősége, a környezet szépsége, és hogy a városban, a megyében és a tágabb régióban felismerhetők és ismertek legyünk.

Horvátország, mint turisztikai piac gazdag a természeti szépségekben, amelyeket jobban ki kellene használni. A természeti látványosságok mellett fontos a lakosság vendégsetete, a kulturális gazdagság, a tenger, de a kontinentális turizmus fejlesztésében komoly lehetőségek vannak. Sajnos, ez a potenciál nincs eléggé kihasználva.

Úgy vélem, hogy az ökoturizmus kiváló módja a turizmus fejlesztésének azon régiókban, amelyek gazdagok természeti kincsekben, illetve az iparilag kevésbé fejlett területeken. Ezen turizmus által fejlődik a tanulás a természeti értékekről és azok megőrzéséről, de a tanulási komponens mellett az ökoturizmust látogatóknak, és a helyi közösségnek is érdekes tartalmakat nyújt a természetben. Az ökoturizmus jellegzetességei: egyszerű szálláshelyek használata és a környezetvédelmi törvény betartása, megőrzött természetes környezet, korlátozott számú látogató, a látogatók és a helyi lakosság jóléte egyaránt. A vendégek látogatásának a célja segítséget nyújtani a természeti értékek védelmében és megőrzésében, nyugalomban eltölteni az időt, a városi forgatagtól és zajtól távol, közben tanulni és jól szórakozni. Ugyancsak egyik fontos tényező, amely hozzájárul az ökoturizmus fejlődéséhez olyan helyek látogatása kisebb csoportokban, amelyek ökoturisztikai szolgáltatásokat nyújtanak, ami a vendégeknek nagyobb intimitás érzését nyújtja, mint a hagyományos tömegturizmus. A turistáknak nyújtott szolgáltatások elsősorban a séták, és a vidékünk természeti szépségeinek élvezete a közeli erdőkben és mezőkön, erdei iskolák, a hagyományos szokások megismerése és olyan ételek és italok fogyasztása, amelyek kizárólag öko és természetes módon készültek.

A turisták a mi birtokunkra elsősorban egynapos kirándulásokra jönnek, vagy itt töltik a hétvégét. Egy látogatás alkalmával a turisták átlagosan 150,00 kunát költenek.

Véleményem szerint sokkal több az olyan ember, aki nem figyel oda a környezetvédelemre és nem érdeklí őköt az a kár, amit az ilyen magatartással okoznak. A figyelmetlen vízfogyasztás és a hulladék nem újrahasznosítása jelentősen felborítja az egyensúlyt a természet és az ember között.

Ahhoz, hogy erősödjön a környezettudatosság, az ökoturizmuson keresztül tanítani kell az embereknek a környezetvédelmet. A falusi turizmus keretében, a turisztikai egyesület támogatásával szervezni kellene műhelymunkákat és erdei iskolákat.

Ami a turizmus fejlesztésére felhasznált támogatásokat illeti, az idegenforgalmi Minisztériumtól 2008-ban kaptunk a Mjera 9 *Falusi, vadászati és halászati turizmus fejlesztése* keretében *A turisztikai kínálat fejlesztése családi mezőgazdasági birtokokon* megnevezés alatt 80.000,00 kuna összeget. A megyétől kaptunk kamattámogatást, amelyet 2008-ban vettünk fel, 300.000,00 kuna összegben. A helyi közösségtől (várostól) 2008-ban 35.000,00 kuna összegű támogatást kaptunk a »Turizmusfejlesztési projekt Körös város területén«. Nem indultunk semmilyen nemzetközi turizmusfejlesztési pályázaton.

A továbbiakban a körösi »Kapetanova kuća« vendégszobákról lesz szó.

Kapetanova kuća - vendégszobák, 2005-ben kezdték meg működésüket, tisztán lelkesedésből, hogy azoknak a vendégeknek, akik Körösre érkeznek, megmutassák a házat, amely teli van emléktárgyakkal a külföldi utazásokról a világ minden részéről. Még most is olyanok vagyunk, mint a kezdetekben, mert a vendégek ritkán szállnak meg városunkban. A kezdeti ötlet »üdülőház« volt, de az adminisztrációs és gyakorlati okokból »vendégszobák a háztartásban« lett belőle. Minden munkát egyedül végzek.

Internetes hirdetést használok, valamint a vendégek szóbeli ajánlásait. Reménykedünk, hogy a városunkba több vendég fog látogatni, és megszállnak majd a »Kapetanova kuća«-ban is. A mi házunk a körösi Felsővárosban van, parképítészeti zöld területtel körülvéve, öko parkkal, gyümölcsösökkel és kerttel. Ha volna érdeklődés a vendégek részéről, nagyon szívesen szerveznénk turisztikai promóciókat és szolgáltatásokat. A legnagyobb probléma, amivel jelenleg küzdünk, hogy kevés a turista. Ami a fejlesztéseket illeti, elindulnék néhány fajta lekvár ökológiai készítésével, tekintettel arra, hogy a CsMG-nak van saját gyümölcsöse, de a társadalom, az állami adminisztráció és a papírmunka megakadályoz ebben.

Pénzügyi okok miatt a jövőben nem tervezek befektetni a turizmusba. A mi jövőképünk a nagyobb számú turistalátogatás, amire felkészültem már évek óta.

A turistapiac Horvátországban egyenlőtlenül fejlett: hol így, hol úgy. Véleményem az, hogy az ökoturizmus kiváló elgondolás. Az ökoturizmus jellemzője az emberi környezet és a természet védelme. Az ökoturisták célja az ökoturizmusban az egészséges környezet, öko módon előállított ételek, stb. A turisták igénylik az egészséges pihenést, és új vidékek megismerését.

A turisták nálunk egy vagy két napot töltenek. Van, aki közülük környezettudatos, van aki nem. A környezettudatosságot nem egyszerű népszerűsíteni.

Soha az Idegenforgalmi Minisztérium, a megye vagy a város részéről nem vettem igénybe semmilyen támogatást. Soha nem pályáztam semmilyen nemzetközi turizmusfejlesztési pályázaton, mert kicsi a szálláskapacitásom.

Végül a **Roza szövetkezet Kőrös alkalmazottja** - lovas klub, amely rendezett lovaglópályával rendelkezik és rekreációs lovaglást, lovas iskolát, trailt és tereplovaglást kínál, amely néhány érdekes választ adott a tevékenysége lehetséges beilleszkedéséről az ökoturizmusba.

A Roza szövetkezet 2006-ban jött létre. A szövetkezet alapításának és működésének alapvető célja kapcsolódott a lovakkal való foglalkozáshoz, saját takarmány termeléséhez és a lovassporthoz. Az alapítástól a mai napig folyamatosan beruházunk a lóistállókba, a gépekbe a takarmány előállításába. Ugyancsak eldicsekedhetünk azzal, hogy a megye területén egyedül mi rendelkezünk lovaglócsarnokkal. Ennek különösen nagy jelentősége van, mert lehetővé teszi a tevékenység folytatását egész éven át, tekintet nélkül az időjárási viszonyokra. A mi szövetkezetünk egy kisvállalkozás, amelynek egy alkalmazottja van. Őszintén reméljük, hogy hamarosan lesz lehetőségünk bővíteni a kapacitásunkat, ezzel egyúttal több személyt alkalmazni. Amikor belekezdünk ebbe a projektbe, a legtöbb figyelmet a befektetésekre fordítottuk. A nagy földterületek megvásárlására, amelyek biztosítják az elegendő takarmányt a lovak részére, de arra is, hogy lehetővé tegyünk a lovaknak, hogy élvezzék a természetes környezetet, ezek pedig a nagy kifutók. Ez különösen fontos a nemes állatok pszichikai egyensúlyának megőrzése miatt.

Véleményem szerint nagyon fontos befektetni a marketingbe, ez bizonyos pénzügyi befektetéssel jár. Mostanáig a vendégeink nagy része ajánlás által jött ide, és sikeres együttműködésünk van már több éven át. Nem volt célzott befektetésünk a marketingbe. A jövőben tervezzük bővíteni az istállókapacitást, fejleszteni a lótenyésztést és hozzájárulni a lovakkal való barátkozás népszerűsítéséhez.

Azt hiszem a mi tevékenységünk önmagában véve nagyon specifikus, lévén a mi legfőbb ügyfelünk a ló. Éppen ezért, azaz az állatok egészségéért, nagy gondot fordítunk arra, hogy minél jobb minőségű takarmányt biztosítsunk számukra. Eközben igyekszünk a műtrágya mennyiségét a minimumra csökkenteni. Ugyancsak sikerült kiépíteni nagyszámú kifutót, hogy minél természetesebb környezetben éljenek. A jövőben tervezzük dolgozni a turizmus népszerűsítésén, és a szolgáltatásokon, eddig nem csináltunk ilyesmit. Véleményem az, hogy a helyi önkormányzatnak nagyobb figyelmet kellene fordítania az ilyen tevékenységre is. A jövőben jobb együttműködésben reménykedünk. A legnagyobb probléma az ország rossz gazdasági helyzete. Egyre kevesebb a pénz, a fizetési morál állandóan romlik. Másrészt itt vannak a kötelezettségek az állam felé (ÁFA és egyéb kötelezettségek), amelyek túl nagyok. Mindez kihat az alkalmazottakra, de a további beruházásokra is. Elégedettek vagyunk

az eddigi fejlődéssel, elsősorban azért, mert a mi befektetéseink pénzügyileg igen igényesek. A legutóbbi befektetésünk összege 1.000.000,00 kuna volt és nagyon fontos az, hogy ezzel biztosítottuk a feltételeket az egész éves működéshez. A jövőben a tevékenységünket bővíteni kívánjuk más turisztikai kínálatokkal is. Elsősorban szélesebb réteghez kívánunk fordulni, egynapos kirándulásokkal a természetben, hangsúlyozva a barátkozást az állatokkal. A jövőképünk a kínálatunk fejlesztése, elsősorban befektetések által az infrastruktúrába, mezőgazdasági gépekbe, minőségi tenyészállatokba. Ugyancsak szeretnénk ezeket a gyönyörű állatokat közelebb hozni a szélesebb rétegekhez, és pedig a sport által (lóversenyek szervezése), vagy egyszerűen csak barátkozás által a lovakkal, egynapos családi kirándulások alkalmával, iskolai, óvodai kirándulásokon.

6. 4. Az ökoturizmus, mint a megye fejlődésének motorja

Az ökoturizmus alatt értjük a visszatérést a természethez és az ősi értékekhez. Az ökoturista számára ez a tapasztalat ideális módja a menekülésnek a mindennapi élet felgyorsult ritmusától a városi környezetben, amikor az érintetlen, természetes környezetben van és barátkozik a háziállatokkal.

Ezen térség jellegzetességeit élvezve az aktív ökoturizmus magába foglalhatja az alábbiakat:

- Pihenés a természetben,
- gyaloglás és falvak látogatása,
- sport (hegymászás, kerékpározás),
- barátkozás a háziállatokkal és az őshonos növényvilággal,
- aktív munka a háztartásban és a falusi termelés megismerése,
- öko termékek kínálata
- hagyományos hazai konyha és egészséges ételek kínálata (gyümölcs, zöldség, méz, sajt, stb.)
- különböző hagyományos tevékenységek, szüreteléstől a bortermelésig, pálinkafőzés, gesztenyeszedés, gombagyűjtés, gyógynövények gyűjtése, stb.

Ily módon az ökoturizmus hozzájárulhat a helyi lakosság jólétéhez, az alternatív foglalkoztatás és jövedelemszerzés által, olyan tevékenységekkel, amelyek már léteznek a hagyományos falusi gazdaságokban, különböző egyesületek és társaságok tevékenysége révén, amelyek valamilyen szegmensben jelen vannak az ökorendszerben, valamint minden szereplő, minden szinten történő intézményes és infrastrukturális támogatásával.

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy Kapronca-Kőrös megyében az ökoturizmus fejletlen. Kevés olyan szereplő van, aki a vidéki turizmus valamilyen formájával foglalkozik (falusi háztartások, éttermek, kirándulóhelyek, borkóstolók, öko-falvak). Ezek főképp kisebb háztartások, amelyek elsősorban ételkínálattal rendelkeznek, kisebb mértékben szálláshelyekkel és egyéb tartalmakkal (állatkert, lovaglás, horgászat, gyerekfoglalkozások a szabadban, stb.). Főleg családi gazdaságokról van szó, általában alkalmazottak nélkül. Nagyobb része nem dolgozik teljes munkaidőben, hanem csak hétvégén vagy megegyezés szerint. A vendégek a szűkebb környezetből vagy a városokból jönnek, kisebb része jön Horvátország más részeiből, illetve külföldről. Az említett fő ökológiai értékek, amit működésük közben előtérbe helyeznek elsősorban a természetre és a tiszta környezetre támaszkodnak, valamint az egészséges étkezés kínálatára, amit hagyományos módon állítanak elő, mégpedig saját birtokukon vagy helyi termelőktől vásárolnak. A fő problémák, amelyekkel találkoznak, a jogszabályokra és törvényekre vonatkoznak, amelyek nem alkalmasak szolgáltatások nyújtására falusi háztartásokban, hanem a feltételek tekintetében azonosak a hagyományos vendéglátó egységekkel (éttermek, szállodák, stb.). Emellett a megkérdezettek úgy vélik, hogy nem kapnak elegendő támogatást és megértést a helyi önkormányzatoktól és az illetékes intézményektől, amelyek nem elegendő mértékben érdekeltek, hogy segítsenek egy új vállalkozás beindításakor, vagy a meglévő bővítésekor, hanem magukra vannak hagyva átengedve a törvények és az adminisztráció útvesztőinek, amelyek gyakran korlátozzák őket. Nagyobb problémák jelentkeznek a regisztráció során, mert hagyományos, szabványos létesítményekről van szó. Ugyancsak az élelmiszer- és vendéglátási jogszabályok nem elég rugalmasak és nem engedélyezik a hagyományosan előállított termékek értékesítését a falusi háztartásokban, amelyekre volna kereslet a turistáknál. Probléma még a fejletlen infrastruktúra, illetve a falusi háztartások összekötése.

Mindegyik megkérdezett úgy véli, hogy az összefogás valamilyen formája segítene nekik a problémák leküzdésében, lehetővé tenné a sikeresebb népszerűsítést, és a piaci fellépést. A marketing tevékenységek a megkérdezettek nagy részénél gyengék, ahogy az internetes értékesítés is. A megkérdezettek közül eddig még senki nem vette igénybe a nemzeti vagy EU-s forrásokat, a fő oka ennek a gyenge tájékozottság, és az intézmények nem megfelelő segítségnyújtása. Ezért a további beruházások a turizmus területen kérdésesek. A tanulásban csak a fiatalabb tulajdonosok érdekeltek, de a legnagyobb probléma a pénzeszközök és a szabadidő hiánya

7. ÖSSZEGRZÉS

A tanulmány az ökoturizmus fejlesztési lehetőségeiről a kapott adatok alapján olyan potenciálokat fedezett fel, amelyek az ökoturizmus fejlesztéséhez szükségesek Kapronca-Körös megye helyi keretei között. Továbbá rámutat arra, hogy az ökoturizmus fejlesztéséhez meg kell hozni számos döntést, hogy maximalizálják a hasznot, amit az ökoturizmus bevezetése hozhat a megye gazdaságának.

A kutatások alapján az alábbi következtetéseket vonták le:

- Az ökoturizmus Kapronca-Körös megyében (és Horvátországban) fejletlen, a megkérdezettek a turizmus más formáin keresztül érzékelik, főleg a vidéki turizmus területén,
- Az ökoturizmusnak hozzá kell járulnia a természetes környezet megőrzéséhez és fejlesztéséhez, valamint Kapronca-Körös megye területeinek és egységének fenntartható fejlődéshez,
- Az ökoturizmus sikere függ a sikeres együttműködés koordinációjától a különböző résztvevők között: állami, helyi hatóságok, magánvállalkozások és helyi lakosság között,
- Az ökoturizmus fejlesztése a résztvevők mindegyikének képzésével kezdődik, különösen azokéval, akik leginkább ki vannak téve a kapcsolattartásnak a turistákkal,
- Az ökoturizmus infrastruktúráját a fenntartható fejlődés elveivel összhangban kell fejleszteni,
- Ökológiai munkagyakorlat és életmód az ökoturisztikai gazdaságokban az alapvető feltétele az ökoturizmus fejlődésének,
- A helyi vállalkozók és a lakosság elvi szinten érdeklődést mutatnak az ökoturizmus fejlődése iránt a saját megyéjükben,

- Az ökoturizmus fejlődésének kedvező körülményei a számos védett természeti helyszín a horvát-magyar határ régióban, amelyek közül a legismertebb a Mura-Dráva Regionális Park,
- Az ökoturizmus fejlődésének kedvezőtlen körülményei közősek minden megyében a határ mindkét oldalán, ez pedig a térség, mint ökoturisztikai helyszín nem elegendő mértékű népszerűsítése, vendéglátó és szálláskapacitások hiánya, gyenge közlekedési infrastruktúra, általánosan pénzeszközök hiányára is visszavezethető,
- Az ökoturizmus fejlesztése a határ menti régióban a horvát, illetve a magyar oldalra jellemző egyéb turizmusformákra támaszkodik,
- Az ökoturizmus a Mura-Dráva Regionális Park környékén a jelentőségénél fogva az ökoszisztémában túllépi a Horvátország-Magyarország határ menti térség határait, és olyan helyszínné válik, amelyről az Európai Unió összes tagországának gondoskodnia illik.

Az ökoturizmus fejlesztési javaslata a határon átnyúló térségben tartalmazza a folyamatos képzés szükségességét az élet és tevékenykedés előnyeiről ebben a térségben, az ökoturisztikai térség sajátosságainak közös gondviselését és népszerűsítését, valamint az ökoturisztikai termék kreatív feltöltését tartalommal.

8.

SZAKIRODALOM

1. Abercombie and Hill (2008): Sociološki leksikon, Jesenski i turk, Zagreb.
2. Blamey, R.K. (2001),7, Encyclopedia of Ecotourism, Routhledge, London.
3. Brčić-Stipčević, V., Petljak, K., Renko, S.: Ekoagroturizam – pokretač održivog razvoja turizma, Ekonomski fakultet Zagreb
4. Bršić. K. (2005.), Marketinške pretpostavke uspješnosti subjekata agroturističkog gospodarstva u Istarskoj županiji. Doktorska disertacija. Osijek: Ekonomski fakultet
5. Cerina, F., Markandya, A., Mcaleer, M.(2011), Economics of Sustainable Tourism, London: Taylor and Francis, UK.
6. Čorak, S., et al. (2006): Hrvatski turizam - plavo bijelo, zeleno, Institut za turizam, Zagreb
7. Demonja, D., Ružić, P. (2010.), Ruralni turizam u Hrvatskoj s primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, Meridijan, Zagreb
8. Gartner, W., Lime, D.(2000), Trends in Outdoor Recreation, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
9. Geić, S. (2011): Menadžment selektivnih oblika turizma, Sveučilišni studijski centar za stručne studije, Split.
10. Geić, S. (2011.): Menadžment selektivnih oblika turizma, Split, Sveučilište u Splitu
11. George, W.E., Mair, H., Reid, D.G. (2009), Rural Tourism Development: Localism and Cultural Change, Bristol: Chanell view Publications, UK.
12. Getz, D., Carlsen, J., Morisson, A. (2004), The Family Business in Tourism and Hospitality, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
13. Hall, D., Kirkpatrick, I., MitcheL,M. (2005,) Rural Tourism and Sustainable Business, Bristol: Chanell view Publications, UK.
14. Harris, R., Griffin, T., Williams, P. (2002): Sustainable Tourism: a Global Perspective, Oxford: Elsevier Science Ltd., UK.
15. Hill, J., Gale, T. (2009), Ecotourism and Environmental Sustainability: Principles and Paractise, Furnham: Ashgate Publishing Ltd., UK.
16. IUCN (1994): Guidelines for Protected Area Management Categories. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
17. Klarić, Z., Gatti, P. : Ekoturizam u: Hrvatski turizam (2006): Plavo, bijelo, zeleno (Čorak, S. ur.), Institut za turizam, Zagreb
18. Kušen, E., (2002.), »Ekoturizam i održivi razvoj turizma«, *Okoliš*
19. Longo, K., (2014.), Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane, »Higijena hrane« Odrednice proizvodnje i prodaje ekološki uzgojene hrane, Osijek, 2014.
20. Macleod, D. V. l., Gillespie, S.,A. (2010), Sustainable Tourism in Rural Europe: Approaches to Development, Oxford: Taylor and Francis, UK.
21. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2003.), »Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2010. godine
22. Ministarstvo turizma Republike Hrvatske (2013.), »Strategija razvoja hrvatskog turizma do 2020. godine
23. Mišćin, L. (2008), Aktualno stanje turizma na ruralnom prostoru Hrvatske 2008., Sektor za turizam HGK, Zagreb
24. Moscardo, G. (2008), Building Community Capacity for Tourism Development, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
25. Muller, H. (2004): Turizam i ekologija: povezanost područja i djelovanja, Masmmedia, Zagreb.
26. Petrić, L. (2008): Kako turizam razvijati na održivi način u zaštićenim obalnim prostorima? Primjer »Park prirode Biokovo«, Acta Turistica Nova. Vol 2 (2008) , 1; 5-24.
27. Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011.
28. Roberts, L., Hall, D.(2001), Rural Tourism and Recreation: Principle to Practise, Oxfordshire: CABI Publishing,UK.
29. Rural Change, and Sustainability Agriculture, the Environment and Communities, ed. by Essex, S. Et.al. (2005), Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
30. Shalini, E., Singh, Timothy, J. D., Dowling, R.K.(2003), Tourism in Destination Communities, Oxfordshire: CABI Publish
31. Skupina autora (2006.), Hrvatski turizam – plavo bijelo zeleno; Znanstvena edicija instituta za turizam, Institut za turizam Zagreb

32. Studija razvoja turizma Križevačko – kalničke regije, Križevački poduzetnički centar, Križevci, 2004.
33. Sznayder, M., Przeborska, L., Scrimgeour, F. (2009), Agritourism, Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
34. Šiljković, Ž. (2002.), »Organska poljoprivreda srednje Europe«, *Geoadria*
35. The Encyclopedia of Ecotourism ed. by Weaver, D. (2001), Oxfordshire: CABI Publishing, UK.
36. Vlahović, S. (2006.) »New trends in tourist destination management«, 18th Biennial International Congress Tourism & Hospitality Industry, Opatija, 3.-5. svibnja 2006.
37. Vukonić, B. (2001): Rječnik turizma, Masmedia, Zagreb.
38. Wearing, S., Neil, J. (2000), Ecotourism, Impacts, Potentials and Possibilities, Oxford: Butterworth-Heinemann, UK.
39. Wearing, S., Neil, J. (2009): Ecotourism – Impacts, Potentials and Possibilities, Butterworth-Heinemann, Oxford

9. MELLÉKLET

- 1. sz. melléklet - Kérdőív
- 2. sz. melléklet - Interjú

- Projekt:** Understanding and educating of ECOTURISM through cross-border cooperation
Akronim: ECOTOP
- Vezető partner::** Chamber of Commerce and Industry of Zala County
- A tanulmány kidolgozója:** Visoko gospodarsko učilište u Križevcima
- Szerzők:** dr. sc. Kristina Svržnjak,
Sandra Kantar, mag. educ. soc.
mr. sc. SilviJE JerčinoVIĆ,
Dušanka Gajdić, univ. spec. oec.
- Technikai elkészítés:** dr. sc. Kristina Svržnjak
- Képek:** Kapronca - Kőrös megye védett természeti értékekért felelős közintézménye

Križevci, veljača 2014.

The content of this study does not reflect the official opinion of the European Union.
Responsibility for the information and views expressed in the study lies entirely with Križevci College of Agriculture.